

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Kristina PETREIKYTĖ

LIETUVOS GYVENTOJŲ MIGRACIJOS PROCESO
PRIEŽASČIŲ IR POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI
VERTINIMAS

Magistro darbas

Šiauliai, 2010

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Kristina PETREIKYTĖ

LIETUVOS GYVENTOJŲ MIGRACIJOS PROCESO
PRIEŽASČIŲ IR POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI
VERTINIMAS

Magistro darbas

Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)

Aš, Kristina Petreikytė teigiu, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas

(parašas)

Magistro darbo autorius Kristina Petreikytė

(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas doc. dr. Daiva Beržinskienė

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas _____

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Kristina Petreikytė

Lietuvos gyventojų migracijos proceso priežasčių ir poveikio Lietuvos ekonomikai vertinimas. Magistro darbas.

Baigiamajame magistro darbe pateikiama bendra migracijos ir migracijos priežasčių klasifikacija. Šiame darbe atliktas 2001-2009 metų migracijos rodiklių dinamikos retrospektyvos tyrimas. Baigiamajame magistro darbe atliktas gyventojų emigracijos iš Lietuvos priežasčių į traukos šalis (Airijos, Danijos, Norvegijos, Jungtinių Valstijų, Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Ispanijos, Švedijos) tyrimas. Darbe ištirtas ryšys tarp Lietuvos migracijos proceso ir Lietuvoje gyvenančiųjų skaičiaus, socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus, nedarbo lygio ir BVP Lietuvoje. Baigiamajame magistro darbe atliktas gyventojų migracijos perspektyvos tyrimas. Darbe iš dalies patvirtinama autorės suformuluota mokslinio tyrimo hipotezė, kad daugiausiai migruoja vidutinio, darbingo amžiaus gyventojai.

SUMMARY

Kristina Petreikytė

Lithuanian population migration process causes and impact on Lithuanian economy.
Master's work.

The article presents general overview of migration and migration causes classification. In this work there are carried out analysis of the 2001-2009 years migration indicators dynamic. There are carried out the analysis of the emigration reasons from Lithuania to the pull countries (Ireland, Denmark, Norway, the United States, United Kingdom, Germany, Spain, and Sweden) in the article. The thesis investigates the relationship between Lithuanian migration process and number of recipients, of social benefits, unemployment and the GDP in Lithuania. Also, the thesis presents the analysis of the prospects of population migration. The work approves the author's formulated research hypothesis that migrate the average, working-age people.

TURINYS

ĮVADAS.....	9
1. GYVENTOJŲ MIGRACIJOS PROCESO POVEIKIO ŠALIES EKONOMIKAI TEORINIAI ASPEKTAI	11
1.1. Gyventojų migracijos samprata ir rūšys	11
1.2. Gyventojų migracijos priežastys	13
1.3. Gyventojų migracijos priežastis aiškinančios teorijos.....	19
1.4. Gyventojų migracijos proceso poveikio šalies ekonomikai teorinis pagrindimas	24
1.5. Tyrimo metodikos pagrindimas.....	27
2. GYVENTOJŲ MIGRACIJOS PROCESO POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI ANALIZĖ IR VERTINIMAS	32
2.1. Gyventojų migracijos proceso dinamika retrospektyvos požiūriu	32
2.2. Gyventojų emigracijos procesą sąlygojančių priežasčių vertinimas	38
2.2.1. Gyventojų emigracijos į tikslo šalis dinamika	39
2.2.2. Gyventojų emigracijos į tikslo šalis priežasčių analizė	40
2.3. Gyventojų migracijos proceso poveikio Lietuvos ekonomikai vertinimas.....	48
3. MIGRACIJOS PROCESO MASTO IR POVEIKIO PROGNOZĖ.....	51
3.1. Migracijos proceso prognozė	51
3.2. Priemonių gyventojų emigracijai mažinti kryptys	55
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	57
LITERATŪRA	60
SAVOKŲ ŽODYNĖLIS.....	66
PRIEDAI	67
1 priedas. Lietuvos imigracijos dinamika	68
2 priedas. Vidutinio darbo užmokesčio ir BVP Lietuvoje dinamika 2001-2009 metų laikotarpiu	69
3 priedas. Lietuvos emigracijos dinamika.....	70
4 priedas. Migrantų pasiskirstymas pagal lytį.....	71
5 priedas. Migrantų pasiskirstymas pagal amžių.....	72
6 priedas. Gyventojų, emigravusių iš Lietuvos, tikslo šalys.....	73
7 priedas. Emigravusių gyventojų skaičiaus pokytis 2001 - 2009 metų laikotarpiu pagal emigravimo kryptį (procentas nuo visų emigravusių).....	74
8 priedas. Emigravusių gyventojų skaičiaus pokytis 2001 - 2009 metų laikotarpiu pagal emigravimo kryptį.....	75

9 priedas. Nedeklaravusių savo išvykimo pasiskirstymas pagal išvykimo priežastį.....	76
10 priedas. Nedarbo lygio tikslo šalyse ir gyventojų emigracijos iš Lietuvos priklausomybės tyrimas.....	77
11 priedas. Darbo užmokesčio tikslo šalyse ir gyventojų emigracijos iš Lietuvos..... priklausomybės tyrimas.....	80
12 priedas. BVP vienam gyventojui tenkančio tikslo šalyse ir gyventojų emigracijos iš Lietuvos priklausomybės tyrimas.....	83
13 priedas. Švietimui skiriamų lėšų tikslo šalyse ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybės tyrimas.....	86
14 priedas. Gyventojų emigracijos iš Lietuvos ir Lietuvos makroekonominių rodiklių priklausomybės tyrimas.....	89
15 priedas. Migracijos prognozės skaičiavimas.....	92
16 priedas. Gyventojų emigracijos iš Lietuvos su tikslu dirbti prognozės 2010 metams skaičiavimas.....	93
17 priedas. 0-29 amžiaus asmenų migracijos prognozės skaičiavimas.....	94

SANTRAUPŲ SĄRAŠAS

BVP – bendrasis vidaus produktas.

ES – Europos Sąjunga.

EUR – euras.

gyv. – gyventojai.

Lt – litas.

mln. – milijonas.

pav. – paveikslas.

proc. – procentai.

sav. – savaitė.

tūkst. – tūkstantis.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Stūmos ir traukos veiksniai.....	23
2 lentelė. Imigracijos nauda ir kaštai šalies makroekonomikai.....	26
3 lentelė. Emigracijos nauda ir kaštai šalies makroekonomikai.....	27
4 lentelė. Koreliacijos koeficiento ryšio stiprumo charakteristika.....	31
5 lentelė. Emigrantai nedeklaravę išvykimo. Požymiai: išsilavinimas ir metai.....	37
6 lentelė. Traukos šalių nedarbo lygio ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybė.....	42
7 lentelė. Vidutinio savaitinio atlyginimo ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybė.....	44
8 lentelė. Traukos šalių BVP tenkančio vienam gyventojui ir emigracijos iš Lietuvos..... priklausomybė.....	45
9 lentelė. Traukos šalių išlaidų švietimui ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybė.....	46
10 lentelė. Lietuvos gyventojų emigracijos ir Lietuvos makroekonominių rodiklių ryšio..... tyrimas.....	48
11 lentelė. Lietuvos gyventojų, turinčių išsilavinimą arba kvalifikaciją, emigracijos ir Lietuvos.. BVP ryšio tyrimas	49
12 lentelė. Emigravusių ir imigravusių gyventojų procentas visų gyventojų.....	50

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Gyventojų migracijos rūšys.....	12
2 pav. Migracijos veiksnių skirstymas	15
3 pav. Migravimo veiksnius aiškinančios teorijos	21
4 pav. Tyrimo metodikos etapai.....	28
5 pav. Europos Sąjungos valstybių migracijos saldo ir gyventojų skaičiaus vidutinis 2001-2009 metų procentinis santykis.....	32
6 pav. Migracijos proceso dinamika Lietuvoje.....	33
7 pav. Lietuvos piliečių migracijos proceso dinamika Lietuvoje	33
8 pav. Imigruojančiųjų į Lietuvą pasiskirstymas pagal lytį.....	34
9 pav. Emigruojančiųjų iš Lietuvos pasiskirstymas pagal lytį.....	34
10 pav. Imigruojančiųjų pasiskirstymas pagal amžių	35
11 pav. Emigruojančiųjų pasiskirstymas pagal amžių	36
12 pav. 2001-2009 metų laikotarpiu nedeklaravusių išvykimo emigrantų pasiskirstymas pagal santuokinę padėtį.....	37
13 pav. Emigrantų iš Lietuvos pasiskirstymas pagal tikslo šalis	38
14 pav. Gyventojų, emigravusių iš Lietuvos, tikslo šalys	39
15 pav. Nedeklaravusių savo išvykimo pasiskirstymas pagal išvykimo priežastį.....	41
16 pav. Vidutinis metinis nedarbo lygis 2001-2009 metų laikotarpiu	41
17 pav. Vidutinis savaitinis uždarbis 2001-2009 metų laikotarpiu.....	43
18 pav. Vidutiniškai 2001-2009 metų laikotarpiu BVP tenkantis vienam gyventojui.....	45
19 pav. Gyventojų, kurie 2010 metais imigruos į Lietuvą, skaičiaus prognozė.....	51
20 pav. Gyventojų, kurie 2010 metais emigruos iš Lietuvos, skaičiaus prognozė	52
21 pav. 0-29 amžiaus gyventojų, kurie 2010 metais turėtų imigruoti į Lietuvą, skaičiaus prognozė.....	53
22 pav. 0-29 amžiaus gyventojų, kurie 2010 metais turėtų emigruoti iš Lietuvos, skaičiaus prognozė.....	54
23 pav. Gyventojų, kurie 2010 metais emigruos iš Lietuvos su tikslu dirbti, skaičiaus prognozė.....	54

IVADAS

Pasak Sipavičienės (2006), iki 1990 metų migracijos tyrimai Lietuvoje buvo tabu. Informacija apie tarptautinę migraciją ir net apie vadinamąją tarprespublikinę migraciją buvo tarnybinio naudojimo ar net slapta. Jokie išsamesni demografiniai ar sociologiniai tyrimai šioje srityje nebuvo atliekami. 1989-1990 metais pradėta, galima sakyti, nauja socialinių mokslų kryptis Lietuvoje – tarptautinės gyventojų migracijos tyrimai. Emigracijos tema tapo ypač aktuali nuo 1990 metų, kai kasmet emigruodavo daugiau nei 20 tūkst. gyventojų.

Vienas šiuolaikinės visuomenės raidos bruožų yra nepaprastai išaugęs gyventojų migracinis mobilumas, ypač būdingas postkomunistinėms šalims, tarp jų ir Lietuvai. Kaip ir daugelyje Vidurio ir Rytų Europos šalių, Lietuvoje vykstantys politiniai, socialiniai bei ekonominiai pokyčiai padarė esminį poveikį tarptautinės migracijos procesui. Kaip emigracijos priežasčių dažnai nurodomos ekonominės, politinės, ideologinės, rasinės, etninės ir kt. Literatūroje minima, kad gyventojų migracija veikia šalies demografinius rodiklius, nedarbo lygį, sukuriama bendrąjį vidaus produktą. Taigi svarbu išsiaiškinti, kokios priežastys skatina gyventojų migracijos procesą, ir kokį poveikį šis procesas daro Lietuvos ekonomikai. Pilietinės visuomenės instituto tyrimas rodo, kad iki 2030-ųjų Lietuvoje gyventojų dėl emigracijos sumažės apie 300 tūkst. Šiuo metu Lietuvoje nėra imamasi priemonių gyventojų migracijos procesui reguliuoti. Į gyventojų emigraciją žiūrima kaip į vieną iš nedarbo lygio ir socialiai remtinų asmenų mažinimo būdų (Lietuvos socialdemokratų partija, 2010). Įvertinus tai, iškyla poreikis ištirti, *kokie pagrindiniai veiksniai ir priežastys veikia Lietuvos gyventojų migraciją, kokie gyventojai daugiausiai emigruoja, kokiems Lietuvos ekonomikos rodikliams migracijos procesas daro didžiausią poveikį.*

Darbe iškelta **hipotezė**, kad daugiausiai migruoja darbingo vidutinio amžiaus gyventojai.

Teorinis reikšmingumas. Įvertinus tai, jog iki šiol atliktuose tyrimuose nebuvo vieningos migracijos priežasčių klasifikacijos, darbe sukaupti, susisteminti ir apibendrinti atliktų tyrimų rezultatai. Pateikiama bendra migracijos ir migracijos veiksnių, priežasčių klasifikacija.

Praktinis reikšmingumas. Baigiamajame magistro darbe buvo atliktas tyrimas, kurio metu išsiaiškinta, kad daugiausiai gyventojų iš Lietuvos emigravo į Airiją, Daniją, Norvegiją, Jungtines Valstijas, Jungtinę Karalystę, Ispaniją, Švediją ir Vokietiją. Ištyrus traukos veiksnius išsiaiškinta, kad emigraciją iš Lietuvos į šias valstybes 2001-2009 metų laikotarpiu labiausiai įtakojo darbo užmokestis ir skiriamos lėšos švietimui Airijoje, Danijoje, Norvegijoje, Jungtinėse Valstijose, Jungtinėje Karalystėje ir Vokietijoje. Magistro baigiamajame darbe atskleista svarbiausia gyventojų migravimo priežastis – darbo užmokesčio skirtumai šalyse. Nustatyta, kad tiriamuoju laikotarpiu emigracija labiausiai paveikė Lietuvos gyventojų ir socialinių pašalpų gavėjų skaičių.

Tyrimo objektas – migracijos procesas Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir įvertinti gyventojų migracijos proceso priežastis ir poveikį Lietuvos ekonomikai.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriniu aspektu išanalizuoti migracijos priežastis bei pasekmes.
2. Ištirti migracijos kitimo tendencijas Lietuvoje 2001-2009 metų laikotarpiu.
3. Įvertinti emigracijos poveikį Lietuvos ekonomikai.
4. Remiantis atliktos analizės rezultatais numatyti migracijos srautu perspektyvą ir pasiūlyti vyriausybei priemones, kurios padėtų sumažinti emigraciją.

Darbe taikyti tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros šaltinių analizė;
2. Matematiniai statistikos metodai.

Tyrimo metodika. Baigiamajame magistriniame darbe buvo atlikta mokslinės literatūros ir statistinių duomenų analizė. Statistiniai duomenys apdoroti kompiuterine Microsoft Office Excel programa.

1. GYVENTOJŲ MIGRACIJOS PROCESO POVEIKIO ŠALIES EKONOMIKAI TEORINIAI ASPEKTAI

Gyventojų migracija – tai normalus procesas, būdingas visoms demokratinėms šalims. Gyventojų migracija yra viena svarbiausių ir labiausiai diskutuotinių šių dienų problemų, nulemsiančių ir jau dabar darančių ženkliai įtaką socialiniams ekonominiams procesams globaliu mastu. Kol pasaulyje egzistuoja turtinė, politinė bei ekonominė įvairovė, kol valstybėse yra didelis gyventojų skaičius, sudėties ir prieaugio nevienodumas, tol žmonės migruoja (Kasnauskienė, 2005).

1.1. Gyventojų migracijos samprata ir rūšys

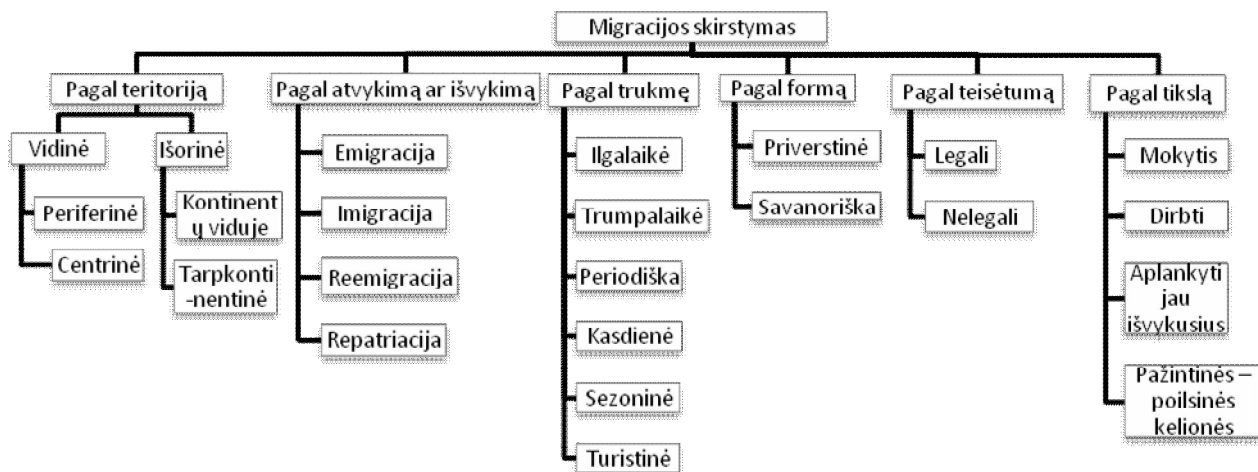
Žmonės migruoja jau nuo senų laikų. Šis procesas vyksta ir mūsų dienomis. Migracija turi didelę įtaką ne tik atskirų miestų ar rajonų, bet ir ištisu kontinentų ar valstybių gyventojų struktūrai, jų nacionalinei, rasinei, religinei sudėčiai (Surblytė, 2009).

Kaip aiškina Ekonomikos terminų žodynas, migracija (angl. migration) yra žmonių judėjimas į šalį (imigracija) ir iš jos (emigracija). Dėl migracijos padidinamas arba sumažinamas šalies gyventojų ir darbo jėgos skaičius. Tarptautinių žodžių žodyne žodis migrantas apibūdinamas kaip asmuo, keičiantis pastovią gyvenamą vietą. Tačiau dabartinėje mokslinėje literatūroje terminas „gyventojų migracija“ neturi tikslaus apibrėžimo. Plačiaja prasme migracija apima įvairias gyventojų persikėlimo formas (Surblytė, 2009).

Atlikus mokslinės literatūros šaltinių analizę nustatyta, kad gyventojų migracija skirstoma pagal: teritoriją, išvykstama ar atvykstama, pasilikimo trukmę (svetur), formą, teisėtumą, tikslą (1 pav.).

Tiriant migraciją **teritoriniu** principu reikia išskirti *išorinę* ir *vidinę* gyventojų migraciją. Martinkus (2006) šį skirstymą vadina geografiniu. Autorius *vidinę* migraciją dar skiria į *periferinę* ir *centrinę*. Pasak Martinkaus (2006), ekonomiškai išvystyti centrai šalies viduje yra migracijos traukos centrai, nes sudaro žymiai didesnes darbo ir socialinio statuso įgijimo perspektyvas. Tačiau pastaruosiu metu reiškiasi ir atvirkštinės tendencijos. Periferija su komfortinėmis gyvenimo sąlygomis, geru klimatu ir landšaftu tampa daugelio pasiturinčių, vyresnio amžiaus žmonių pasirinkimą lemiančiu veiksniu.

Kripaitis (2005) *išorinę* migraciją skirsto į migraciją *kontinento viduje*, kai gyventojas lieka tame pačiame kontinente, bet išvyksta į kitą valstybę ir *tarpkontinentinę*, kai gyventojas išvyksta į valstybę, esančią kitame kontinente.

1 pav. Gyventojų migracijos rūšys

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis: Martinkus (2006), Kripaitis (2005), Maslauskaitė ir Stankūnienė (2007), Pilietinės visuomenės institutas (2005), Krumplytė (2005), Stankūnienės (1995)

Maslauskaitė ir Stankūnienė (2007) migraciją skirsto **pagal atvykimą ar išvykimą** iš šalies. Jei išvykstama iš šalies – *emigracija*, jei atvykstama į šalį – *imigracija*, o jei grįžtama į šalį – *reemigracija arba repatriacija*.

Pilietinės visuomenės institutas (2005) migraciją skirsto **pagal trukmę**. Ekonominio ir socialinio poveikio požiūriu išskiria ilgalaikę ir trumpalaikę migraciją. *Ilgalaikė migracija* – tai išvykimas/atvykimas ilgam laikui. Ilgalaikė emigracija kilmės valstybei yra žalingesnė, nes prarandamos lėšos, investuotos į žmonių išsilavinimą, prarandami specialistai, blogėja demografinė situacija (Pilietinės visuomenės institutas, 2005).

Trumpalaikė migracija traktuojama kaip gyvenamosios vietos pakeitimas konkrečiam laikotarpiui. Tai gali būti tarptautinių organizacijų darbuotojai, kurie paskiriami į kitas šalis konkreto projekto atlikimo terminui. Anot Pilietinės visuomenės instituto (2005), trumpalaikės emigracijos trūkumai yra socialinio draudimo einamojo finansavimo mažėjimas ir staigus atlyginimų kilimas sektoriuose, iš kurių nuteka reikalinga darbo jėga. Jos privalumai – nedarbo lygio mažėjimas, migrantų su nauja patirtimi grįžimas, pinigų pervedimai į kilmės šalį.

Krumplytė (2005) dar išskiria periodišką ir kasdienę migraciją. *Periodiškos emigracijos* priežastimi gali būti nuolatinės komandiruotės. Kai kurie žmonės, gyvenantys šalia kitos valstybės sienos, gali pasirinkti darbą gretimoje valstybėje ir nekeisti gyvenamosios vietos, t.y. *migruoti kasdien*. Šios rūšies migracija yra naudinga šaliai, nes gyventojas įgauna naujos darbo patirties.

Maslauskaitė ir Stankūnienė (2007) papildomai išskiria sezoninę ir turistinę migraciją. *Sezoninė migracija* trunka kelis mėnesius ar savaites, tam tikru sezonu, tai gali būti sezoniniai darbai užsienio šalyse. Ši migracijos rūšis naudinga, nes uždirbti pinigai parvežami į gimtąją šalį. *Turistinė*

migracija pinigų srautų atžvilgiu nėra naudinga, nes kilmės šalyje uždirbti pinigai išleidžiami užsienio šalyse.

Maslauskaitė ir Stankūnienė (2007) skirsto migraciją **pagal migravimo formą** (pagal apsisprendimo savarankiškumą) – į savanorišką ir priverstinę. *Savanoriška* migracija yra tada, kai persikėlimui nevartojama prievarta, o *priverstinė migracija* buvo stebima pirmaisiais pokario dešimtmečiais, kai gyventojų migracijos mastus didžiaja dalimi sudarė priverstinė ar net prievartinė migracija – deportacijos, repatriacijos ir pan. (Stankūnienė, 1995). Kitas šios migracijos pavyzdys – prekyba žmonėmis.

Kripaitis (2005) skiria migraciją **pagal migracijos teisėtumą** į *legalią* ir *nelegalią* migraciją. Anot Jurgelaitienės (2000), dėl nelegalios migracijos Lietuva turi nemažai problemų. Dvi didžiausios tokių problemų grupės yra nelegalių migrantų srautai į ir per Lietuvą, ir Lietuvos piliečių nelegali migracija į kitas valstybes.

Gyventojų migracija taip pat skirstoma **pagal tikslą**. Maslauskaitė ir Stankūnienė (2007) išskiria darbo, mokymosi, šeimyninę (šeimų susijungimas, išvykusiųjų aplankymas) migraciją, poilsines/pažintines keliones.

1.2. Gyventojų migracijos priežastys

Pokyčiai, prasidėję praeitą dešimtmetį (gimstamumo mažėjimas, intensyvi emigracija, šeimų nestabilumas, didelis mirtingumas, spartus gyventojų senėjimas) kelia naujų socialinių, ekonominių problemų, verčia keisti gyvenimo politiką. Dar J. Keynes siekė parodyti, kad „laissez faire“ (valstybės nesikišimo) principu veikianti rinkos ekonomika turi svarbų trūkumą – ji gali pasilikti didelio masto bedarbystės būsenoje. Būtent į tokią situaciją buvo patekusi šalis praeitame dešimtmetyje, ištūmusi į neviltį daugelį šalies gyventojų ir paskatinusi rinktis kaip išeitį emigracijos kelią (Šavareikienė, 2005). Dumčiaus (2006) manymu, pagrindinės emigracijos iš Lietuvos didėjimo priežastys – nuoseklios valstybės politikos šiems procesams valdyti nebuvimas, nepalankių socialinių, ekonominių ir psichologinių motyvacijų gyventi Lietuvoje, ypač jaunimui, susidarymas, tautinio mentaliteto silpnėjimas.

Sipavičienės (2006) nuomone, nustatyti emigracijos priežastis – svarbus, bet ganėtinai sunkus uždavinys. Pirmiausia dėl to, kad migrantai dažnai nenori atskleisti tikrųjų savo išvykimo priežasčių. Antra, pasiryždami emigruoti, dažnai patys emigruojantieji gerai nesuvokia motyvų. Galima teigti, kad žmonės migruoja tikėdamiesi, jog jų gyvenimo sąlygos naujoje vietoje bus geresnis. Neveikiant kokioms nors papildomoms jėgoms, asmens sprendimas migruoti remsis dviejų vietovių pranašumų ir trūkumų subjektyviu vertinimu, t y. vietovės, kurioje asmuo gyvena, ir vietovės, į kurią jis ketina išvykti (Stockwell, Groat, 1984). Galima daryti prielaidą, kad vienu metu

migraciją lemia dvejopi veiksniai – išstumiantys iš vietovės, kurioje asmuo konkrečiu momentu gyvena, ir pritraukiantys – į vietovę, kur asmuo ketina migruoti. Norint valdyti migracijos procesą, visų pirma reikia susipažinti su šiuo reiškiniu ir išsiaiškinti šį procesą lemiančius veiksnius.

Analizuotų literatūros šaltinių autoriai skirtingai išskiria migraciją lemiančius veiksnius. Anot Stankūnienės (2007), priežastys, lemiančios migracijos proceso eigą, labai įvairios ir veikia įvairiais lygmenimis: tarptautiniu, šalies, gyvenvietės/bendrijos ir šeimos/namų ūkių lygmeniu. Tam tikri autoriai išskiria ekonominius ir socialinius veiksnius (Malinauskas (2007), Martinkus (2006), Stankūnienė (2007)), Kripaitis (2005) ir Sipavičienė (2006) papildomai išskiria politinius veiksnius. Matiušaitytė (2003) ir Šavareikienė (2005) skiria mikroekonominius, makroekonominius ir neekonominius veiksnius.

Atlikus mokslinės literatūros šaltinių analizę nustatyta, kad gyventojų migraciją sąlygojantys veiksniai skirstomi į ekonominius (makroekonominius ir mikroekonominius) ir socialinius (emocinius, aplinkos) veiksnius (2 pav.).

Makroekonominiai veiksniai apima darbo rinkos situaciją, žmogaus kapitalo didinimo galimybes, teisinės mobilumo kliūtis ir t.t.

Pasak Martinkaus (2006), aukšto vystymosi potencialo šalyje yra papildomas darbo jėgos poreikis, kurio padengimo iš savo vidinių šaltinių užtikrinti nesugebama. Aukšto gyvenimo lygio šalyse susidaro nekvalifikuotos *darbo jėgos* poreikis. Paprastai šis poreikis padengiamas nepakankamai išsivysčiusių šalių darbo išteklių sąskaita. Antra vertus, migracija į kitas šalis leidžia išspręsti nedarbo problemą besivystančiose šalyse, teigiamai veikia darbo užmokesčio ir gyvenimo lygio augimą. Stankūnienė (2007) tai įvardija kaip pusiausvyros nebuvimą tarp struktūrinės juodadarbių rinkos paklausos ir pasiūlos, t. y. egzistuoja nuolatinis imigrantų darbo poreikis (būdingas išsivysčiusių šalių ekonomikos struktūros bruožas), beje, pradedantis reikštis ir Lietuvoje. Tad, atiduodama savo darbo jėgą, Lietuva pati tampa traukos zona trečiųjų šalių darbo migrantams.

Malinausko (2007) atlikto tyrimo metu buvo nustatytas kvalifikacijos veiksnys – aukštos kvalifikacijos specialistų nusivylimas darbine padėtimi. Kai kurie specialistai išvyksta gavę geresnį darbo pasiūlymą užsienio šalyse, kiti tiek nusivilia darbo situacija, kad, turėdami aukštąjį išsilavinimą, renkasi fizinius darbus užsienyje.

Firmos „Spinter“ atlikto tyrimo metu išsiaiškintos emigravimo iš Lietuvos priežastys, susijusios su darbo rinkos situacija, yra šios:

- 1) Lietuvoje sunku surasti gerai apmokamą darbą (45 proc);
- 2) Lietuvoje sunku surasti bet kokį darbą (19 proc);
- 3) su turima kvalifikacija užsienyje galima uždirbti gerokai daugiau (16 proc);
- 4) Lietuvoje neįmanoma gauti darbo pagal profesiją, polinkius (5 proc).

Kasnauskienės (2005) manymu, emigracija ir emigrantų finansiniai pervedimai, kuriuos gauna jų namų ūkiai, yra būdas padidinti pajamas. Stankūnienės (2007) nuomone, tai yra bandymas prieiti prie alternatyvių pajamų šaltinių, nepriklausančių nuo ekonominės padėties svyravimų Lietuvoje. Esant nestabiliai situacijai darbo rinkoje ir nepakankamai išplėtotai socialinio draudimo sistemai, emigraciją skatina ir noras sumažinti socialinę riziką (šeimoje).

2 pav. Migracijos veiksnių skirstymas

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Matiušaityte (2003), Kvainauskaite (2004), apklausų įmonė „Spinter“, elektroninė knyga „Pasaulio ir Lietuvos gyventojai“, Paulavičius (2000).

Jeigu asmuo, dirbdamas svetimoje šalyje, gali pagerinti savo, kaip *žmogaus, kapitalą*, o grįžęs į gimtinę, atitinkamai daugiau užsidirbti, jis emigruos (Matiušaitytė, 2003). Kanopienė (2006) šį veiksnį įvardijo, kaip motyvą, susijusį su geresnėmis mokymosi bei asmenybės tobulėjimo galimybėmis (užsienio kalbų įgūdžių lavinimu, skirtingų kultūrų pažinimu, profesinės patirties įgijimu ir t.t.).

Anot Matiušaitytės (2003), migracijai didelę įtaką daro *teisiniai migracijos apribojimai*. Europos Sąjungoje esančių valstybių gyventojams migruojant tokių kliūčių neiškyla, bet, norint emigruoti į ne ES valstybę, atsiranda atitikimo vizos reikalavimams klausimas. Valstybės yra numačiusios tam tikrus amžiaus, išsilavinimo ir kitus kriterijus, kuriuos migrantas turi atitikti.

Kvainauskaitė (2004) papildomai nurodo šiuos makrolygio veiksnius: *šalių išsivystymo ir gyvenimo lygio skirtumai* bei valstybės ir vietinės valdžios *verslo sąlygų, mokesčių politika*. Pasak

autorės, nustatyta, kad ekonomiškai motyvuotas migracijos potencialas kyla, kai šalių ekonominio išsivystymo lygiai skirtingi, kai vyrauja ryškūs skirtumai tarp grynujų pinigų pajamų lygių, ypač tarp darbo užmokesčio lygių.

Mikroekonominiai veiksniai priskiriama amžius, lytis, šeima, išsilavinimas, kvalifikacija, pajamos, turtas, transakciniai kaštai.

Šios kategorijos vienas svarbiausių veiksnių yra *amžius*. Pasak Kvainauskaitės (2004), nustatyta, kad, esant visoms sąlygoms vienodoms, kuo vyresnis žmogus, tuo mažesnė tikimybė, kad jis migruos. Vyresnio amžiaus migrantams yra likę mažiau metų, per kuriuos atsipirktų jų migracijos kaštai. Taip pat migracija gali būti vertinama kaip investicija į žmogiškąjį kapitalą. Grynoji migracijos nauda priklauso nuo žmogaus amžiaus, vadinasi, vyresnio amžiaus žmogui lieka trumpesnis laikotarpis, per kurį jis galės iš migracijos patirti naudą. Trumpesnis atsipirkimo laikotarpis sumažina grynąją migracijos naudą ir todėl sumažina migracijos galimybę. Taip pat vyresni žmonės paprastai turi aukštesnį žmogiškojo kapitalo lygį, kuris yra specifinis jų dabartiniame arba buvusiajame darbe. Būtent dėl šio specifiškumo šio žmogiškojo kapitalo negalima perkelti į kitas darbo vietas.

Kitas mobilumo veiksnys yra *lytis*. Pasak Matiušaitytės (2003), jaunų moterų mobilumas nesiskiria nuo vyrų, bet paskui mažėja didesniu tempu nei vyrų. Kauno mieste atlikto tyrimo metu išsiaiškinta, kad dirbti į užsienį labiau linkę išvykti vyrai (76 proc.) negu moterys (45,6) (Malinauskas, 2007). Galima daryti prielaidą, kad tai yra susiję su funkcijų šeimoje pasiskirstymu, t.y. moterys dažniausiai lieka prižiūrėti vaikus.

Matiušaitytės (2003) nuomone, svarbią įtaką emigracijai turi giminės ir draugai, *šeimyninė* padėtis ir šeimos dydis. Kuo glaudesni ryšiai su giminaičiais, draugais, kuo didesnė šeima, tuo mažiau asmenys linkę emigruoti. Be to, anot Kvainauskaitės (2004), migracijos tikimybė sumažėja, jei šeimoje yra ikimokyklinio amžiaus vaikų.

Atlikti tyrimai parodė tiesioginį darbuotojo *išsilavinimo* ir jo galimybės migruoti ryšį. Šis teigiamas išsilavinimo poveikis migracijos intensyvumui gali būti paaiškinamas tuo, kad aukštesnį išsilavinimą arba patirtį turintys darbuotojai daug efektyviau ieško darbo alternatyviose darbo rinkose. Aukštesnio išsilavinimo žmonėms gali būti ir mažesni kalbos barjerai, todėl galima tikėtis greitesnės jų adaptacijos naujoje darbo aplinkoje. Kuo aukštesnis žmogaus išsilavinimas, kitoms sąlygoms esant vienodoms, tuo didesnė tikimybė, kad jis migruos (Kvainauskaitė, 2004).

Asmenys, turintys dideles *pajamas* ir nemažai santaupų, mažiau linkę migruoti, bet jei jie turi skolų, tai galima trumpalaikė migracija, siekiant tam tikram tikslui užsidirbti ir sugrįžti (Kuzmickaitė, 2004).

Svarbus veiksnys yra *migracijos kaštai*. Manoma, kad asmuo migruos, jei nauda iš migracijos viršys kaštus. Investicijos į migraciją – tai persikėlimo kaštai, psichologiniai išsiskyrimo su artimaisiais ir gimtine kaštai, pensijos draudimo praradimas (Matiušaitytė, 2003). Vyresni žmonės dažnai patiria didesnių migracijos kaštų nei jauni, be to, su amžiumi didėja ir psichologiniai migracijos kaštai. Kuo jaunesnis migrantas, tuo jo psichologiniai kaštai mažesni, kadangi jis dar nėra stipriai įsitvirtinęs ir sukūręs tvirtų socialinių ryšių visuomenėje. Bėgant metams šie ryšiai su visuomene tampa stipresni, todėl ir psichologiniai kaštai tampa didesni (Kvainauaskaitė, 2003).

Socialiniai veiksniai, tokie kaip kultūra, kalba, mentalitetas, religija, politinė situacija, informuotumas, anot Martinkaus (2006), sietini su aukštesniųjų poreikių realizavimu – šalies, darbo prestižu, galimu statuso augimu, valdžios realizavimo poreikiu. Literatūroje minimus veiksnius galima suskirstyti į dvi grupes: emociniai ir aplinkos. Emociniai veiksniai kyla iš individo vidaus, o aplinkos – iš supančios erdvės (2 pav.).

Vienas iš **emocinių veiksnių** yra *emocinis ryšys*. Šis priklausomybės jausmas ne visada daro emigraciją neįmanomą, tačiau daugelis tyrimų įrodė, kad jis sprendimo migruoti priėmimui gali turėti didelę įtaką. Kasnauskienė (2005) nurodo priežastį dėl kurios emigracija gali būti įmanoma ar ne. Tai – potencialaus migranto mąstysena. Sprendimas migruoti nebus priimtas, jeigu pati mintis apie emigraciją žmogui atrodo siaubinga. Tai būdinga ne visiems gyventojams, tačiau tokia problema egzistuoja. Ji aktuali žmonėms, kurių ryšys su tėvyne ir bendruomene yra toks glaudus, kad jiems visiškai nerūpi, kaip blogai gyvena jie, ir kokios geros gyvenimo sąlygos gali būti užsienio šalyje.

Dumčius (2006) teigia, kad gyventojai išvažiuoja ne dėl to, kad blogai gyvena, o todėl, kad nemato prasmės čia gyventi („*prasmės deficitas*“). Jauni žmonės jaučiasi nereikalingi, netiki savo perspektyva, ypač siekdami profesinės karjeros. Šiame kontekste silpsta tautinis patriotiškumas, pasireiškia nepilnavertiškumo kompleksas, noras „susitapatinti“ su Vakarų pasaulio mentalitetu, pasididžiavimo lietuviškumu vengimas, jo pozityviais bruožais ir mūsų garbinga istorija. Malinauskas (2007) tai įvardino kaip neįvertinimo jausmą.

Pasak Stankūnienės (2007), kaip emigracijos priežastis vis dažniau nurodoma šeiminės aplinkybės – vykstama pas anksčiau emigravusius šeimos narius. *Šeimos susijungimas* emigracijoje, kaip rodo praktika, liudija negrįžtamus procesus. Antra vertus, kaip rodo emigracijos išskirtų šeimų tyrimas, pasilikti užsienyje visam laikui ketina tik apie 7 proc. emigravusiųjų, kiti norėtų sugrįžti. Pritraukti šiuos migrantus, kol jie dar ne visai integravosi šalyse – vienas svarbiausių emigracijos politikos uždavinių. JAV Apalačių regione šeimos susijungimo tyrimą atliko amerikiečių demografas Watkins J. F. (1990). Jauni šio rajono gyventojai, gavę išsilavinimą, išvažiuodavo

ieškoti darbo į kitas valstijas. Po kelerių metų kai kurie šių migrantų tėvai, būdami pensinio amžiaus, atvažiuodavo gyventi į vietas, esančias arti jų vaikų gyvenamosios vietos.

Be emocinių, svarbūs yra ir *aplinkos veiksniai*, nes individą skatina emigruoti ne tik emocinė būseną, bet ir aplinkos skirtumai tarp šalių.

Vienas iš svarbiausių šios grupės veiksnių yra *darbo sąlygos*. Stankūnienė (2007) mano, kad emigrantai siekia didesnio profesinio tobulėjimo, savirealizacijos, karjeros galimybių užsienyje (įskaitant ir ES struktūras) bei „žmoniškesnių“ darbo santykių. Tai labai svarbus tikslo šalių traukos veiksnys, skatinantis emigruoti, ypač aukštos kvalifikacijos darbininkus ir specialistus.

Dumčius (2006) teigia, kad prarandamas pasitikėjimas savo valstybe, nes daugelio netenkina socialinis neteisingumas ir nemorali *politika*, kai nuvertintas darbas, gaunamos mažos asmeninės pajamos ir nėra pakankamos pagalbos ligos, nedarbo atveju ir sulaukus pensinio amžiaus. Nelanksti biurokratinė valstybės politika gena jaunimą iš Lietuvos. Maslauskaitė (2007) tai įvardijo kaip socialinės baudžiosios veiksnį. Lietuvoje vyraujantis darbuotojų teisių nepaisymas, nusikalstamumas, žmonių socialinis pažeidžiamumas, socialinių santykių tiek darbe, tiek ir kitose gyvenimo sferose asimetrija veikia kaip labai stiprus išstumiamasis veiksnys. Kita šio veiksnio pusė yra karai, kariniai konfliktai ir politinės represijos. Tai aplinkybės, kurios skatina ne savo noru išvykti iš šalies. Paulavičius (2000) nurodo, kad 1992 m. pasaulyje buvo 19 mln. priverstinių migrantų (pabėgėlių). Šis migracijos veiksnys sustiprėjo XX ir XXI amžių sandūroje, žlugus komunizmo politinei sistemai ir padidėjus lokaliniams karams Vidurinėje Azijoje, Kaukaze, Balkanų regione. Šiame kontekste galima išskirti grynai politinius veiksnius, susijusius su etnine migracija ir naujų valstybių sukūrimu.

Kasnauskienės (2005) nuomone, yra daug žmonių, kuriems nepaprastai svarbūs jų *religiniai įsitikinimai*. Jie gali migruoti, siekdami juos išsaugoti, jeigu jų gyvenamojoje vietoje jų išpažįstama religija yra persekiojama. Tokie migrantai yra labai panašūs į politinius.

Firmos „Spinter“ atliktoje apklausoje teigiama, kad teritoriniam mobilumui labai svarbi yra *socialinė integracija*, t.y. emigrantų ir jų šeimos narių lygiateisiškumo su vietos gyventojais, garantijos socialinėje ir mokesčių srityse. Jeigu imigrantai susiduria su diskriminacija darbo rinkoje, mažėja polinkis migruoti. Taip pat skirtumai kalbos, kultūros atžvilgiu gali sulaikyti nuo migravimo.

Yra manoma, kad Lietuvoje emigracija yra dalis kultūrinės ar socialinės mąstysenos. Massey ir k.t. (1998) apibūdina šį reiškinį taip, jog „bendruomenės lygmenyje emigracija tampa giliai įsišaknijusi į žmonių elgesį, kurie vertina sąsają su emigracija kaip bendruomenės vertybę“, o tai didina būsimos emigracijos tikimybę. Jei *aplinkinių požiūris į migraciją* yra teigiamas, jei didelė

dalį individo aplinkoje esančių patys planuoja migruoti, tai didelė tikimybė, kad tai paskatins tą patį padaryti ir individą.

Firmos „Spinter“ apklaustieji teigia, kad kai kurie žmonės tiesiog bijo rizikuoti, todėl siekia nekeisti gyvenamosios ir darbo aplinkos ir yra nelinkę migruoti. Nemažą reikšmę įgyja *informuotumas* apie ekonominę, darbo rinkos situaciją kitose šalyse. Pradinę informaciją apie tai individas dažnai gauna iš aplinkinių, ir tai skatina tuo pasidomėti plačiau.

Elektroninėje knygoje „Pasaulio ir Lietuvos gyventojai“ pateikiamas dar vienas aplinkos veiksnys – siekis *gyventi šiltesnio ir palankesnio klimato sąlygomis*. Šis veiksnys reikšmingesnis, kai jau yra nuspręsta emigruoti, bet priimamas sprendimas, kurią tikslo šalį pasirinkti. Taip pat renkantis tikslo šalį atkreipiamas dėmesys ir kurioje šalyje individas turės *didesnę paslaugų pasirinkimą: švietimo, sveikatos apsaugos, pramogų ir laisvalaikio* („Pasaulio ir Lietuvos gyventojai“).

Be anksčiau aptartų aplinkos veiksnių Kuzmickaitė (2004) įvardija dar vieną emigracijos priežastį – *asmeninės ar šeimos problemos* (kai kyla asmeninės ar šeimos problemos su teisėtvarka).

Kuo labiau skiriasi šalių kultūra, socialinė aplinka, kalba, religija, tuo mažiau norima emigruoti. Taip pat didelę įtaką turi asmens charakterio savybės (Krumplytės, 2005). Dažniausiai emigruojantys būna visiškai nusivylę savo tėvyne ir emigruoja esant daugiau nei vienai priežasčiai. Emigracija yra tiek emocinis, tiek socialinis išbandymas, kuriam nėra lengva ryžtis, be to, veikia stiprūs demotyvaciniai veiksniai. Anot Kasnauskienės (2005), šiuo metu, siekiant suprasti emigracijos prigimtį, priežastis, dėsningumus bei mastą, imta skirti vis daugiau dėmesio emigracijos dėsningumų tyrimui. Tik tokiu būdu galima pakreipti šį procesą naudinga linkme ir skatinti saugią ir stabilią šalių plėtrą.

1.3. Gyventojų migracijos priežastis aiškinančios teorijos

Migracijos teorijos aiškina kodėl, kur ir kaip žmonės migruoja, kokios priežastys skatina išvykti iš šalies. Migracijos teorijos išskiria dėsningumus bei bendruosius veiksnius, veikiančius gyventojų migraciją: ekonominius, politinius ir teisinius, socialinius ir kultūrinius, psichologinius, saugumo, geografinius, demografinius ir kitus veiksnius (Kuvykaitė, 1997; Daugėla ir kt., 2000; Kvinauskaitė, 2003; Sipavičienė, 2006).

1885 metais Ernestas Džordžas Ravenšteinas (Ernest George Ravenstein) sukūrė pirmąją migracijos teoriją, remdamasis 1881 m. Anglijos ir Velso gyventojų surašymo duomenimis (Ravenstein, 1889). Nagrinėdamas surašymo duomenis, jis pastebėjo tam tikrus dėsningumus ir pasiūlė migracijos priežastimi laikyti daugumos žmonių veržimąsi pasiekti geresnių materialinių

sąlygų. Anot jo, **ekonominiai motyvai yra svarbiausi**, nulemiantys migraciją. Ravenšteino nuomonė turėjo įtakos beveik visoms vėlesnėms migracijos teorijoms.

Po kelerių metų Adna Vėber (Adna Weber, 1899) papildė Ravenšteino teoriją pridėdama dar vieną veiksnį – paklausą darbui. Šis teiginys leido aiškinti migracijos priežastis atsižvelgiant į ekonominės pusiausvyros pažeidimą, kuris atsiranda dėl gyventojų ir ekonominių galimybių pasiskirstymo tam tikruose pasaulio regionuose.

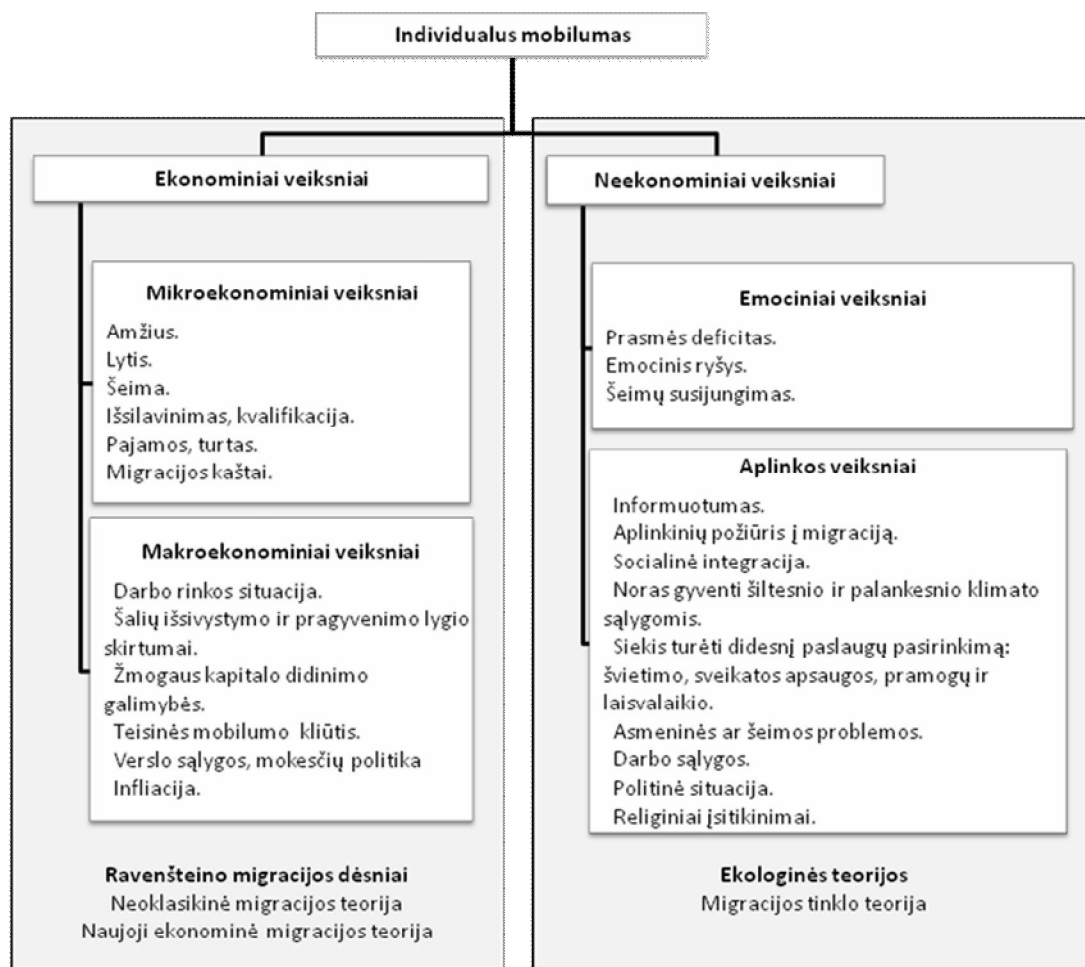
Neoklasikinę ekonomikos teoriją 1954 m. sumanė V. A. Levisas (*W. A. Lewis*), o 1960 m. ją patobulino ir pritaikė migracijos procesui G. Ranis (*G. Ranis*) ir J. C. H. Fei (*J.C.H.Fei*) bei Dž. Haris (*J. Harris*) ir M. Todaro (*M. Todaro*). Įkvėpta neoklasikinio ekonominio modelio, ši migracijos teorija sujungia bendrus, visuomeninius migracijos veiksnius bei individualią elgseną. Stebint visuomeninius veiksnius daroma išvada, kad migraciją lemia netolygus geografinis kapitalo ir darbo pasiskirstymas. Tokią ekonomikos padėtį atspindi darbo užmokesčio ir gyvenimo lygio skirtumai. Migrantai vyks ten, kur darbo užmokestis, gyvenimo standartai bei kiti ekonominiai rodikliai yra aukštesnio lygio. Laipsniškas darbo užmokesčio susilyginimas sustabdys darbo jėgos mobilumą, migraciją, bei panaikins ankstesniąją nelygybę.

Neoklasikinė teorija tiria ir tai, kokios priežastys skatina asmenis reaguoti į struktūrinius netolygumus tarp šalių. Taigi migraciją labiausiai lemia asmeniniai sprendimai, kuriuos priima racionaliai mąstantys rinkos dalyviai. Tokiu būdu jie tikisi pagerinti savo gyvenimo lygį. Šie sprendimai priimami turint visą įmanomą informaciją apie migracijos naudą bei žalą ir visus ekonominius procesus. Migrantai siekia pagrindinio tikslo – patekti į rinką, kurioje užtikrinamas grynasis pelnas bus didžiausias.

Naujoji ekonominė migracijos teorija pasirodė kaip neoklasikinės idėjos atgarsis. Ši teorija dar vadinama naująja ekonomine profesinės migracijos teorija. Šią teoriją praeito amžiaus 9-ojo dešimtmečio pabaigoje išplėtojo O. Starkas (*O. Stark*) ir R. Lukasas (*R. Lucas*). Remdamiesi neoklasikiniu modeliu, jie pabrėžia migrantų namų ūkių ar šeimų vaidmenį migracijos procese. Ši teorija kiek giliau nagrinėja makroveiksnius, vietinių rinkų nepastovumą bei nesėkmes, pragyvenimo rizikos draudimo trūkumus ir kredito nepasiekiamumą, emigrantų piniginius pervedimus namiškiams kaip vienintelį būdą pragyventi. Ji giliasi į migracijos priežastis, kylančias kilmės šalyse, t. y. stūmos veiksnius. Pasak šios teorijos autorių, emigraciją nulemia tikėtinų pajamų kitoje šalyje ir rizikos keliaujant santykis. Sprendimą migruoti priima ne kiekvienas individas asmeniškai, bet pasitaręs su artimaisiais – tai bendras namų ūkio reikalas. Svarbiausias yra šeimos sprendimas, jos racionaliai numatyta strategija.

Ši teorija, skirtingai nei neoklasikinė, mažiau reikšmės teikia darbo užmokesčio netolygumui skirtingose srityse. Šis rodiklis nebelaikomas labai svarbia migracijos priežastimi. Naujoji teorija

pabrėžia dvi naujas priežastis – piniginių pervedimų svarbą bei įvairiapusę tarpusavio priklausomybę tarp migracijos ir socialinės kultūrinės tos srities aplinkos.

3 pav. Migravimo veiksniais aiškinančios teorijos

Šaltinis: sudaryta autorės.

Anot Sulgienės (2009), naujoji ekonominė ir neoklasikinė migracijos teorijos nagrinėja ekonomines migracijos priežastis, tik išskirdama atitinkamai šeimos ar bendruomenės ir individo naudos kaštus. Abi šios teorijos apskaičiuoja migracijos naudą – migruoti į labiau išsivysčiusias ekonomines rinkas. Jei nauda viršija sąnaudas, tik tuomet priimamas sprendimas migruoti. Tik vienintelis skirtumas tarp šių teorijų yra tas, kad naujoji ekonominė migracijos teorija apskaičiuoja visos šeimos ar bendruomenės sąnaudas, o neoklasikinė migracijos teorija telkia dėmesį į individą.

Ekologinė teorija yra antroji šiuolaikinių migracijos teorijų kryptis, aiškinanti migraciją visuomenės lygiu. Svarbiausia jos prielaida yra pusiausvyra tarp gyventojų skaičiaus, visuomenės struktūros, technologijų ir aplinkos (Hawley, 1950). Jeigu įvyks pokyčiai visuomenės struktūroje, aplinkoje ar atsiras technologinių naujovių, tai gyventojų skaičius priklausomai nuo šių pasikeitimų padidės arba sumažės. Vienas iš tokių pavyzdžių yra politiniai neramumai. Pavyzdžiui, šalims, kuriose etninės grupės konfliktuoja tarpusavyje, yra būdingas didelis emigrantų skaičius. Trys demografiniai procesai – gimstamumas, mirtingumas ir migracija – gali atkurti pažeistą

pusiausvyrą. Tačiau migracija yra pats greičiausias ir efektyviausias būdas. Kai įvyksta pokytis, prasideda naujas gyventojų persiskirstymas ir tęsiasi iki tol, kol nebus pasiekta nauja pusiausvyra tarp vietovių, teikiančių didesnių ir mažesnių galimybių. Ekologinis modelis yra naudingas tada, kai reikia aprašyti migraciją lemiančias socialines, *neekonomines sąlygas*. Jis taip pat gali padėti nustatyti migracijos kryptis, tačiau galiausiai migracija yra pavienių žmonių priimtų sprendimų rezultatas (Kasnauskienė, 2005).

Migraciniai tinklai sukuriama per aktyvią imigrantų ir tėvynėje likusių jų šeimos narių, giminių, pažįstamų sąveiką. Ši sąveika vyksta anksčiau minėtos informacinės globalizacijos dėka. Pirmieji atvykėliai įsikuria tikslo šalyje, užmezga ryšį su vietos aplinka, kaupia tam tikrą informaciją, kurią vėliau panaudoja padedant įsidarbinti, susirasti gyvenamąjį būstą naujiems, paprastai iš tos pačios šalies atvykstantiems, imigrantams. Migracinių tinklų egzistavimas palengvina tautiečių migraciją, padeda finansiškai ir psichologiškai (Jaučaitytė, 2009).

Tinklinė migracijos teorija pabrėžia, kad socialiniai tinklai yra socialinio kapitalo formavimas, t.y. atvykus pakankamam migrantų skaičiui, „atvežamas“ socialinis mentalitetas. Tikėtina, kad bus kurti tinklai, siūlantys adaptacinę pagalbą (pavyzdžiui, lietuvių bendruomenių, mokyklų kūrimasis įvairiuose pasaulio šalių miestuose). Tai dar labiau paspartina migracijos srautus (Why do people migrate, 2003)

Pasaulio sistemų teorija į pasaulį žiūri kaip į tarpusavyje susijusią vieną sistemą, kurioje pagal ekonominę šalių išsivystymą išskiriamos trys zonos: branduolys, tarpinė zona (pusiau periferija) ir periferija. Branduolių, arba centrų, kurie yra stipriai ekonomiškai išsivystę, pasaulio sistemoje yra daug, o į periferines zonas įeina ištisos silpnų ekonomikų valstybės. Pusiau periferinė yra tokia zona, iš kurios gali formuotis migraciniai srautai tiek į centrą, tiek į periferiją. Kas vyksta tarp šių trijų zonų? Ekonomiškai išsivysčiusiuose branduoliuose trūksta darbo jėgos, ir tai padaro juos traukos centrais. Tuo tarpu periferijose jos yra per daug dėl nepakankamo darbo vietų skaičiaus, labai mažo darbo užmokesčio, blogų darbo sąlygų, tad darbo jėga pradeda keliauti į vadinamojo centro šalis, kur užpildo laisvas darbo vietas. Taip formuojasi migraciniai srautai, kurie dažnai būna pagrįsti kalbos, kultūros panašumu, taip pat patogiu transporto ir komunikaciniu ryšiu (Jaučaitytė, 2009). Ši teorija apjungia ekonominius ir neekonominius veiksnius sąlygojančius migracijos procesą.

Pasaulio sistemų teorijos požiūri apie pusiau periferinių zonų gyventojų migravimą į branduolius arba į periferiją galima susieti su *stūmos ir traukos teorija*, kurią, remiantis E. Ravenšteino „dėsniais“, 1856 m. sukūrė Everetas Ly (Everett Lee). Ly (1966) nustatė keturis bendruosius veiksnius, kurie buvo svarbūs hipotezei apie migraciją. Anot E. Ly. kiekvieną sprendimą migruoti lydi:

- 1) stūmos ir traukos veiksniai, susiję su išvykimo vieta;
- 2) stūmos ir traukos veiksniai, susiję su atvykimo vieta;
- 3) kliūtys, kylančios migruojant;
- 4) asmeniniai veiksniai.

Stūmos ir traukos atvykimo ir išvykimo vietų veiksniai yra užimtumo galimybių įvertinimas, gyvenimo sąlygos, klimatas, kultūrinis gyvenimas, laisvalaikio praleidimo galimybės bei išlaidų veiksniai (1 lentelė). Kliūtys, kylančios migruojant, yra fiziniai ir politiniai barjerai. Fiziniai barjerai yra kalnai, vandenynai ir dykumos, o politiniais barjeriais laikomi migracijos įstatymai, kuriais remiantis, neįleidžiama į šalį, neišleidžiama iš šalies ar ribojama migracija šalies viduje. Asmeniniai veiksniai yra asmens ir šeimos charakteristikos, pavyzdžiui, šeimos dydis ar žmogaus žinios apie gyvenimo sąlygas atvykimo vietoje. Stūmos ar traukos įvertinimai, taip pat ir kliūčių suvokimas gali turėti svarbią reikšmę todėl, kad yra subjektyvūs ir kiekvienam potencialiam migrantui atrodo skirtingi (Kasnauskienė, 2005).

1 lentelė

Stūmos ir traukos veiksniai

Stūmos veiksniai		Traukos veiksniai	
Bloga sveikatos apsauga	Dideli mokesčiai	Gera sveikatos apsauga	Politinis prieglobstis
Nedarbas	Brangi nuoma	Geresnis klimatas	Vedybos
Prasta švietimo sistema	Šeimos nariu gausėjimas	Didesnis darbo užmokestis	Pareigų paaukštinimas
Karas	Persekiojimas	Siūloma daugiau galimybių	Geresnis gyvenimo lygis
Politinė suirutė	Skurdas	Geresnis išsilavinimas	Geresnės socialines garantijos
Gamtos stichijos	Pilietiniai neramumai	Derlingos žemės	Propaganda
Netektys	Diskriminacija	Asmeninė laisvė	Giminės
Mažos pajamos vienam gyventojui	Sunkumai sugrįžti	Kultūrinis suderinamumas	Geresnė infrastruktūra

Šaltinis: Kasnauskienė (2005)

R. R. Selas ir G. De Jongas 1978 m. sukūrė jų pačių pavadintą **sprendimų migruoti priėmimo teoriją**. Šią teoriją sudaro keturios, nuosekliai viena iš kitos išplaukiančios sudedamosios dalys – galimybės, motyvai, lūkesčiai ir stimulai.

Tam, kad žmogus galėtų priimti sprendimą migruoti, pirmiausia turi egzistuoti pati migracijos galimybė. Potencialus migrantas turi turėti ir fizinę, ir psichologinę galimybę, kitaip migracija neįvyks.

Terminas „motyvas“ priimant sprendimą migruoti apibūdina daiktus, dalykus ar reiškinius, kuriuos žmonės labiausiai vertina. Kiekviena visuomenė turi savo kultūrinės vertybes, ir žmogus jas pažįsta vykstant socializacijos procesui. Daugelyje visuomenių didžiausia vertybė yra sėkmė, kuri beveik visada tapatinama su ekonomine sėkme.

Trečiasis sprendimo migruoti priėmimo komponentas (lūkesčiai) reiškia, kad potencialūs migrantai turi tikėti, kad migracija padės jiems pasiekti savo tikslus. Pasitaiko atveju, kai žmonės

yra informuoti apie pelningą darbą kitame rajone. Jie taip pat turi turėti fizinę galimybę migruoti bei labai vertinti pinigus, kuriuos tas darbas atneštų (motyvas). Tačiau, jei šie žmonės netiki, kad galės gauti tą darbą, jie nemigruos. Kitaip tariant, žmonės pasilieka, nes neturi lūkesčių.

Kitas sprendimo migruoti priėmimo komponentas yra stimulai. Stimulai yra dabartinės ir būsimos gyvenamųjų vietų specifinės charakteristikos, kurios gali turėti teigiamą ar neigiamą įtaką priimančiam sprendimui migruoti (Kasnauskienė, 2005).

1.4. Gyventojų migracijos proceso poveikio šalies ekonomikai teorinis pagrindimas

Kiekybiniai ir struktūriniai gyventojų sudėties požymiai, materialinis aprūpinimas, išsilavinimas bei kultūra, darbinės veiklos charakteristikos, darbo rezervai ir mobilumo galimybės, socialinė visuomenės stratifikacija glaudžiai siejami su ekonomikos augimu ne tik atskirose šalyse, bet ir viso žemyno kontekste. Tuo remiantis galima teigti, kad gyventojų kiekybiniai pokyčiai bei darbuotojų dinamika, kaip darbo funkcijų išraiška, yra esminiai šalių ekonominio vystymosi šaltiniai (Martinkus, Beržinskienė, 2005).

Migracija lemia gyventojų pasiskirstymą pasaulyje, naujų teritorijų, žemynų apgyvendinimą. Dėl migracijos keičiasi gyventojų amžiaus struktūra, vyrų ir moterų skaičiaus santykis, krašto ekonominė raida. Aktyviausiai migruoja jauni, darbingo amžiaus žmonės (ypač vyrai). Dėl to rajonuose, iš kur išvykstama, sumažėja darbingo amžiaus žmonių dalis, pakinta vyrų ir moterų skaičiaus pusiausvyra, o rajonuose, į kur atvykstama, padidėja darbingo amžiaus žmonių dalis, daugiau yra vyrų negu moterų. Visa tai turi įtakos natūraliajam gyventojų judėjimui. Pirmuosiuose rajonuose gimstamumas sumažėja, antruosiuose – priešingai – padidėja (Surblytė, 2009).

Stankūnienės (2007) nuomone, būtent **demografijos** aspektas yra labiausiai matomas ir dažniausiai akcentuojamas kaip pagrindinė emigracijos problema. Lietuva pirmiausia praranda jaunimą, todėl ateityje tai paveiks tiek kitų demografinių procesų eigą (santuokos, gimstamumas, šeima), tiek darbo išteklius, kuriuos vėliau teks importuoti iš trečiųjų šalių.

Pilietinės visuomenės institutas (2005) išskiria šiuos neigiamus demografinės situacijos pokyčių aspektus: darbingo amžiaus žmonių mažėjimas, mokesčių surinkimo sutrikimai ir biudžeto deficito augimas.

Ilgalaikėje, augančioje lietuvių emigracijoje, neigiamas aspektas yra tas, jog ji gali sudaryti demografinį spaudimą. Europoje gyventojų senėjimas yra dėl veiksmų, kurie apima gimstamumo mažėjimą, ilgesnę laukiamą gyvenimo trukmę, ir emigraciją (Council of Europe, 2005).

Netolygus demografinis augimas sąlygoja ne tik atskirų šalių (regionų) netolygią gyventojų skaičiaus koncentraciją, bet ir sudaro prielaidas nepakankamo demografinio augimo regionuose susiformuoti darbuotojų kiekio poreikiui. Tuo tarpu regionai, pasižymintys sparčiais gyventojų augimo tempais, sąlygoja masinį nedarbą ir sudaro teritorines migracijos prielaidas (Apalainienė,

2000). Stankūnienės (2007) teigimu, tokiais atvejais emigracijos dėka **mažėja bedarbių skaičius**, kartu ir socialinės paramos poreikis.

Emigracija mažina gyventojų skaičių, tai tuo pačiu veikia kitus šalies socialinės ir ekonominės raidos rodiklius. Emigruodami žmonės turi tam tikrų lūkesčių, kurie daro įtaką apsisprendimui palikti tėvynę tiek laikinai, tiek visam laikui. Anksčiau labiau išsivysčiusios šalys laukė emigrantų, kurie apsiimdavo dirbti tokius darbus, kurių vietiniai nenorėdavo dirbti, bet paskutiniu metu, gilėjant pasaulinei ekonominei krizei, šalys stengiasi išsiųsti emigrantus atgal dėl didėjančio nedarbo. Žinių portalo straipsnyje „Milijonai emigrantų jau traukia namo“ (alfa.lt) rašoma, kad Čekijos vyriausybė išduoda 649 dolerių ir bilieta į vieną pusę kiekvienam be darbo likusiam imigrantui, sutinkančiam palikti šalį. Ispanija siūlo 14 tūkst. dolerių kiekvienam iš 100 tūkst. užsieniečių, atitinkančių nustatytus kriterijus ir pasiruošusiam išvažiuoti iš šalies mažiausiai trejiems metams.

Didėjantis mobilumas neturtingoms šalims gali turėti neigiamų padarinių: išvažiuos daug žmonių, atsiras darbo užmokesčio didinimo spaudimas, taip pat neigiamai paveiks ekonominės raidos galimybes: brangs darbu imli produkcija, o emigruojant aukštos **kvalifikacijos darbuotojams** blogės jos kokybė ir mažės produkcijos realizavimas (Matiušaitytė, 2003). Kvalifikacijos lygio smukimui didelę reikšmę turi tai, kad, išvykus aukštos kvalifikacijos darbuotojams, į jų darbo vietas ateina žemesnės kvalifikacijos žmonės (Kvainauskaitė, 2004).

Vienas labiausiai nerimą keliančių dalykų yra jau kuris laikas stebimas vadinamasis protų nutekėjimas, t.y. aukštos kvalifikacijos darbo jėgos praradimas ir dėl to mažėjantis šalies ekonominis/inovacinis/konkurencinis potencialas (Sipavičienė 2006).

Būtent kvalifikuotos darbo jėgos emigracija labiausiai neigiamai veikia ekonominių rodiklių pokyčius. Dažnai išsilavinę specialistai renkasi ilgalaikę emigraciją, dėl tos priežasties, kad Lietuvoje jie nėra vertinami ir yra didelis darbo užmokesčio skirtumas tarp gaunamo Lietuvoje ir užsienyje, o specialistų paruošimas kainuoja brangiai.

Pasak Ruta Aidis (2006), didžiausius nuostolius šalis patiria tuomet, kai emigruoja jauni ir aukštesnį išsilavinimą įgiję gyventojai. Tada valstybė praranda lėšas, kurias investavo į jų išsilavinimą. Taip pat neigiamas emigracijos aspektas yra bendras gyventojų skaičiaus sumažėjimas, bei palikti be tėvų vaikai ir išskirta šeima.

Šavareikienė (2005) išskiria tokias neigiamas kvalifikuotos darbo jėgos emigravimo pasėkmes:

- 1) sumažėjęs gamybos veiksnių panaudojimas;
- 2) gamybos apimtys ir pajamų vienam gyventojui sumažėjimas;
- 3) namų ūkio išlaidų ir santaupų sumažėjimas.

Šaliai gresia gamybos apimties ir pajamų vienam gyventojui sumažėjimas, nes išvykusių kvalifikuotų darbuotojų vietas ne visada užims kiti, nes tokių specialistų gali ir pritrūkti, o darbuotojų mokymas ir kvalifikacijos kėlimas trunka ilgai ir yra brangus. Dėl šių priežasčių **BVP** gamybos apimtys gali sumažėti, o technologinė pažanga sulėtėti. Vidutinės gyventojų pajamos gali sumažėti dar ir dėl to, kad santykinai padidės nekvalifikuoto ir mažiau apmokamo darbo apimtys (Kvainauskaitė, 2004).

Lietuvos mokslininkai susirūpino, kad iš šalies „bėga“ patys gabiausi jauni „protai“, kurie, dirbdami Lietuvoje, galėtų prisidėti prie ekonomikos augimo. Manoma, kad geresnė studijų materialinė bazė, sveika konkurencija ir keičiamas „lietuviškas mąstymas“ gali išlaikyti jaunuosius mokslininkus (doktorantus) Lietuvoje. Teigiama, kad šios problemos sprendimui yra galimos įvairios priemonės, tačiau akivaizdu, kad esminė politika turi remtis kryptinga valstybės politika, atsižvelgiant į ekonomikos augimo tempus (Saikuvienė, 2002).

Emigruojant gyventojams, šalyje sumažėja **namų ūkių išlaidos ir santaupos**. Pajamų (įskaičiuojant ir pajamas už parduotą ar išnuomotą turtą) ir santaupų, susijusių su emigracija ir įsikūrimu svetur, išvežimas tiesiogiai gali sumažinti namų ūkių išlaidas ir santaupas Lietuvoje (Kvainauskaitė, 2004).

Karpavičiaus (2006) manymu, neatsiejama ekonominių paskatų lemiama emigracijos pasėkmė yra emigrantų uždirbamų **pinigų perlaidos**, didinančios vidaus paklausą, vartojimą ir investicijas.

Tiek šalims, iš kurios atvyksta emigrantai, tiek šalims, į kurias atvyksta, yra naudos ir nuostolių iš migracijos (2,3 lentelė). Priklausomai nuo to, koks asmuo migruoja, priklauso nauda ir kaštai. Šaliai, į kurią atvyksta imigrantas, jei imigrantas yra kvalifikuotas ir atvyksta su ketinimu likti gyventi, yra daugiau naudos. Šaliai, iš kurios išvyksta emigrantas, yra naudingiau, jei išvyksta bedarbis, nes sumažėja nedarbo lygis ir socialinių išmokų poreikis. Tačiau jei išvyksta kvalifikuotas specialistas, prarandamos investicijos į žmogų.

2 lentelė

Imigracijos nauda ir kaštai šalies makroekonomikai

Imigranto kategorija	Nauda	Kaštai
<i>Šeima</i>	Kad šeima galėtų įsikurti kitoje šalyje, parduodamas turtas, atsivežamos santaupos; didėja namų ūkio išlaidos, o kartu ir šalies BVP.	Didėja socialinių išmokų poreikis (tam tikrose šalyse mokami vaiko pinigai imigrantams).
<i>Kvalifikuotas, darbingo amžiaus</i>	Sutaupomi specialisto paruošimo kaštai; didėja BVP.	-
<i>Nekvalifikuotas, darbingo amžiaus</i>	Didėja BVP.	Didėja nedarbo lygis.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Kvainauskaite (2004).

Didžiausius nuostolius dėl emigracijos valstybė patiria tuomet, kai emigruoja jauni ir aukštesnį išsilavinimą įgiję gyventojai. Taip netenkama ne tik demografinio (darbo jėgos, būsimų

emigravusiųjų vaikų), bet ir intelektualinio šalies potencialo, valstybės investicijų jų išsilavinimui. Antra vertus, kaip parodė tyrimai Slovakijoje, jauni emigrantai neretai į užsienį vyksta ne tik užsidirbti, bet ir siekdami įgyti naujų įgūdžių, praplėsti pasaulėžiūrą. Svarbu tik tai, kad jie grįžtų ir įgytą kapitalą panaudotų gimtinėje, taip gaudami tiek asmeninės naudos, tiek ir prisidėdami prie gimtosios šalies ūkio vystymo (Aidis, 2007).

3 lentelė

Emigracijos nauda ir kaštai šalies makroekonomikai

Emigranto kategorija	Nauda	Kaštai
<i>Darbingo amžiaus turintis darbą</i>	Didėja BVP jei emigrantas pajamas išleidžia Lietuvoje arba jas perveda namuose likusiai šeimai; didėja namų ūkio išlaidos.	Mažėja BVP, nes emigranto pajamos didina tos šalies BVP, kurioje jis dirba.
<i>Darbingo amžiaus neturintis darbo</i>	Mažėja nedarbas dėl vadinamojo nedarbo eksporto; didėja BVP vienam gyventojui.	-
<i>Šeima</i>	Mažėja socialinių išmokų poreikis.	Kad šeima galėtų įsikurti kitoje šalyje, parduodamas turtas, išvežamos santaupos; Mažėja namų ūkio išlaidos, o kartu ir šalies BVP.
<i>Kvalifikuotas, darbingo amžiaus</i>	„Protų sugrįžimas“; sugrįžta pajamos dėl reemigracijos ir ekonomikos augimo; padidėja užsienio kapitalo investicijų į darbui imlias šakas.	„Protų nutekėjimas“; sumažėja taupymas dėl santaupų eksporto; Padidėja išlaidų, skirtų papildomos kvalifikacijos darbo jėgos subsidijavimui, poreikis.
<i>Nekvalifikuotas, darbingo amžiaus</i>	Nedarbo jėgos eksporto padidėjimas.	-

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Kvainauskaite (2004).

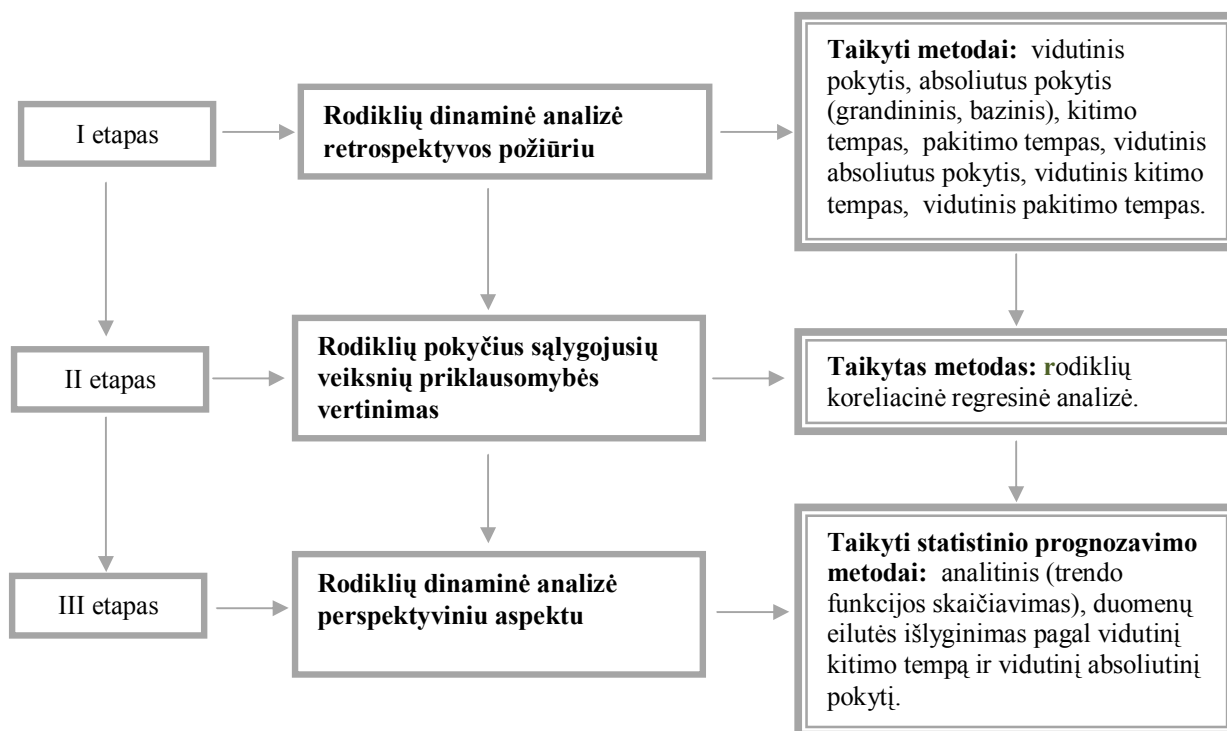
Migracija yra tiek teigiamas, tiek neigiamas reiškinys. Užsienyje įgyjamas išsilavinimas ir žinios, grįžtančios pajamos, investicijos, tarpkultūrinė gyvenimo ir darbo patirtis, užsienio kalbų žinios skatina šalies plėtrą, gerina ekonomikos ir gyvenimo sąlygas. Antra vertus, Lietuva – nedidelė valstybė, jeigu joje ir toliau mažės gyventojų ir didės emigracija, tai mažės Lietuvos intelektualinis potencialas, bus prarandamos investicijos į žmones, lėtės technologinė pažanga, mokslo raida ir ekonomikos plėtra, didės darbo jėgos stygius. Be to, ims nykti Lietuvos kultūra ir lietuvių kalba, kils įvairių socialinių problemų, spartės socialinė poliarizacija (Stulgienė, 2009).

1.5. Tyrimo metodikos pagrindimas

Magistro baigiamajame darbe atliekamo tyrimo tikslui pasiekti naudojamas reiškinių grupavimas, duomenų lyginimas, koreliacinė – regresinė analizė, statistinio prognozavimo būdai. Migracijos proceso kitimo tendencijai nustatyti naudojami tokie dydžiai: santykiniai dydžiai, vidutiniai dydžiai bei dinamikos eilučių dydžiai. Ekonominei analizei atlikti išskirti trys etapai (4 pav.).

I etape atliekama rodiklių statistinė ir dinaminė analizė. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, retrospektyvos atžvilgiu buvo atliekami migracijos proceso rodiklių dinaminės eilutės skaičiavimai. Šiame etape apskaičiuojami ir vertinami: absoliutus pokytis

(grandininis, bazinis), kitimo tempas, pakitimo tempas, vidutinis absoliutus pokytis, vidutinis kitimo tempas, vidutinis pakitimo tempas.

4 pav. Tyrimo metodikos etapai
Šaltinis: sudaryta autorės.

Vidutinis absoliutus pokytis buvo skaičiuojamas remiantis formule (Bagdanavičius, 2007):

$$\Delta\bar{y} = \frac{\sum y}{n}; \quad (1)$$

čia: $\Delta\bar{y}$ - vidutinis absoliutus pokytis,

$\sum y$ - eilės lygių suma,

n – eilutės narių skaičius.

Dinamikos eilutės dviejų lygių skirtumas, **absoliutus pokytis**, gali turėti teigiamą arba neigiamą reikšmę, kuri parodo dinamikos eilutės lygio padidėjimą arba sumažėjimą. Skaičiuojant gretimų laikotarpių absoliutų padidėjimą/sumažėjimą (grandininį) buvo naudota formulė:

$$\Delta y = y_n - y_{n-1}; \quad (2)$$

čia: y_n - ataskaitinis dinamikos eilutės lygis,

y_{n-1} - lygis, einantis prieš lygį y_n .

Skaičiuojant bazinį absoliutų lygio padidėjimą/sumažėjimą buvo naudota formulė:

$$\Delta y = y_n - y_1; \quad (3)$$

čia: y_n - ataskaitinis dinamikos eilutės lygis,

y_1 - lygis su kurio lyginamas ataskaitinis dinamikos eilutės lygis.

Grandininis **kitimo tempas** skaičiuotas tiriamą lygį lyginant su prieš jį esančiu lygiu. Didėjimo/mažėjimo tempas buvo išreikštas koeficientu – kiek kartų vieno laikotarpio lygis mažesnis arba didesnis už praėjusio laikotarpio lygį. Skaičiavimui naudota formulė:

$$T_d = \frac{y_n}{y_{n-1}}; \quad (4)$$

čia: T_d - didėjimo koeficientas,

y_n - ataskaitinis dinamikos eilutės lygis,

y_{n-1} - lygis einantis prieš lygį y_n .

Tam, kad būtų galima ištirti, kiek kartų vidutiniškai per metus padidėja/sumažėja nagrinėjama reikšmė, baigiamajame magistro darbe buvo skaičiuotas **vidutinis kitimo tempas** pagal formulę:

$$\bar{T}_d = \sqrt[n]{T_{d1} \cdot T_{d2} \cdot \dots \cdot T_{dn}}; \quad (5)$$

čia: \bar{T}_d - vidutinis didėjimo/mažėjimo tempas,

T_{dn} - n laikotarpio didėjimo koeficientas,

n – eilutės narių skaičius.

Baigiamajame magistro darbe **padidėjimo tempas** skaičiuotas naudojant formulę:

$$T_p = \frac{y_n - y_{n-1}}{y_{n-1}} \cdot 100; \quad (6)$$

čia: T_p - padidėjimo tempas, išreikštas procentais,

y_n - ataskaitinis dinamikos eilutės lygis,

y_{n-1} - lygis, einantis prieš lygį y_n ,

$y_n - y_{n-1}$ - absoliutus padidėjimas.

Tam, kad būtų galima ištirti, kiek proc. punktų vidutiniškai per metus padidėja/sumažėja nagrinėjama reikšmė, buvo skaičiuojamas **vidutinis pakitimo tempas** pagal formulę:

$$\bar{T}_p = (\bar{T}_d - 1) \cdot 100; \quad (7)$$

čia: \bar{T}_p - vidutinis padidėjimo/sumažėjimo tempas,

\bar{T}_d - vidutinis didėjimo/mažėjimo tempas.

Imigracijos ir emigracijos rodiklių dinaminė analizė, naudojantis matematinės statistikos metodais, leido įvertinti šių rodiklių pokyčius 2001 – 2009 metų laikotarpiu.

II etape siekiant iširti gyventojų emigracijos iš Lietuvos priežastis, buvo atliktas pagrindinių traukos šalių (Airijos, Danijos, Norvegijos, Jungtinių Valstijų, Jungtinės Karalystės, Vokietijos) makroekonominių rodiklių (nedarbo lygio, darbo užmokesčio, BVP tenkančio vienam gyventojui, skiriamų lėšų dydžio) ir Lietuvos gyventojų emigracijos iš Lietuvos ryšio tyrimas. Siekiant įvertinti migracijos proceso poveikį Lietuvos ekonomikai buvo tirtas ryšys tarp Lietuvos migracijos proceso ir Lietuvos gyvenančiųjų skaičiaus, socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus, nedarbo lygio ir BVP Lietuvoje.

Analizuojant rodiklių priklausomybę buvo skaičiuojami koreliacijos koeficientas pagal formulę (Pabedinskaitė, 2009):

$$r = \frac{n \sum x_i y_i - \sum x_i \sum y_i}{\sqrt{n \sum x_i^2 - (\sum x_i)^2} \cdot \sqrt{n \sum y_i^2 - (\sum y_i)^2}}; \quad (8)$$

Remiantis vien koreliacijos koeficiento dydžiu negalima daryti išvados apie stochastinio ryšio buvimą, nes gauto ryšio reikšmingumas priklauso nuo duomenų imties, todėl apskaičiuoto koreliacijos koeficiento dydžio reikšmingumas buvo tikrinamas Stjudento kriterijumi. Apskaičiuojama imties statistika t pagal formulę:

$$t = \left| r \sqrt{\frac{n-2}{1-r^2}} \right|; \quad (9)$$

čia: t – statistika,

r – koreliacijos koeficientas,

n – eilutės narių skaičius.

Apskaičiuotoji t reikšmė lyginama su teorine reikšme prie $\alpha = 0,05$ ir $\alpha = 0,01$ reikšmingumo lygių. Jei esant $n-2$ laisvės laipsniui prie šių dviejų reikšmingumo lygių apskaičiuotoji t reikšmė viršija teorinę, daroma prielaida, kad ryšys tarp dviejų rodiklių egzistuoja.

Regresinei analizei naudoti tiesės funkcija:

$$y = a_0 + a_1 x; \quad (10)$$

Regresijos funkcijos tipo pasirinkimo tikslumui įvertinti buvo naudotas determinacijos koeficientas:

$$R^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (y(x) - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}; \quad (11)$$

Kuo determinacijos koeficiento vertė artimesnė vienetui, tuo rodiklių tiriamo laikotarpio reikšmės labiau koncentruotos apie gautą tiesę arba kreivę. Koreliacijos koeficiento r ryšio glaudumui nustatyti naudojama tokia ryšio stiprumo charakteristika (4 lentelė).

4 lentelė

Koreliacijos koeficiento ryšio stiprumo charakteristika

Ryšio glaudumo rodikliai	0,1 – 0,3	0,31 – 0,5	0,51 – 0,7	0,71 – 0,9	0,91 – 0,99
Ryšio stiprumo charakteristika	silpnas	vidutinis	pastebimas	stiprus	labai stiprus

Šaltinis: Pabediskaitė (2005).

Suformuota tyrimo metodika leido nuosekliai ištirti analizuojamą objektą bei pagrįsti jo įtaką svarbiausiems makroekonominiais rodikliams.

III etape atliekamas rodiklių perspektyvos numatymas. Prognozei atlikti naudojamas analitinis metodas (trendo funkcijos skaičiavimas), duomenų eilutės išlyginimas pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį.

Taikant analitinį metodą buvo surasta analitinė išraiška – trendo funkcija. Buvo pasirinkta trečio ($y = a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3$) arba ketvirto ($y = a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3 + a_4x^4$) laipsnio parabolės funkcija, atsižvelgiant į gautą determinacijos koeficiento reikšmę (kuo artimesnė vienetui, tuo didesnė tikimybė, kad gauta prognozė bus tikslesnė).

Taikant duomenų eilutės išlyginimą pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį buvo apskaičiuotos aplygintos rodiklio reikšmės pagal formules:

$$\hat{y} = y_1 + (t-1)\Delta\bar{y}; \quad (12)$$

čia: \hat{y} - išlyginta reikšmė pagal vidutinį absoliutinį pokytį,

y_1 – pirmų metų reikšmė,

t – laiko parametras.

$\Delta\bar{y}$ – vidutinis absoliutinis pokytis.

$$\hat{y} = y_1(\bar{T}_d)^{t-1}; \quad (13)$$

čia: \hat{y} - išlyginta reikšmė pagal kitimo tempą,

\bar{T}_d - vidutinis kitimo tempas.

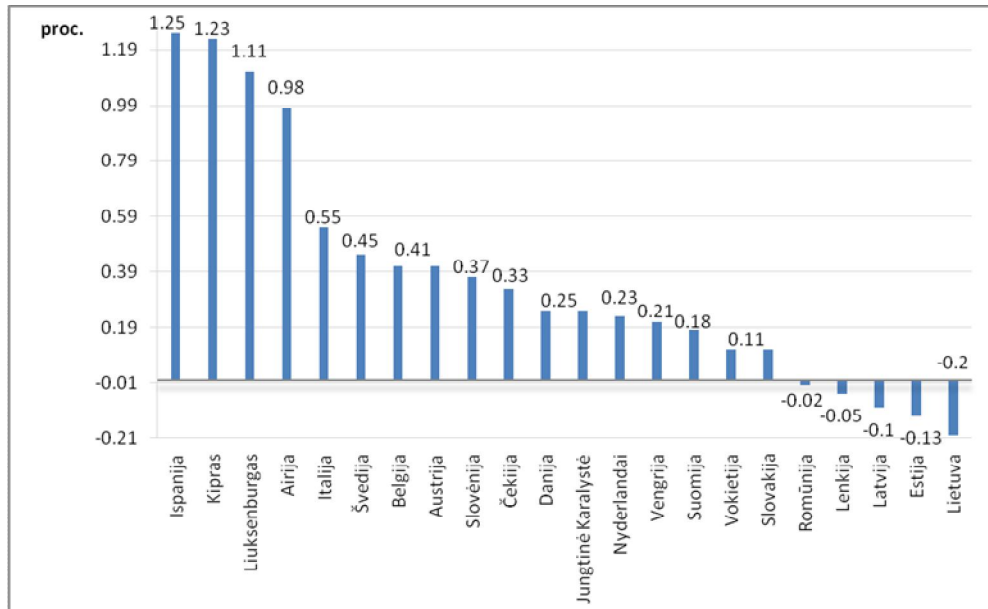
Apie pasirinktos funkcijos tinkamumą prognozei buvo apskaičiuota aproksimacijos paklaida pagal formulę:

$$\mu = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left| \frac{y_i - \hat{y}_i}{y_i} \right| \cdot 100; \quad (14)$$

Jei aproksimacijos paklaidos reikšmė neviršijo 10 proc., tai buvo daroma išvada, kad prognozės rezultatai patikimi.

2. GYVENTOJŲ MIGRACIJOS PROCESO POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI ANALIZĖ IR VERTINIMAS

Dėl gyventojų migracijos proceso 2001-2009 metų laikotarpiu Lietuvoje gyventojų skaičius sumažėjo 0,2 proc. punktais, kai tuo tarpu Ispanijoje tiriamuoju laikotarpiu gyventojų skaičius dėl migracijos padidėjo 1,25 proc. punktais (5 pav.).

5 pav. Europos Sąjungos valstybių migracijos saldo ir gyventojų skaičiaus vidutinis 2001-2009 metų procentinis santykis

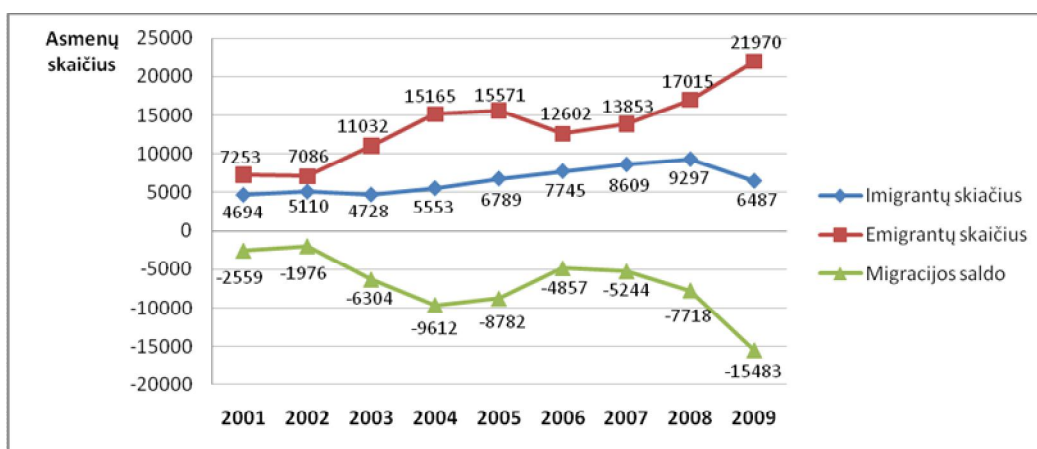
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostat, Statistics Denmark, Deutsche welle, Czech statistical office, Statistics Estonia, Central statistics office Ireland, Spaine National Statistics Institute, Italian National Institute of Statistics, Latvijas statistika, SCB statistics Sweden, Statline, Statistics Austria, Statistics office of The Republic of Slovenia.

2.1. Gyventojų migracijos proceso dinamika retrospektyvos požiūriu

Atlikus Lietuvos gyventojų migracijos proceso dinamikos retrospektyvos tyrimą nustatyta, kad 2001-2009 metų laikotarpiu iš Lietuvos emigravo 62535 gyventojais daugiau nei imigravo.

Ištyrus imigracijos dinamikos retrospektyvą (6 pav.) nustatyta, kad 2001 – 2009 metų laikotarpiu į Lietuvą imigravo 59012 asmenys. Tiriamuoju laikotarpiu į Lietuvą kasmet imigravo vidutiškai 6557 asmenys. Imigracija į Lietuvą kasmet padidėdavo vidutiniškai 4 proc. punktais (1 priedas). Mažiausiai į Lietuvą imigravo gyventojų 2001 metais (4694 asmenys). Daugiausiai imigravo į Lietuvą 2008 metais (9297 asmenys). Bet 2009 metais, palyginus su 2008 metais, imigravo 30 proc. punktais mažiau gyventojų. Šis sumažėjimas buvo didžiausias tiriamuoju laikotarpiu ir įvyko dėl 2008 metų Lietuvos ekonominio nuosmukio. Dėl ekonominio nuosmukio sumažėjo Lietuvos bendrasis vidaus produktas ir vidutinis šalies užmokestis (2 priedas). Galima daryti prielaidą, kad Lietuva tapo mažiau patraukli kitų šalių gyventojams.

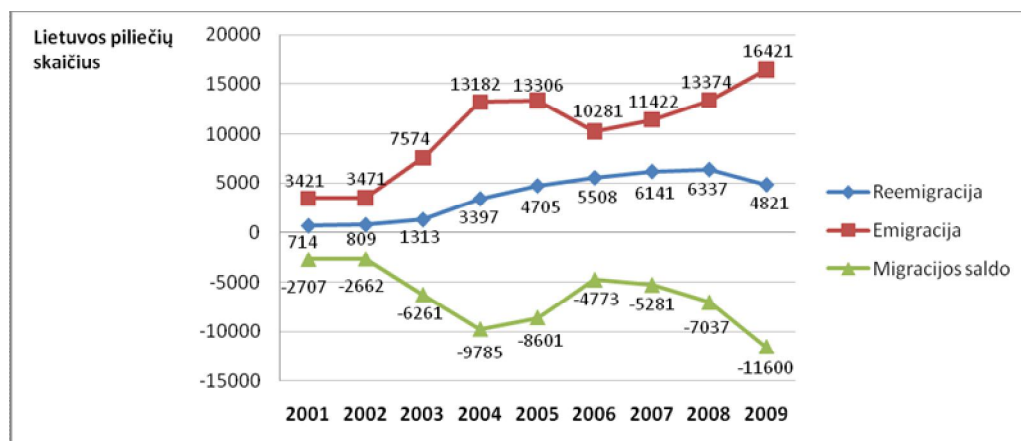
Tiriant gyventojų emigracijos dinamikos retrospektyvą (6 pav.) nustatyta, kad 2001 – 2009 metų laikotarpiu iš Lietuvos iš viso emigravo 121547 gyventojai. Tiriamuoju laikotarpiu kasmet iš Lietuvos emigravo vidutiškai 13505 gyventojai. Tiriamuoju laikotarpiu emigracija iš Lietuvos padidėjo kasmet vidutiniškai 15 proc. punktais (3 priedas). 2001 – 2009 metų laikotarpiu gyventojų emigracija didėjo sparčiau nei imigracija (11 proc. punktais). Tiriamuoju laikotarpiu iš Lietuvos mažiausiai gyventojų išvyko 2002 metais (7086 gyventojai). Nustatyta, kad 2002 metais buvo mažiausia gyventojų emigracija iš Lietuvos (7086 gyventojai emigravo). 2004 metais gyventojų emigracija padidėjo 8079 gyventojais (palyginus su 2002 metais). Šis ženklus padidėjimas įvyko dėl Lietuvos integracijos į Europos Sąjungą. 2001-2009 metų laikotarpiu daugiausia gyventojų iš Lietuvos išvyko 2009 metais (21970 gyventojai). Šis emigravusių gyventojų skaičius išaugo dėl 2008 metų Lietuvos ekonominio nuosmukio (XXI amžius, 2010).

6 pav. Migracijos proceso dinamika Lietuvoje

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Vertinant 2001-2009 metų laikotarpiu Lietuvos piliečių migracijos proceso dinamiką nustatyta, kad tiriamuoju laikotarpiu išvyko 58707 Lietuvos piliečiais daugiau nei grįžo.

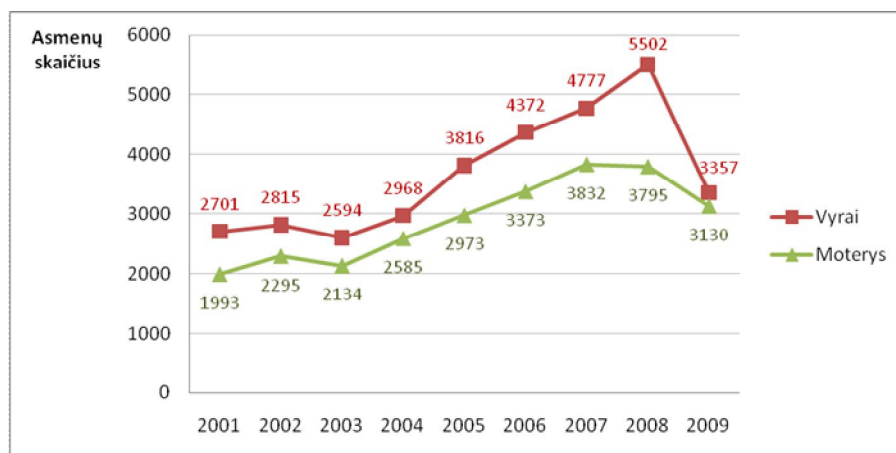
7 pav. Lietuvos piliečių migracijos proceso dinamika Lietuvoje

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Lietuvos piliečių emigracijos rodiklio augimo tendencija pastebėta 2004 metais (Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare) ir 2009 metais (Lietuvos ekonominio nuosmukio laikotarpiu) (7 pav.).

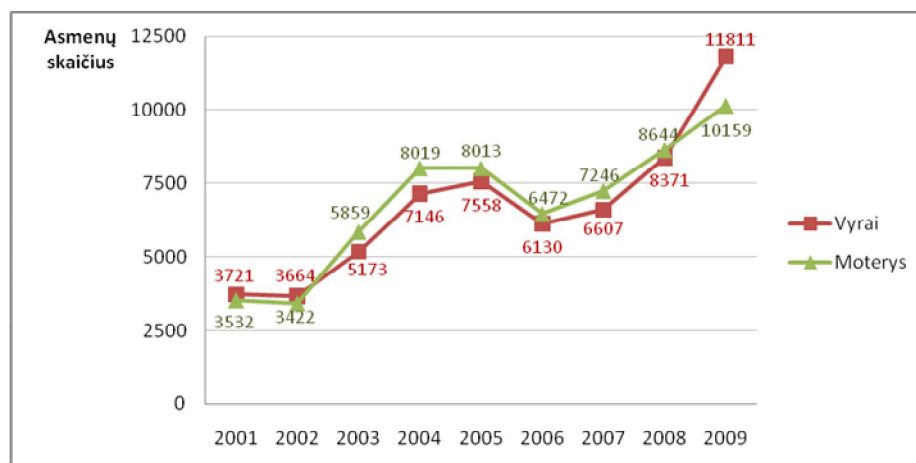
2001-2009 metų laikotarpiu Lietuvos piliečių grįžimas sumažėjo 2009 metais (Lietuvos ekonominio nuosmukio laikotarpiu). Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą (atsivėrusios sienos į kitas Europos Sąjungos valstybes) paveikė Lietuvos piliečių emigracijos didėjimą. Dėl ekonominio nuosmukio (laisvų darbo vietų sumažėjimo traukiantis verslui iš Lietuvos) 2009 metais padidėjo Lietuvos piliečių emigracija ir sumažėjo reemigracija.

Tiriant *imigrantų* pasiskirstymą 2001-2009 laikotarpiu *pagal lytį* nustatyta, kad tarp imigruojančių didesnė dalis yra vyrų nei moterų (8 pav.). Tiriamuoju laikotarpiu į Lietuvą imigravusiųjų sudarė 55,75 proc. vyrai (3656 asmenys) ir 44,25 proc. moterys (2901 asmenys). Didžiausias skirtumas tarp imigravusių vyrų (59,18 proc.) ir moterų (40,82 proc.) buvo stebimas 2008 metais (4 priedas).

8 pav. Imigruojančiųjų į Lietuvą pasiskirstymas pagal lytį
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis.

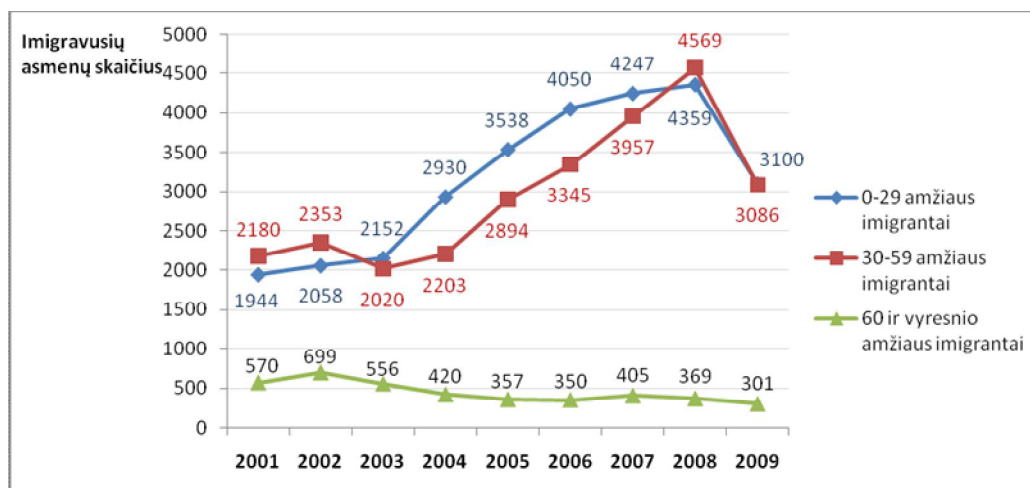
Ištyrus *emigravusių* iš Lietuvos gyventojų sudėtį *pagal lytį* nustatyta, kad tiriamuoju laikotarpiu emigravo daugiau moterų nei vyrų (9 pav). Vyrų sudarė 49,51 procentus visų emigravusiųjų, o moterys – 50,49 procentus (4 priedas).

9 pav. Emigruojančiųjų iš Lietuvos pasiskirstymas pagal lytį
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Atlikto emigravusių iš Lietuvos gyventojų sudėties pagal lytį tyrimo rezultatai iš dalies patvirtino Matiušaitytės (2003) ir Malinausko (2007) teiginį, kad migruoti labiau likę vyrai nei moterys, nes 2001-2009 metų laikotarpiu imigravo daugiau vyrų (55,75 proc.) nei moterų (44,25 proc.), o emigravo daugiau moterų (50,49 proc.) nei vyrų (49,51 proc.).

Tiriant migrantų pasiskirstymą *pagal amžių* grupes pastebėta, kad aktyviausiai 2001-2009 metų laikotarpiu migravo 0-29 metų amžiaus grupės gyventojai (5 priedas). Galima daryti prielaidą, kad jauno amžiaus grupės gyventojai yra mobilius ir geriausiai adaptuojasi kitose šalyse (Kuzmienė, 2008).

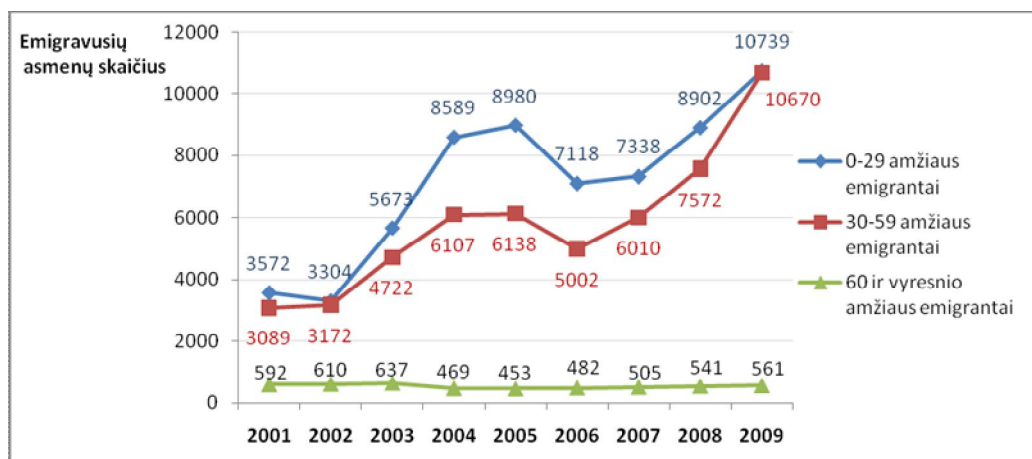
10 pav. Imigruojančiųjų pasiskirstymas pagal amžių

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Vertinant 2001-2009 metų laikotarpiu *imigrantų* pasiskirstymo *pagal amžių* dinamiką nustatyta, kad 2001-2003 metų laikotarpiu daugiausiai imigravo vidutinio amžiaus gyventojai (30-59 metų amžiaus) (10 pav.). Nuo 2004 metų (Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare) pastebėta gyventojų imigracijos rodiklio augimo tendencija jauno amžiaus gyventojų grupėje (dėl atsiradusio laisvo darbo jėgos judėjimo). 2004 metais, palyginus su 2003 metais, jauno amžiaus (0-29) gyventojų imigravo 778 gyventojais daugiau, o vidutinio amžiaus – 183 gyventojais daugiau. Įvertinus, kad Lietuvos 2008 metų ekonominio nuosmukio padariniai turėjo įtakos gyventojų migracijai, pastebėta, kad daugiausiai sumažėjo 30-59 metų amžiaus imigrantų. 2009 metais, palyginus su 2008 metais, į Lietuvą imigravo 1259-iais 0-29 metų amžiaus gyventojais mažiau, o 30-59 metų amžiaus – 1483-iais gyventojais mažiau (5 priedas). 30-59 amžiaus grupės gyventojų imigracija turėjo didžiausią poveikį bendram imigracijos sumažėjimui. Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos integracija į Europos Sąjungą labiausiai paveikė jauno amžiaus gyventojų imigracijos didėjimą, o 2009 metais Lietuvos ekonominis nuosmukis labiausiai paveikė vidutinio amžiaus gyventojų imigracijos sumažėjimą.

Vertinant 2001-2009 metų laikotarpiu *emigrantų* pasiskirstymo *pagal amžių* dinamiką nustatyta, kad nuo 2004 metų (Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare) pastebėta didesnė gyventojų emigracijos rodiklio augimo tendencija jauno amžiaus gyventojų grupėje (dėl atsiradusio laisvo darbo jėgos judėjimo). 2004 metais, palyginus su 2003 metais, jauno amžiaus (0-29) gyventojų emigravo 2916 gyventojais daugiau, o vidutinio amžiaus – 1385 gyventojais daugiau. Dėl 2006 metais Lietuvoje vykusio ekonominio pakilimo pastebėtas emigracijos sumažėjimas 0-29 ir 30-59 metų amžiaus grupėse (11 pav).

Įvertinus, kad 2008 metų Lietuvos ekonominio nuosmukio padariniai turėjo įtakos gyventojų migracijai, pastebėta, kad daugiausiai padidėjo 30-59 metų amžiaus emigruojančiųjų skaičius. 2009 metais, palyginus su 2008 metais, 3098 vidutinio amžiaus gyventojais daugiau emigravo. 30-59 amžiaus grupės gyventojų emigracija turėjo didžiausią poveikį bendram emigracijos padidėjimui 2009 metais (11 pav). Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos integracija į Europos Sąjungą labiausiai paveikė jauno amžiaus gyventojų emigracijos padidėjimą, o Lietuvos ekonominis nuosmukis labiausiai paveikė vidutinio amžiaus gyventojų emigracijos padidėjimą.

11 pav. Emigruojančiųjų pasiskirstymas pagal amžių

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Atlikus migrantų pasiskirstymo pagal amžių grupes tyrimą nustatyta, kad 2001-2009 metų laikotarpiu daugiausiai migravo jauno amžiaus (0-29 metų) gyventojai. Galima daryti prielaidą, kad 0-29 amžiaus grupės gyventojai lengviau adaptuojasi. Emigruoti mažiau linkę vyresnio, arti pensinio amžiaus, asmenys, nes Kvainauskaitė (2004) nustatė, kad kuo vyresnis žmogus, tuo jo apsisprendimo migruoti tikimybė mažesnė. Tačiau Lietuvos integracija į Europos Sąjungą labiau paveikė jauno amžiaus gyventojų migraciją, o Lietuvos ekonominis nuosmukis – vidutinio amžiaus.

Ištyrus emigruojančiųjų pasiskirstymą pagal *išsilavinimą* nustatyta, kad daugiausiai išvyksta išsilavinę asmenys. Tačiau reiktų paminėti, kad Lietuvos statistikos departamentas pateikia statistinius duomenis tik emigrantų, nedeklaravusių išvykimo, pasiskirstymą pagal turimą išsilavinimą 2001-2007 metų laikotarpiu, nes vėlesnių metų paklaida per didelė.

Vertinant 2001-2007 metų laikotarpio emigrantų pasiskirstymą pagal išsilavinimą nustatyta, kad daugiau emigruoja turintys specialų vidurinį išsilavinimą, įskaitant vidurinį su profesine kvalifikacija, nei aukštąjį (5 lentelė). Tokių emigrantų sudaro 67,81 procentai nuo visų emigrantų nedeklaravusių išvykimo. Taip pat daug emigruoja turintys aukštąjį ar aukštesnį išsilavinimą. Žinoma, kad tokių asmenų 2001-2007 metų laikotarpio buvo apie 21,98 procentai. Visa tai leidžia patvirtinti prielaidą, kad kuo aukštesnis žmogaus išsilavinimas, tuo didesnė tikimybė, kad žmogus emigruos (Kvainauskaitė, 2004).

5 lentelė

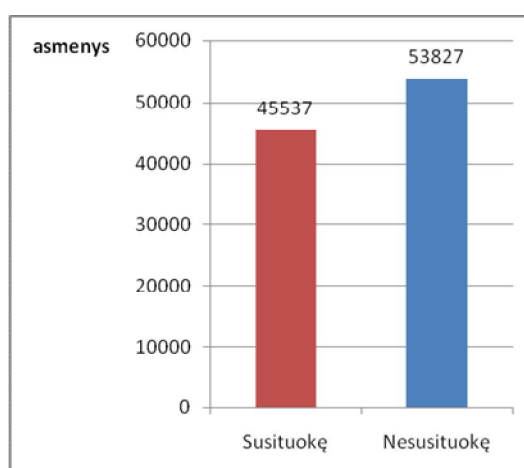
Emigrantai nedeklaravę išvykimo. Požymiai: išsilavinimas ir metai

	2001-2002	2003	2004	2005	2006	2007	Vidurkis	Procentas nuo visų nedeklaravusių išvykimo
<i>Iš viso pagal išsilavinimą, tūkst.</i>	16,2	10,1	13,9	23,1	11,1	11,3	14,56	-
<i>Aukštasis, aukštesnysis, tūkst.</i>	3,6	1,6	4,3	3,5	2,7	3,1	3,20	21,98
<i>Specialusis vidurinis, įskaitant vidurinį išsilavinimą su profesine kvalifikacija, tūkst.</i>	11,5	7,5	8,7	17,4	6,4	6,1	9,87	67,81
<i>Pradinis, tūkst.</i>	0,5	0,2	- *	0,2	0,9	- *	0,46	3,16
<i>Pagrindinis, tūkst.</i>	0,6	0,8	0,9	2	1,1	2,1	1,16	7,95
<i>Nežinomas, tūkst.</i>	16,2	10,1	13,9	23,1	11,1	11,3	14,56	-

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis.

* - tų metų duomenys nepateikti.

Analizuojant emigravusiųjų pasiskirstymą pagal šeimyninę padėtį nustatyta, kad per tiriamą 2001-2009 metų laikotarpį susituokusių gyventojų emigravo 45537, o nesusituokusių - 18 proc. punktais daugiau (53827 asmenys) (12 pav). Visa tai leidžia patvirtinti prielaidą, kad nesusituokusių gyventojų emigruoja daugiau nei susituokusių, ir kad svarbų poveikį apsisprendimui emigruoti turi šeimyninė padėtis (Matiušaitė, 2003).

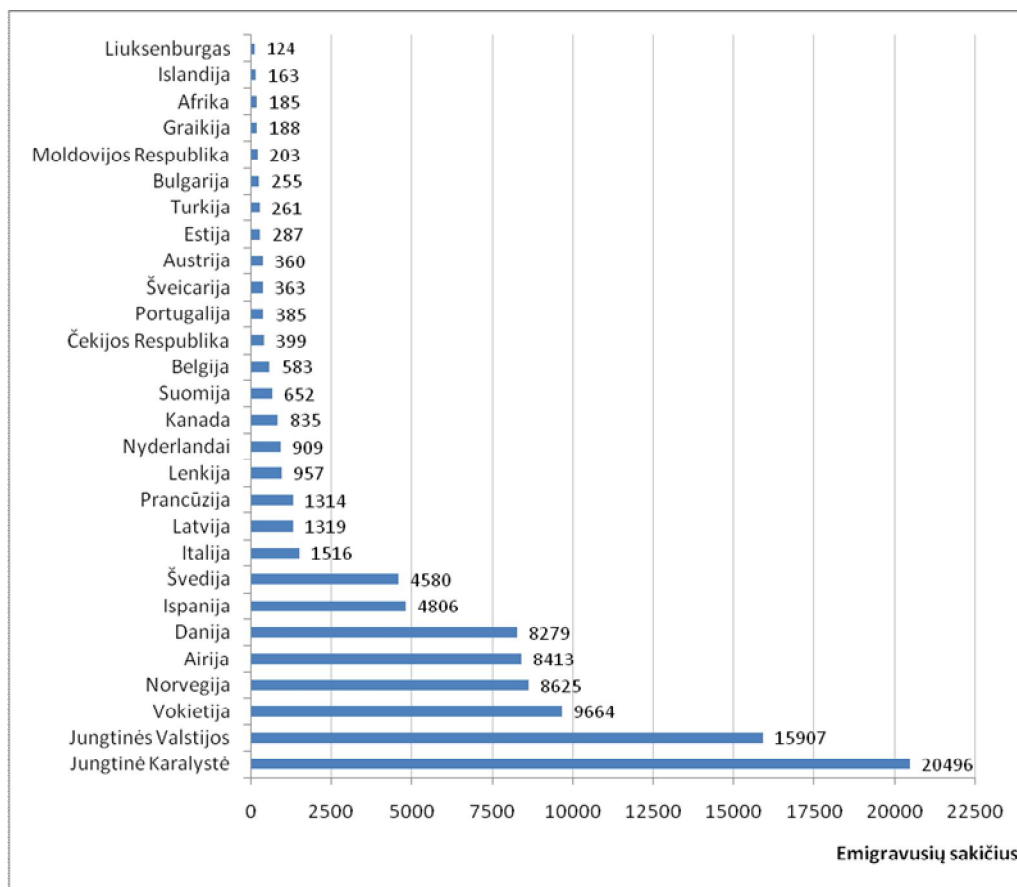
12 pav. 2001-2009 metų laikotarpio nedeklaravusių išvykimo emigrantų pasiskirstymas pagal santuokinę padėtį

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Apibendrinant migracijos proceso dinamikos retrospektyvos analizės rezultatus galima teigti, kad 2001-2009 laikotarpiu emigravo 62535 gyventojais daugiau nei imigravo. Analizuojant Lietuvos piliečių migracijos rodiklius nustatyta, kad dėl Lietuvos ekonominio nuosmukio 2009 metai sumažėjo grįžtančių Lietuvos piliečių skaičius (58707 Lietuvos piliečiais išvyko daugiau nei grįžo). Galima daryti prielaidą, kad daugiau Lietuvos piliečių renkasi ilgalaikę emigraciją. Ilgalaikė emigracija neigiamai veikia Lietuvos ekonomiką, nes prarandamos lėšos, investuotos į žmonių išsilavinimą, prarandami specialistai, mažėja gyventojų skaičius (Pilietinės visuomenės institutas, 2005). Analizuojant migruojančių gyventojų pasiskirstymą pagal lytį buvo nustatyta, kad Lietuva patrauklesnė vyriškos lyties gyventojams, nes jie lengviau adaptuojasi (Kuzmienė, 2008). Analizuojant migruojančių gyventojų pasiskirstymą pagal išsilavinimą ir amžių nustatyta, kad iš Lietuvos daugiausiai emigruoja išsilavinę, 0-29 amžiaus asmenys, nes migruoti linkę jaunesni ir geresnį išsilavinimą turintys asmenys (Kvainauskaitė, 2004). Jaunimo praradimas ateityje paveiks tiek demografinių procesų eigą (santuokos, gimstamumas, šeima), tiek darbo išteklius.

2.2. Gyventojų emigracijos procesą sąlygojančių priežasčių vertinimas

Eurostat statistinių rodiklių duomenų bazėje naujausi emigracijos duomenys pateikiami už 2008 metus.

13 pav. Emigrantų iš Lietuvos pasiskirstymas pagal tikslo šalį
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostat statistika.

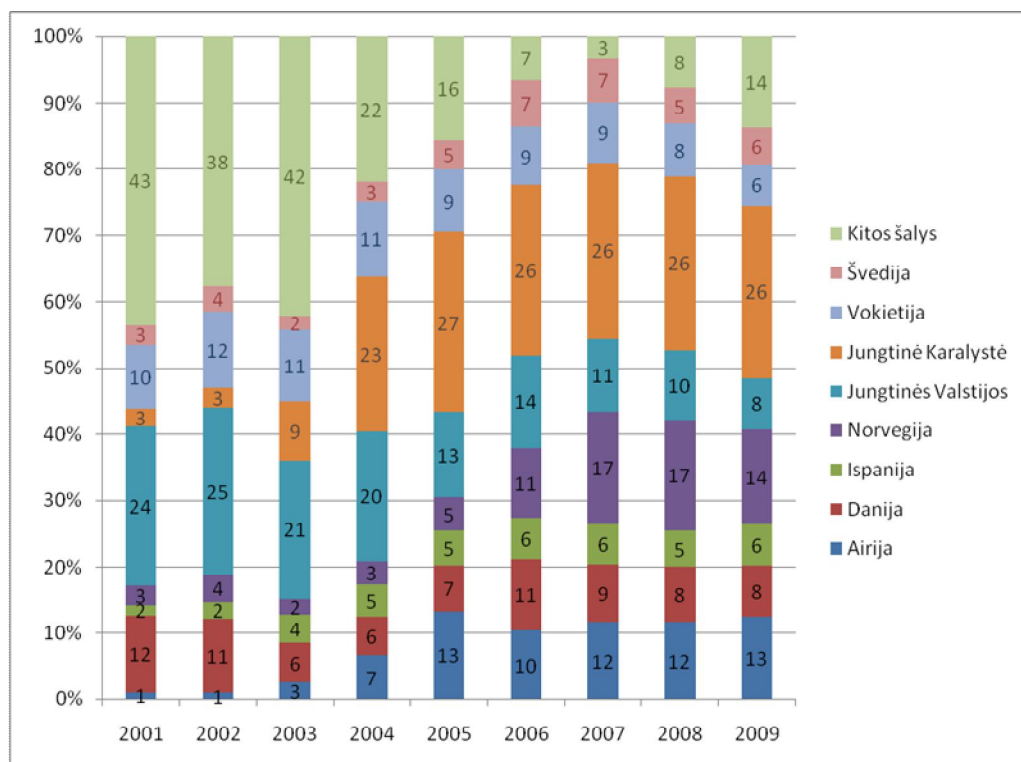
Ištyrus, į kokias šalis išvyksta Lietuvos gyventojai, nustatyta, kad 2001-2008 metų laikotarpiu daugiausiai gyventojų iš Lietuvos išvyko į Airiją, Daniją, Norvegiją, Jungtines Valstijas, Jungtinę Karalystę, Vokietiją, Ispaniją, Švediją (13 pav.).

Atsižvelgiant į tai, kad 2001-2008 laikotarpiu daugiausiai gyventojų iš Lietuvos išvyko į Airiją, Daniją, Norvegiją, Jungtines Valstijas, Jungtinę Karalystę, Vokietiją, Ispaniją, Švediją. Šiame skyriuje bus tiriama, ar yra ryšys tarp į šias šalis imigruojančių lietuvių skaičiaus ir šių šalių nedarbo lygio, darbo užmokesčio, BVP tenkančio gyventojui rodiklių.

2.2.1. Gyventojų emigracijos į tikslo šalis dinamika

Tiriant emigrantų pasiskirstymą pagal tikslo šalis pastebėta, kad 2001-2003 metų laikotarpiu daugiausiai iš Lietuvos išvyko į Jungtines Valstijas, o 2004-2009 metų laikotarpiu – į Jungtinę Karalystę (6 priedas, 4 pav.).

Per 2001 metus į Jungtines Valstijas išvyko 1735 Lietuvos gyventojai ir tai sudarė 23,92 procentus visų emigravusiųjų (7 priedas, 14 pav.). 2002 metais išvykusiųjų į šią šalį dalis išaugo iki 25,22 proc. punktų. 2003 metais dalis išvykusiųjų į Jungtines Valstijas sumažėjo iki 20,87 proc. punktų (8 priedas).

14 pav. Gyventojų, emigravusių iš Lietuvos, tikslo šalis (procentas nuo visų emigravusiųjų skaičiaus)

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento, Eurostat, SCB statistics Sweden, Statistics Denmark, Homeland security duomenimis.

2004 metų gegužės 1 dieną, Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, pradėjo didėti dalis emigruojančiųjų į Europos Sąjungos šalis, ypač į Jungtinę Karalystę. 2004 metais į šią šalį emigravo 4223 Lietuvos gyventojai ir tai sudarė 23,24 procentus visų emigravusiųjų. 2005 metais šis skaičius išaugo iki 4223 emigrantų. Tačiau 2006 metais sumažėjo 23,68 proc. punktais ir sudarė 3223 emigrantus. Šis sumažėjimas sietinas su 2006 metais vykusiu Lietuvos ekonomikos pakilimu ir 2006 metais sumažėjusią emigraciją 19 proc. punktais (3 priedas). Deja, bet 2007 metais emigracija vėl pradėjo augti ir išaugo 10 proc. punktais, o emigracija į Jungtinę Karalystę išaugo 13,53 proc. punktais. Emigracijos į šią šalį augimo tempas didėjo kasmet ir 2009 metais išvyko net 5719 gyventojai.

Apibendrinus atliktos analizės rezultatus galima daryti prielaidą, jog iš analizuotų tikslo šalių patraukliausia Lietuvos gyventojams buvo Jungtinė Karalystė, nes vidutiniškai kasmet per analizuojamą laikotarpį į šią šalį išvyko 2913 gyventojai, per visą laikotarpį tai sudarė 26215 gyventojų (8 priedas).

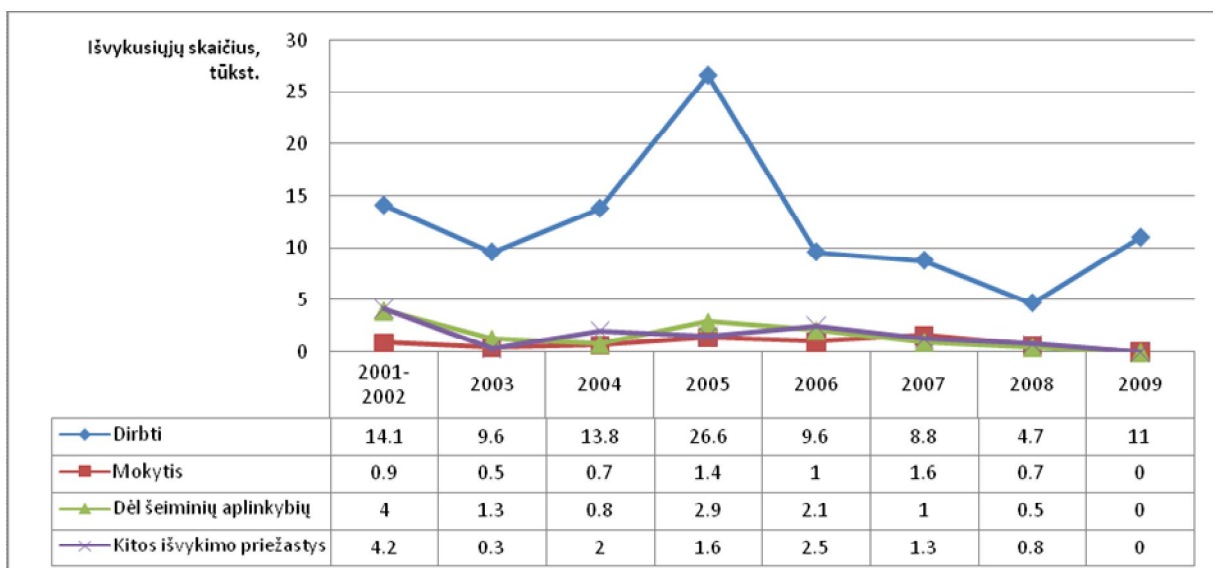
Po 2004 metų Didžioji Britanija susidūrė su didžiausia per visą istoriją imigracijos banga - iš Rytų Europos atkeliavo 600 tūkst. žmonių. Tačiau, lyginant pagal šalies gyventojų skaičių, daugiausia imigrantų priėmė Airija - į 4 milijonus gyventojų turinčią valstybę atvyko 200 tūkst. imigrantų. Bet Vakarų Europos gyventojai į emigrantus žvelgia dvejopai – tai pigios darbo jėgos šaltinis, tačiau ir grėsmė prarasti darbą. Vis dėlto Europos Komisija tvirtina, kad bendras emigracijos poveikis yra teigiamas, nes prisideda prie ekonomikos augimo ir užpildo tuščias darbo vietas (Lietuvos darbo birža, 2006).

2.2.2. Gyventojų emigracijos į tikslo šalis priešasčių vertinimas

Lietuvos statistikos departamentas skirsto išvykimo priežastis į keturias grupes: dirbti, mokytis, išvykimas dėl šeimyninių aplinkybių ir kitos išvykimo priežastys. Pasak britų dienraščio, rytų europiečiai iš naujųjų ES narių vertina emigraciją kaip galimybę susirasti darbą, sutaupyti pinigų ir pasinaudoti proga pamatyti pasaulį (Lietuvos darbo birža, 2006).

Per visą tiriamąjį laikotarpį, nedeklaravę emigracijos Lietuvos gyventojai, dažniausiai pasisakė emigruojantys su tikslu dirbti (15 pav.).

Daugiausiai iš Lietuvos išvyko dirbti svetur 2005 metais (26600 tūkstančiai gyventojai). Tai galima sieti su Lietuvos įstojimu į Europos Sąjungą. Su tikslu dirbti 2001-2009 metų laikotarpiu emigravo net 98200 gyventojai ir tai sudarė 74,39 procentus visų nedeklaravusių išvykimo emigrantų (9 priedas). Ši priežastis buvo aktualiausia 2009 metais, kai net 86,61 procentas gyventojų emigravo dėl šios priežasties.

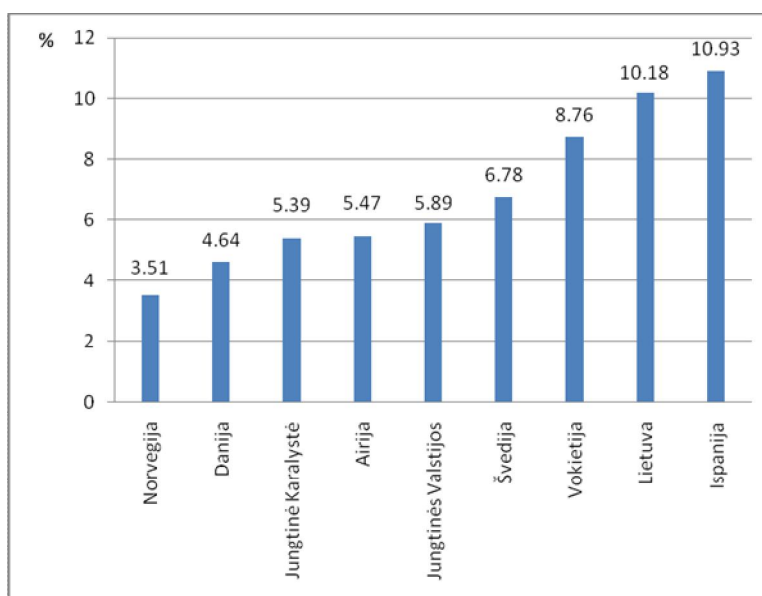
15 pav. Nedeklaravusių savo išvykimo pasiskirstymas pagal išvykimo priežastį
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Tyrimo metu nustatyta, kad dėl šeimyninių aplinkybių emigravo 13 tūkstančių gyventojų ir tai sudarė apie 9 procentus visų emigravusių iš Lietuvos (9 priedas).

2001-2009 metų laikotarpiu mokyti išvyko 6800 gyventojai. Šis skaičius sudarė apie 5 procentus visų emigravusiųjų. Reikia tikėtis, kad, įgiję išsilavinimą svetur, Lietuvos piliečiai reemigruos ir pritaikys savo žinias Lietuvoje.

Didelis skaičius išvykusiųjų iš Lietuvos svetur dirbti rodo, kad tai svarbus veiksnys, įtakojantis emigraciją iš ir tuo pačiu visą migracijos procesą.

Atlikus 2001-2009 metų laikotarpiu nedarbo lygio Airijoje, Danijoje, Norvegijoje, Jungtinėse Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje, Švedijoje, Ispanijoje, Lietuvoje tyrimą nustatyta, kad didžiausias nedarbo lygis tiriamuoju laikotarpiu buvo Lietuvoje (10,18 proc., 16 pav.)

16 pav. Vidutinis metinis nedarbo lygis 2001-2009 metų laikotarpiu
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostat ir Bureau of labor statistics.

Tiriant priklausomybę tarp *nedarbo lygio* Airijoje, Danijoje, Norvegijoje, Jungtinėse Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje, Švedijoje, Ispanijoje ir emigravusiųjų skaičiaus iš Lietuvos į šias valstybes buvo atlikta koreliacinė regresinė analizė. Atliktų skaičiavimų rezultatai pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė

Traukos šalių nedarbo lygio ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybė

	Airija	Danija	Ispanija	Norvegija	Jungtinė Karalystė	Jungtinės Valstijos	Švedija	Vokietija
<i>Koreliacijos koeficientas (r)</i>	0,68	-0,16	0,48	-0,76	0,57	0,00	0,52	0,42
<i>Determinacijos koeficientas (R^2)</i>	0,538	0,03	0,23	0,639	0,32	0	0,27	0,18
<i>Faktinė Stjudento kriterijaus reikšmė (t)</i>	3,8325	0,4899	1,8691	-5,5018	2,4959	0,0002	2,1669	1,5232
<i>Reikšmingumo lygmuo (α)</i>	0,01	-	-	0,01	0,05	-	0,10	-

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostat ir Bureau of labor statistics duomenimis (2001-2009 m.)

Vertinant koreliacinės regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad tarp Airijos, Norvegijos, Jungtinės Karalystės nedarbo lygio ir emigracijos iš Lietuvos (į šias valstybes) rodiklių nustatytas reikšmingas ryšys. Nustatytas ryšys parodo egzistuojant pastebimą tiesioginį ryšį tarp Airijos ($r=0,68$), Jungtinės Karalystės ($r=0,57$) nedarbo lygio ir emigracijos iš Lietuvos (į šias valstybes). Tarp Norvegijos ($r=-0,76$) nedarbo lygio ir emigracijos iš Lietuvos į Norvegiją rodiklių pastebėtas stiprus atvirkštinis ryšys. Didėjant nedarbo lygiui Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje didėja emigruojančiųjų iš Lietuvos gyventojų skaičius. Galima daryti prielaidą, kad šis reiškinys vyksta dėl migracinių tinklų susikūrimo (Jaučaitytė, 2009). 2004 metais Lietuvai ištojus į Europos Sąjungą ir atsiradus sąlygoms laisvam darbo jėgos sudėjimui, padidėjo emigruojančių gyventojų iš Lietuvos į Jungtinę Karalystę ir Airiją skaičius (14 pav.). Pirmieji atvykusieji įsikūrė Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje ir padeda adaptuotis naujai atvykusiems tautiečiams ir taip spartina migracijos procesą. Iš Lietuvos naujai atvykę į Jungtinę Karalystę ir Airiją ne iškart susiranda darbą arba dirba nelegaliai ir didina šalies nedarbo lygį. Į Norvegiją emigruojančių iš Lietuvos skaičius padidėjo tik 2006 metais (14 pav.), todėl tarp šalių dar nespėjo susikurti migraciniai tinklai. Apsisprendimą emigruoti iš Lietuvos į šią šalį veikia Norvegijos nedarbo lygio mažėjimas. Mažėjant nedarbo lygiui Norvegijoje, didėja gyventojų emigruojančių iš Lietuvos į šią šalį skaičius.

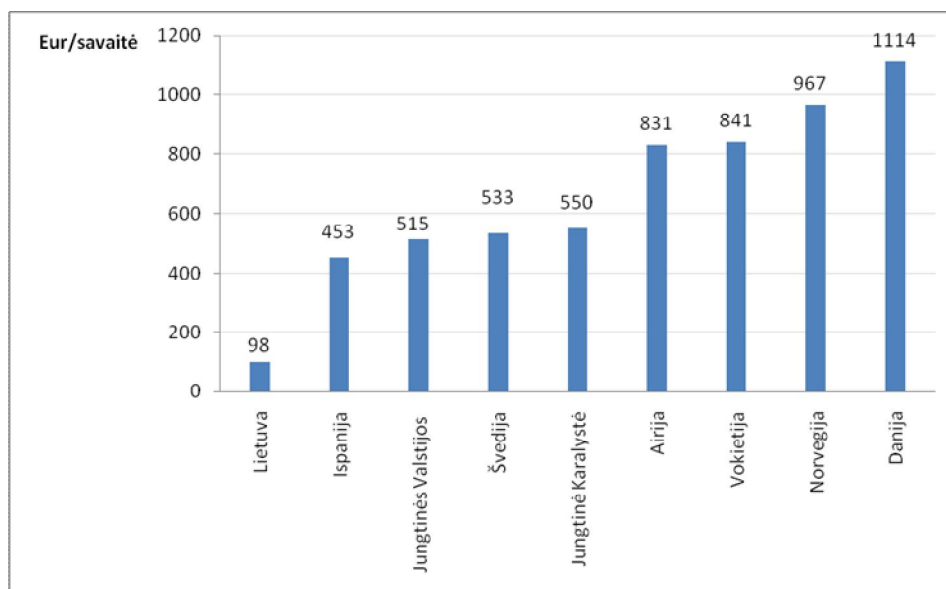
Vertinant koreliacinę priklausomybę vien pagal koreliacijos koeficiento dydį, negalima daryti išvados, kad tarp dviejų atsitiktinių dydžių egzistuoja stochastinis ryšys. Nustatytiems ryšiams patvirtinti įvertinamas pastarųjų reikšmingumas. Reikšmingumo sprendimui priimti naudojama imties statistika t , kuri apskaičiuojama pagal 9 formulę. Gauti imties statistikos duomenys pateikiami 6 lentelėje.

Vertinant koreliacijos koeficiento reikšmingumą apskaičiuotoji t reikšmė lyginama su teorine t_{α} reikšme. Teorinė *Stjudento* t kriterijaus reikšmė surandama naudojantis *Stjudento* skirstinio $t(\alpha; \nu)$ lentele, kurioje pateikiamos *Stjudento* t kriterijaus reikšmės prie $\alpha = 0,01$, $\alpha = 0,05$, $\alpha = 0,10$ lygių. Praktikoje paprastai apsiribojama tik $\alpha = 0,01$ ir $\alpha = 0,05$ lygiais, kurių reikšmės analizuojamu atveju yra $t_{0,05;7} = 2,3646$ ir $t_{0,01;7} = 3,4995$.

Nustatytos imties statistikos t reikšmės viršija teorinę reikšmę tik Airijos, Norvegijos, Jungtinės Karalystės nedarbo lygio ir emigruojančių lietuvių priklausomybės atveju, todėl galima teigti, kad nustatyta priklausomybė tarp šių šalių nedarbo lygio ir imigruojančių Lietuvos skaičiaus yra reikšminga.

Mokslinėje literatūroje dažnai minimas Lietuvos darbingo amžiaus asmenų nepasitenkinimas gaunamu *darbo užmokesčiu*. Ištyrus, koks buvo vidutinis savaitinis atlyginimas 2001-2009 metų laikotarpiu Lietuvoje, Airijoje, Danijoje, Norvegijoje, Jungtinėse Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Švedijoje, Ispanijoje ir Vokietijoje nustatyta, kad mažiausias atlyginimas tiriamuoju laikotarpiu buvo Lietuvoje (17 pav.).

Siekiant įvertinti ryšį tarp gaunamo vidutinio darbo užmokesčio Airijoje, Danijoje, Norvegijoje, Jungtinėse Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje, Švedijoje, Ispanijoje ir emigravusiųjų skaičiaus iš Lietuvos į šias valstybes buvo atlikta koreliacinė regresinė analizė. Atliktų skaičiavimų rezultatai pateikti 8 lentelėje.

17 pav. Vidutinis savaitinis uždarbis 2001-2009 metų laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento, Statistics Denmark, Central statistics office Ireland, SCB statistics Sweden, Spaine National Statistics Institute, Bureau of labor statistics, Lietuvos statistikos departamentas, Statistics Norway, Germany federal statistical office, UK office for national statistics duomenimis.

Vertinant koreliacinės regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad tarp Airijoje, Danijoje, Ispanijoje, Norvegijoje, Jungtinėje Karalystėje, Švedijoje gaunamo vidutinio darbo užmokesčio ir

emigracijos iš Lietuvos (į šias valstybes) rodiklių nustatytas tiesioginis ryšys. Nustatytas ryšys parodo egzistuojant stiprų ryšį tarp Airijoje ($r=0,93$), Danijoje ($r=0,91$), Ispanijoje ($r=0,91$), Norvegijoje ($r=0,97$), Jungtinėje Karalystėje ($r=0,92$), Švedijoje ($r=0,96$) gaunamo vidutinio darbo užmokesčio ir emigracijos iš Lietuvos (į šias valstybes) rodiklių. Galima daryti prielaidą, kad, didėjant darbo užmokesčiui šiose šalyse, didėja emigruojančių iš Lietuvos gyventojų skaičius. „Spinter“ atliktos apklausos metu išsiaiškinta, kad 45 proc. punkto gyventojų mano, kad Lietuvoje sunku susirasti gerai apmokamą darbą. Todėl darbo užmokesčių skirtumas šalyse didina emigraciją iš Lietuvos.

7 lentelė

Vidutinio savaitinio atlyginimo ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybė

	Airija	Danija	Ispanija	Norvegija	Jungtinė Karalystė	Jungtinės Valstijos	Švedija	Vokietija
<i>Koreliacijos koeficientas r</i>	0,93	0,91	0,91	0,97	0,92	-0,34	0,96	0,49
<i>Determinacijos koeficientas R^2</i>	0,86	0,83	0,94	0,94	0,84	-	0,91	-
<i>Faktinė Stjudento kriterijaus reikšmė</i>	19,5004	16,5014	15,6452	46,9742	17,6810	-1,1609	33,5975	1,9097
<i>Reikšmingumo lygmuo</i>	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	-	0,01	0,10

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistics Denmark, Central statistics office Ireland, SCB statistics Sweden, Spane National Statistics Institute, Bureau of labor statistics, Lietuvos statistikos departamentas, Statistics Norway, Germany federal statistical office, UK office for national statistics duomenimis (2001-2009 m.)

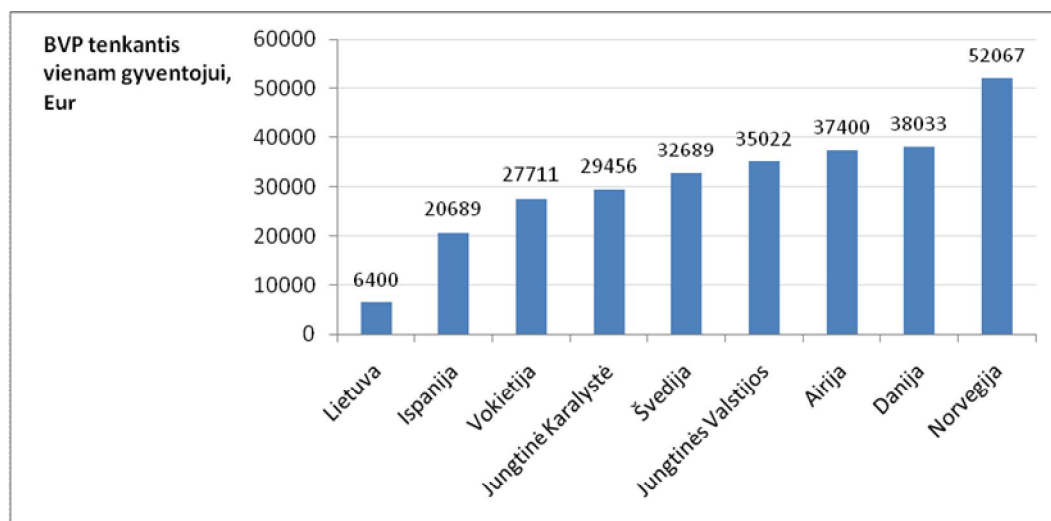
Vertinant koreliacinę priklausomybę vien pagal koreliacijos koeficiento dydį negalima daryti išvados, kad tarp dviejų atsitiktinių dydžių egzistuoja stochastinis ryšys. Nustatytiems ryšiams patvirtinti įvertinamas pastarųjų reikšmingumas. Reikšmingumo sprendimui priimti naudota imties statistika t , kuri apskaičiuojama pagal 9 formulę. Gauti imties statistikos duomenys pateikiami 7 lentelėje.

Vertinant koreliacijos koeficiento reikšmingumą apskaičiuotoji t reikšmė lyginama su teorine t_c reikšme. Teorinė *Stjudento* t kriterijaus reikšmė surandama naudojantis *Stjudento* skirstinio $t(\alpha;v)$ lentelę, kurioje pateikiamos *Stjudento* t kriterijaus reikšmės prie $\alpha = 0,01$, $\alpha = 0,05$, $\alpha = 0,10$ lygių. Praktikoje paprastai apsiribojama tik $\alpha = 0,01$ ir $\alpha = 0,05$ lygiais, kurių reikšmės analizuojamu atveju yra $t_{0,05;7} = 2,3646$ ir $t_{0,01;7} = 3,4995$.

Nustatytos imties statistikos t reikšmės viršija teorinę reikšmę Airijos, Danijos, Ispanijos, Norvegijos, Jungtinės Karalystės ir Švedijos vidutinio savaitinio uždarbio ir emigruojančių iš Lietuvos į šias šalis priklausomybės atveju, todėl galima teigti, kad nustatyta priklausomybė tarp šių šalių uždarbio ir emigruojančių Lietuvių skaičiaus yra reikšminga.

Kaip tam tikros šalies ekonominio išsivystymo indikatorius dažniausiai naudojamas bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui. Ištyrus, kiek vidutiniškai **BVP teko vienam gyventojui** 2001-

2009 metų laikotarpiu Lietuvoje, Airijoje, Danijoje, Norvegijoje, Jungtinėse Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Ispanijoje, Švedijoje ir Vokietijoje nustatyta, kad mažiausiai BVP teko vienam Lietuvos gyventojui (18 pav.).

18 pav. Vidutiniškai 2001-2009 metų laikotarpiu BVP tenkantis vienam gyventojui
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostat duomenimis.

Tiriant priklausomybę tarp BVP tenkančio vienam gyventojui Airijoje, Danijoje, Norvegijoje, Jungtinėse Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje ir emigravusiųjų skaičiaus iš Lietuvos į šias valstybes buvo atlikta koreliacinė regresinė analizė. Atliktų skaičiavimų rezultatai pateikti 8 lentelėje.

8 lentelė

Traukos šalių BVP tenkančio vienam gyventojui ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybė

	Airija	Danija	Ispanija	Norvegija	Jungtinė Karalystė	Jungtinės Valstijos	Švedija	Vokietija
<i>Koreliacijos koeficientas r</i>	0,64	0,85	-0,87	0,89	0,09	-0,36	0,64	0,41
<i>Determinacijos koeficientas R^2</i>	0,41	0,73	-	0,79	-	-	0,42	-
<i>Faktinė Stjudento kriterijaus reikšmė</i>	3,2952	9,4954	10,2988	12,5702	0,2719	-1,2325	3,3108	1,4652
<i>Reikšmingumo lygmuo</i>	0,05	0,01	0,01	0,01	0,10	-	0,05	-

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostat duomenimis (2001-2009 m.)

Vertinant koreliacinės regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad tarp Airijos, Danijos, Ispanijos, Norvegijos, Švedijos BVP tenkančio gyventojui ir emigracijos iš Lietuvos (į šias valstybes) rodiklių nustatytas reikšmingas ryšys. Nustatytas ryšys parodo egzistuojant pastebimą tiesioginį ryšį tarp Airijos ($r=0,64$), Švedijos ($r=0,64$) BVP tenkančio gyventojui ir emigracijos iš Lietuvos (į šias valstybes). Tarp Danijos ($r=0,85$), Norvegijos ($r=0,89$) BVP tenkančio gyventojui ir emigracijos iš Lietuvos nustatytas stiprus tiesioginis ryšys. Tarp Ispanijos ($r=-0,87$) BVP tenkančio gyventojui ir emigracijos iš Lietuvos į Ispaniją rodiklių pastebėtas stiprus atvirkštinis ryšys. Galima daryti prielaidą, kad, didėjant Airijos, Švedijos, Danijos, Norvegijos BVP vienam

gyventojui, didėja emigracija iš Lietuvos. Pasitvirtina Kvainauskaitės (2004) teiginys, kad migraciją veikia šalių išsivystymo lygis ir jo kitimas.

Vertinant koreliacinę priklausomybę vien pagal koreliacijos koeficiento dydį, negalima daryti išvados, kad tarp dviejų atsitiktinių dydžių egzistuoja stochastinis ryšys. Nustatytiems ryšiams patvirtinti įvertinamas pastarųjų reikšmingumas. Reikšmingumo sprendimui priimti naudojama imties statistika t , kuri apskaičiuojama pagal 9 formulę. Gauti imties statistikos duomenys pateikiami 8 lentelėje.

Vertinant koreliacijos koeficiento reikšmingumą apskaičiuotoji t reikšmė lyginama su teorine t_{α} reikšme. Teorinė *Stjudento* t kriterijaus reikšmė surandama naudojantis *Stjudento* skirstinio $t(\alpha; \nu)$ lentele, kurioje pateikiamos *Stjudento* t kriterijaus reikšmės prie $\alpha = 0,01$, $\alpha = 0,05$, $\alpha = 0,10$ lygių. Praktikoje paprastai apsiribojama tik $\alpha = 0,01$ ir $\alpha = 0,05$ lygiais, kurių reikšmės analizuojamu atveju yra $t_{0,05;7} = 2,3646$ ir $t_{0,01;7} = 3,4995$.

Nustatytos imties statistikos t reikšmės viršija teorinę reikšmę tarp Airijos, Danijos, Ispanijos, Norvegijos, Švedijos bendrojo vidaus produkto tenkančios vienam gyventojui ir emigruojančiųjų iš Lietuvos į šias šalis skaičiaus priklausomybės atveju, todėl galima teigti, kad nustatyta priklausomybė tarp šių šalių BVP tenkančio vienam gyventojui ir emigruojančių lietuvių skaičiaus yra reikšminga.

Atlikus literatūros analizę nustatyta, kad traukos veiksnys į kitas šalis yra mokslo kokybė. Mokslo kokybė priklauso nuo **skiriamų lėšų švietimui**. Tam, kad būtų galima įvertinti ryšį tarp skiriamų lėšų švietimui ir emigruojančiųjų skaičiaus buvo atlikta koreliacinė regresinė analizė (9 lentelė). Eurostat statistinėje duomenų bazėje pateikiamos Airijos, Danijos, Ispanijos, Norvegijos, Jungtinės Karalystės, Jungtinių Valstijų, Švedijos ir Vokietijos išlaidos švietimui tik iki 2007 metų, todėl tiriamas 2001-2007 metų laikotarpis.

Vertinant koreliacinės regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad tarp Airijos, Ispanijos, Norvegijos, Jungtinės Karalystės, Švedijos išlaidų švietimui ir emigracijos iš Lietuvos (į šias valstybes) rodiklių nustatytas reikšmingas ryšys. Nustatytas ryšys parodo egzistuojant stiprų tiesioginį ryšį tarp Airijos ($r=0,86$), Ispanijos ($r=0,87$), Jungtinės Karalystės ($r=0,84$), Švedijos ($r=0,83$) išlaidų švietimui ir emigracijos iš Lietuvos (į šias valstybes). Tarp Norvegijos ($r=-0,87$) išlaidų švietimui ir emigracijos iš Lietuvos į Norvegiją rodiklių pastebėtas stiprus atvirkštinis ryšys. Galima daryti prielaidą, kad, didėjant išlaidoms švietimui Airijoje, Ispanijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Švedijoje, didėja emigruojančiųjų iš Lietuvos gyventojų skaičius. Pasitvirtina Kanopienės (2006) teiginys, kad emigraciją lemia geresnės mokymosi ir asmenybės tobulėjimo galimybės užsienyje.

Vertinant koreliacinę priklausomybę vien pagal koreliacijos koeficiento dydį negalima daryti išvados, kad tarp dviejų atsitiktinių dydžių egzistuoja stochastinis ryšys. Nustatytiems ryšiams patvirtinti įvertinamas pastarųjų reikšmingumas. Reikšmingumo sprendimui priimti naudojama imties statistika t , kuri apskaičiuojama pagal 9 formulę. Gauti imties statistikos duomenys pateikiami 9 lentelėje.

9 lentelė

Traukos šalių išlaidų švietimui ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybė

	Airija	Danija	Ispanija	Norvegija	Jungtinė Karalystė	Jungtinės Valstijos	Švedija	Vokietija
<i>Koreliacijos koeficientas r</i>	0,86	-0,35	0,87	-0,87	0,84	-0,32	0,83	0,22
<i>Determinacijos koeficientas R^2</i>	0,74	0,12	0,76	0,75	0,71	0,10	0,69	0,05
<i>Faktinė Stjudento kriterijaus reikšmė</i>	9,9196	-	11,1435	-10,4202	8,8256	-1,0526	8,0403	0,7102
<i>Reikšmingumo lygmuo</i>	0,01	-	0,01	0,01	0,01	-	0,01	-

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostat duomenimis (2001-2007 m.)

Vertinant koreliacijos koeficiento reikšmingumą apskaičiuotoji t reikšmė lyginama su teorine t_c reikšme. Teorinė *Stjudento* t kriterijaus reikšmė surandama naudojantis *Stjudento* skirstinio $t(\alpha;v)$ lentele, kurioje pateikiamos *Stjudento* t kriterijaus reikšmės prie $\alpha = 0,01$, $\alpha = 0,05$, $\alpha = 0,10$ lygių. Praktikoje paprastai apsiribojama tik $\alpha = 0,01$ ir $\alpha = 0,05$ lygiais, kurių reikšmės analizuojamu atveju yra $t_{0,05;5} = 2,5706$ ir $t_{0,01;5} = 4,0321$.

Nustatytos imties statistikos t reikšmės viršija teorinę reikšmę tarp emigracijos ir Airijos, Ispanijos, Norvegijos, Jungtinės Karalystės, Švedijos išlaidų švietimui, todėl galima teigti, kad nustatyta priklausomybė tarp šių šalių išlaidų švietimui dydžio ir imigruojančių Lietuvių skaičiaus yra reikšminga.

Apibendrinant atliktą traukos veiksnių ir emigracijos koreliacinę analizę galima teigti, kad Airijos, Danijos, Norvegijos, Jungtinių Valstijų, Jungtinės Karalystės ir Vokietijos stipriausias makroekonominis traukos veiksnys yra darbo užmokestis ir skiriamos lėšos švietimui. Darbo užmokestis yra labai svarbus makroekonominis traukos veiksnys, lemiantis migracijos procesą Lietuvoje. Kuo daugiau užsienio valstybės skiria lėšų švietimui, tuo dažniau studentai renkasi studijas svetur. Svarbus yra BVP tenkantis vienam gyventojui ir nedarbo lygis. Daroma prielaida, jog darbo užmokesčio skirtumai pasaulyje yra vienas svarbiausių traukos veiksnių, lemiančių emigracijos mastą.

2.3. Gyventojų migracijos proceso poveikio Lietuvos ekonomikai vertinimas

Atlikus literatūros šaltinių analizę nustatyta, kad autoriai išskiria tokias emigracijos proceso pasekmes šalies ekonomikai: mažėjantis nedarbo lygis, mažėjantis bendrasis vidaus produktas, mažėjantis socialinių išmokų poreikis. Todėl toliau bus atlikta poveikio koreliacinė regresinė analizė siekiant įrodyti šių rodiklių ryšio buvimą ir įvertinti poveikio reikšmingumą.

Tiriant ryšio buvimą tarp emigracijos ir šių rodiklių: vidutinio metinio gyventojų skaičiaus, BVP tenkančio vienam gyventojui, BVP, nedarbo lygio, socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus, apskaičiuoti koreliacijos koeficientai (10 lentelė).

10 lentelė

Lietuvos gyventojų emigracijos ir Lietuvos makroekonominių rodiklių ryšio tyrimas

	Vidutinis metinis gyventojų skaičius 0-29 amžiaus (tūkst.)	Socialinės pašalpos gavėjų skaičius	Nedarbo lygis		
			Vyrų	Moterų	Vyrų ir moterų
<i>Koreliacijos koeficientas r</i>	-0,87	-0,59	-0,15	-0,51	-0,32
<i>Determinacijos koeficientas R^2</i>	0,77	0,59	0,02	0,26	0,22
<i>Faktinė Stjudento kriterijaus reikšmė</i>	-10,5268	-2,6875	-0,4717	-2,898	-1,0653
<i>Reikšmingumo lygmuo</i>	0,01	0,05	-	0,05	-

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Vertinant koreliacinę priklausomybę vien pagal koreliacijos koeficiento dydį negalima daryti išvados, kad tarp dviejų atsitiktinių dydžių egzistuoja stochastinis ryšys. Nustatytiems ryšiams patvirtinti įvertinamas pastarųjų reikšmingumas. Reikšmingumo sprendimui priimti naudojama imties statistika t , kuri apskaičiuojama pagal 9 formulę. Gauti imties statistikos duomenys pateikiami 10 lentelėje. Vertinant koreliacijos koeficiento reikšmingumą apskaičiuotoji t reikšmė lyginama su teorine t_r reikšme. Teorinė *Stjudento* t kriterijaus reikšmė surandama naudojantis *Stjudento* skirstinio $t(\alpha;v)$ lentelę, kurioje pateikiamos *Stjudento* t kriterijaus reikšmės prie $\alpha = 0.01$, $\alpha = 0.05$, $\alpha = 0.10$ lygių. Praktikoje paprastai apsiribojama tik $\alpha = 0.01$ ir $\alpha = 0.05$ lygiais, kurių reikšmės analizuojamu atveju yra $t_{0,05;7} = 2.3646$ ir $t_{0,01;7} = 3.4995$. Remiantis gauta *Stjudento* t kriterijaus reikšme galima teigti, kad yra reikšmingas ryšys tarp emigracijos ir vidutinio metinio gyventojų skaičiaus, BVP tenkančio vienam gyventojui, BVP, moterų nedarbo lygio, socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus.

Tiriant koreliacinės regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad tarp Lietuvos gyventojų emigracijos ir **nedarbo lygio** Lietuvoje nėra reikšmingo ryšio. Tačiau, atskirai ištyrus emigravusių vyrų ir moterų ryšį su Lietuvoje 2001-2009 metų laikotarpiu buvusiu vyrų ir moterų nedarbo lygiu, nustatyta, kad tarp emigruojančių moterų skaičiaus ir moterų nedarbo lygio Lietuvoje yra

atvirkštinis pastebimo stiprumo ($r=-0,51$, $\alpha = 0,05$) ryšys. Galima daryti prielaidą, kad, didėjant moterų emigracijai iš Lietuvos, mažėja moterų nedarbo lygis Lietuvoje (10 lentelė). Viena iš galimų priežasčių moterų emigracijos reikšmingo poveikio moterų nedarbo lygiui yra didesnis emigravusių moterų skaičius (8 pav.). Stankūnienės (2007) teiginys apie emigracijos įtaką nedarbo lygiui pasitvirtina tik esant didesniai emigravusiųjų skaičiui.

Vertinant emigravusiųjų Lietuvos gyventojų ir *socialinių išmokų* gavėjų koreliacinės regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad tarp šių rodiklių yra reikšmingas atvirkštinis ($r=-0,59$, $\alpha = 0,01$) ryšys, kuris parodo egzistuojant pastebimą ryšį tarp emigravusiųjų Lietuvos gyventojų ir socialinių išmokų gavėjų (10 lentelė). Galima daryti prielaidą, kad, didėjant emigruojančiųjų skaičiui, mažėja socialiai remtinų asmenų skaičius. Todėl Lietuvos valstybė sutaupo lėšas, išmokėdama mažiau socialinių išmokų (Stankūnienė, 2007).

Atlikus Lietuvos gyventojų, turinčių aukštesnį nei pagrindinį išsilavinimą, turinčių kvalifikaciją emigracijos ir Lietuvos *bendrojo vidaus produkto* rodiklių koreliacinę regresinę analizę nustatyta, kad tarp šių rodiklių nėra reikšmingo ryšio (11 lentelė). Galima daryti prielaidą, kad emigruojantys išsilavinę arba kvalifikuoti Lietuvos gyventojai nedaro reikšmingo poveikio Lietuvoje sukuriama bendrajam vidaus produktui. Todėl Kvainauskaitės (2004) nuomonė, kad dėl išvykusių kvalifikuotų darbuotojų gali sumažėti BVP, tyrimo metu nepasitvirtino.

11 lentelė

Lietuvos gyventojų, turinčių išsilavinimą arba kvalifikaciją, emigracijos ir Lietuvos BVP ryšio tyrimas

	Lietuvos gyventojų, turinčių aukštesnį nei pagrindinį išsilavinimą, emigracijos BVP ryšio tyrimas	Lietuvos gyventojų, turinčių aukštą kvalifikaciją, emigracijos BVP ryšio tyrimas	Lietuvos gyventojų, turinčių aukštą kvalifikaciją, emigracijos BVP ryšio tyrimas	Lietuvos gyventojų, turinčių kvalifikaciją, emigracijos BVP ryšio tyrimas
<i>Koreliacijos koeficientas r</i>	-0,22	0,23	0,15	-0,43
<i>Determinacijos koeficientas R^2</i>	0,05	0,05	0,02	0,19
<i>Faktinė Stjudento kriterijaus reikšmė</i>	-0,6910	0,7309	0,4459	-1,6000
<i>Reikšmingumo lygmuo</i>	-	-	-	-

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Vertinant 0-29 amžiaus emigravusiųjų Lietuvos gyventojų ir *0-29 amžiaus gyventojų skaičiaus* koreliacinės regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad tarp šių rodiklių yra reikšmingas atvirkštinis ($r=-0,87$, $\alpha = 0,01$) ryšys, kuris parodo egzistuojant stiprų ryšį tarp emigravusiųjų Lietuvos gyventojų ir Lietuvoje gyvenančių 0-29 amžiaus gyventojų skaičiaus (10 lentelė). Galima

daryti prielaidą, kad didėjanti jaunimo emigracija iš Lietuvos mažina Lietuvoje gyvenančio jaunimo skaičių. Tačiau jaunimo imigracija yra mažesnė nei emigracija. 2001-2009 metų laikotarpiu emigravo 1,88 proc. punkto 0-29 amžiaus gyventojų (64215 gyventojai), o imigravo – 0,83 tik proc. punkto (28378 gyventojai) (12 lentelė). Dėl migracijos proceso tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos valstybė prarado apie 1 proc. punkto jaunimo (0-29 metų amžiaus). Todėl ateityje tai paveiks tiek kitų demografinių procesų eigą (santuoką, gimstamumą, šeimą), tiek darbo išteklius (Stankūnienė, 2007).

12 lentelė

Emigravusių ir imigravusių gyventojų procentas visų gyventojų

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Iš viso	Proc. nuo visų gyventojų
<i>Vidutinis metinis gyventojų skaičius(tūkst.)</i>	3481	3469	3454	3436	3414	3394	3376	3358	3339	-	
<i>Emigrantų skaičius (0-29 metų amžiaus, tūkst.)</i>	4	3	6	9	9	7	7	9	11	64	1,88
<i>Imigrantų skaičius (0-29 metų amžiaus, tūkst.)</i>	2	2	2	3	3	4	4	4	3	28	0,83

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Apibendrinant šio poskyrio tyrimo rezultatus galima teigti, kad stipriausias ryšys 2001-2009 laikotarpiu buvo tarp 0-29 metų amžiaus emigravusiųjų Lietuvos gyventojų ir 0-29 metų amžiaus Lietuvos gyventojų skaičiaus ($r=-0,87$, $\alpha = 0,01$). Dėl migracijos proceso tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos valstybė prarado apie 1 proc. punkto jaunimo (0-29 metų amžiaus). Todėl ateityje tai paveiks tiek kitų demografinių procesų eigą (santuoką, gimstamumą, šeimą), tiek darbo išteklius (Stankūnienė, 2007). Vertinant Lietuvos gyventojų emigracijos ir nedarbo lygio Lietuvoje koreliacinės regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad tarp šių rodiklių nėra reikšmingo ryšio. Tačiau, atskirai ištyrus emigravusių vyrų ir moterų ryšį su Lietuvoje 2001-2009 metų laikotarpiu buvusiu vyrų ir moterų nedarbo lygiu, nustatyta, kad tarp emigruojančių moterų skaičiaus ir moterų nedarbo lygio Lietuvoje yra atvirkštinis pastebimo stiprumo ($r=-0,69$, $\alpha = 0,01$) ryšys. Galima daryti prielaidą, kad didėjant moterų emigracijai iš Lietuvos mažėja moterų nedarbo lygis Lietuvoje. Atlikus gyventojų emigracijos š Lietuvos ir socialinių pašalpų gavėjų skaičiaus nustatyta, kad, didėjant emigracijai, mažėja socialiai remtinų asmenų skaičius. Todėl Lietuvos valstybė sutaupo lėšas išmokėdama mažiau socialinių išmokų (Stankūnienė, 2007). Tarp emigrantų kvalifikacijos ir Lietuvoje sukuriama bendrojo vidaus produkto reikšmingas ryšys nenustatytas. Vertinant migracijos poveikį Lietuvai kaip teigiamus emigracijos aspektus, galima nurodyti nedarbo lygio ir socialinių pašalpų gavėjų mažėjimą. Neigiamas emigracijos poveikis – demografinės situacijos pokyčiai.

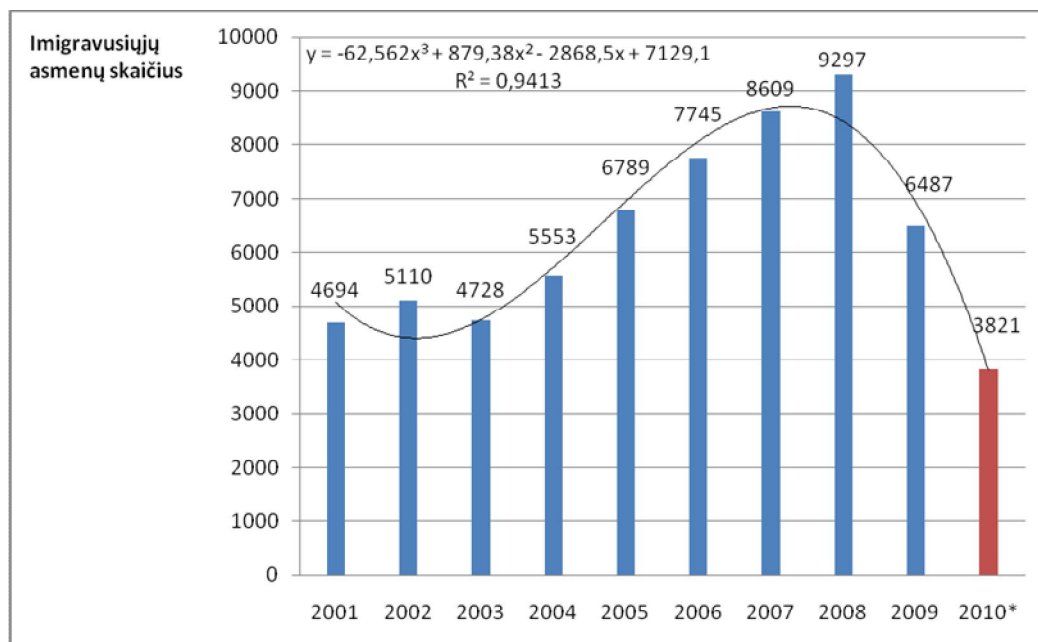
3. MIGRACIJOS PROCESO MASTO IR POVEIKIO PROGNOZĖ

Šiame baigiamojo magistro darbo skyriuje sudaryta migracijos proceso prognozė ir pasiūlytos priemonės emigracijai mažinti.

3.1. Migracijos proceso prognozė

Migracijos proceso prognozei apskaičiuoti buvo panaudoti du statistinio prognozavimo būdai: analitinis (tendo funkcijos skaičiavimas), duomenų eilutės išlyginimas pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį.

Imigrantų skaičiaus prognozė analitiniu būdu atlikta remiantis $y = -62,562x^3 + 879,38x^2 - 2868,5x + 7129,1$ lygtimi. Darant prielaidą, jog perspektyvoje aplinkos poveikis prognozuojamiems rodikliams neturės didelio poveikio, galima teigti, kad 2010 metais imigracijos rodiklis turėtų mažėti (19 pav.). Gauto rezultato patikimumui įvertinti surasta aproksimacijos paklaida, kuri apskaičiuota remiantis 14 formule (15 priedas). Kadangi apskaičiuotos paklaidos reikšmė ($\mu = 5,33$) neviršija 10 proc., tai prognozės rezultatai patikimi. Atlikus imigracijos 2001-2009 metų laikotarpiu duomenų eilutės išlyginimą pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį, gautų aproksimacijos paklaidų reikšmės viršijo 10 proc. ($\mu = 13,46$, $\mu = 13,88$), todėl šiuo būdu gautos imigracijos rodiklio prognozės 2010 metams nepatikimos (15 priedas).

19 pav. Gyventojų, kurie 2010 metais imigruos į Lietuvą, skaičiaus prognozė

* prognozuojama tų metų rodiklio reikšmė.

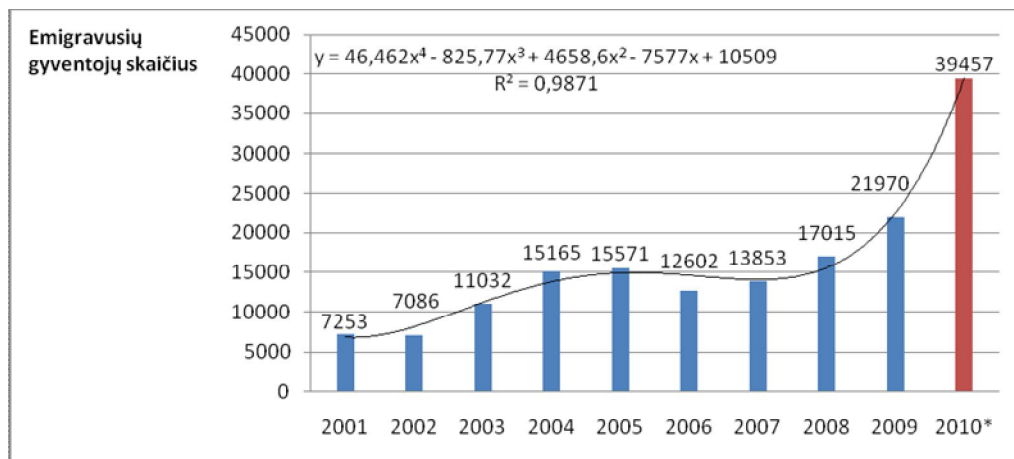
Šaltinis: sudaryta autorės.

Remiantis atliktais imigracijos į Lietuvą rodiklio prognozės skaičiavimais galima teigti, kad 2010 metais imigracijos rodiklis sumažės. 2010 metais į Lietuvą turėtų imigruoti 3821 gyventojai. Emigracijos į tikslo šalių priežasčių tyrimo metu nustatyta, kad svarbiausias tikslo šalies traukos

veiksny yra darbo užmokestis. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos finansų ministerijos prognozuojamą darbo užmokesčio mažėjimą Lietuvoje 2010 metais, galima teigti, kad tai paskatins imigracijos į Lietuvą mažėjimą (Lietuvos Respublikos finansų ministerija, 2010).

Emigrantų skaičiaus prognozė analitiniu būdu atlikta remiantis $y = 46,462x^4 - 825,77x^3 + 4658,6x^2 - 7577x + 10509$ lygtimi. Darant prielaidą, jog perspektyvoje aplinkos poveikis prognozuojamiems rodikliams neturės didelio poveikio galima teigti, kad 2010 metais emigracijos rodiklis turėtų mažėti (20 pav.). Gauto rezultato patikimumui įvertinti surasta aproksimacijos paklaida, kuri apskaičiuota remiantis 14 formule (15 priedas). Kadangi apskaičiuotos paklaidos reikšmė ($\mu = 7,11$) neviršija 10 proc., tai prognozės rezultatai patikimi. Atlikus emigracijos 2001-2009 metų laikotarpiu duomenų eilutės išlyginimą pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį, gautų aproksimacijos paklaidų reikšmės viršijo 10 proc. ($\mu = 14,65$, $\mu = 13,86$), todėl šiuo būdu gautos imigracijos rodiklio prognozės 2010 metams nepatikimos (15 priedas).

Remiantis atliktais gyventojų emigracijos iš Lietuvos rodiklio prognozės skaičiavimais galima teigti, kad 2010 metais gyventojų emigracijos rodiklis padidės iki 39457 gyventojų. „DnB Nord“ vyriausias analitikas profesorius Rimantas Rudzkis (2010) mano, kad per 2010 metus iš Lietuvos emigruos apie 50 tūkstančių jaunų žmonių. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos finansų ministerijos prognozuojamą darbo užmokesčio mažėjimą Lietuvoje 2010 metais, galima daryti prielaidą, jog tai dar labiau padidins darbo užmokesčio skirtumą Europos Sąjungoje (Europos komisija, 2009). Dėl didėjančio darbo užmokesčio skirtumo Europos Sąjungoje didės ir gyventojų emigracija iš Lietuvos.

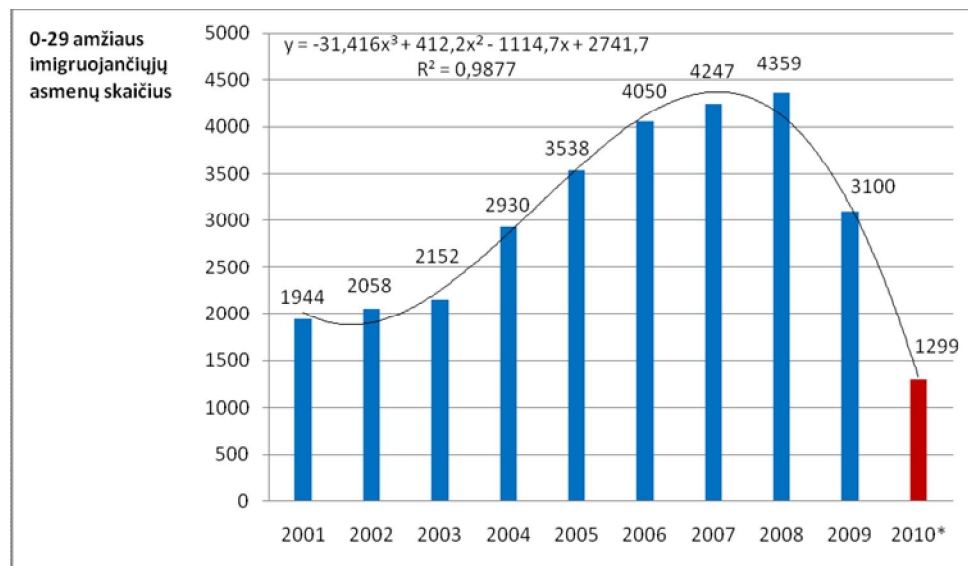
20 pav. Gyventojų, kurie 2010 metais emigruos iš Lietuvos, skaičiaus prognozė

* prognozuojama tų metų rodiklio reikšmė.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Ištyrus migrantų pasiskirstymo pagal amžių dinamikos retrospektyvą, nustatyta, kad daugiausiai linkę migruoti jauni gyventojai (0-29 metų amžiaus). Tam, kad būtų galima nustatyti 0-29 metų amžiaus gyventojų migracijos perspektyvą, buvo atlikti skaičiavimai prognozei 2010 metams.

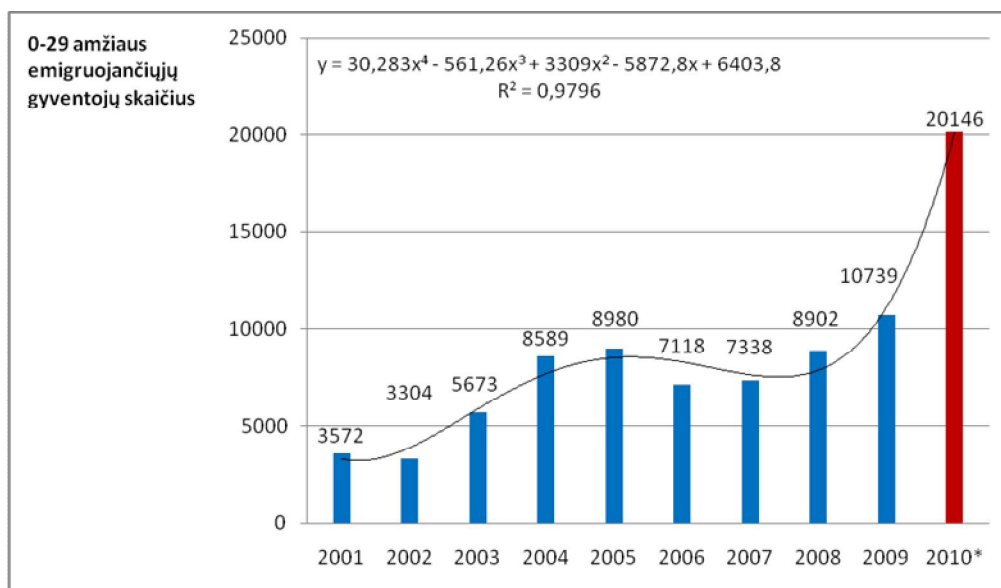
0-29 metų amžiaus imigrantų skaičiaus prognozė analitiniu būdu atlikta remiantis $y = -31,416x^3 + 412,2x^2 - 1114,7x + 2741,7$ lygtimi. Darant prielaidą, jog perspektyvoje aplinkos poveikis prognozuojamiems rodikliams neturės didelio poveikio galima teigti, kad 2010 metais 0-29 metų amžiaus gyventojų imigracijos rodiklis turėtų mažėti (į Lietuvą 2010 metais turėtų imigruoti 1398 gyventojai (0-29 metų amžiaus), 21 pav.). Gauto rezultato patikimumui įvertinti surasta aproksimacijos paklaida, kuri apskaičiuota remiantis 14 formule (17 priedas). Kadangi apskaičiuotos paklaidos reikšmė ($\mu = 3,12$) neviršija 10 proc., tai prognozės rezultatai patikimi. Atlikus gyventojų imigracijos 2001-2009 metų laikotarpiu duomenų eilutės išlyginimą pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį, gautų aproksimacijos paklaidų reikšmės viršijo 10 proc. ($\mu = 16,97$, $\mu = 86,33$), todėl šiuo būdu gautos imigracijos rodiklio prognozės 2010 metams nepatikimos (17 priedas).

21 pav. 0-29 metų amžiaus gyventojų, kurie 2010 metais turėtų imigruoti į Lietuvą, skaičiaus prognozė
* prognozuojama tų metų rodiklio reikšmė.
Šaltinis: sudaryta autorės.

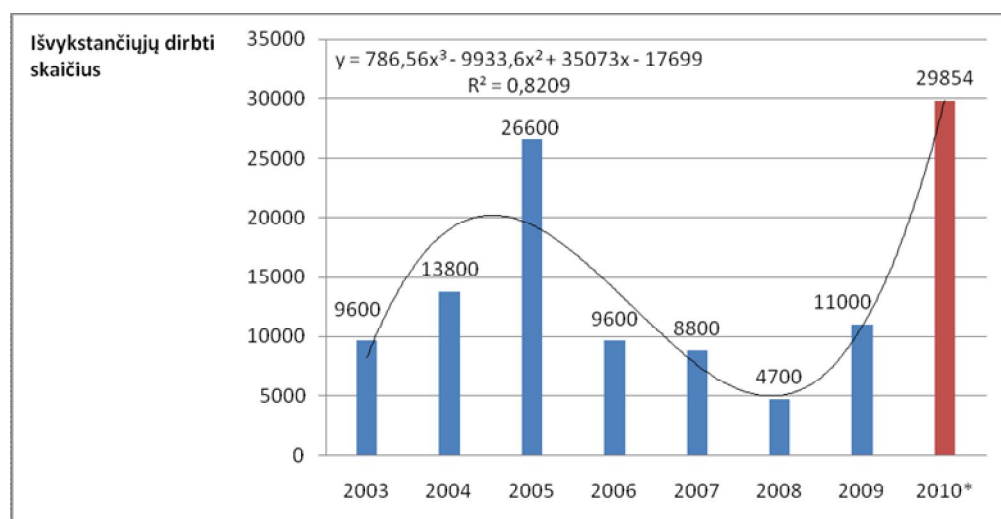
0-29 metų amžiaus emigrantų skaičiaus prognozė analitiniu būdu atlikta remiantis $y = 30,283x^4 - 561,26x^3 + 3309x^2 - 5872,8x + 6403,8$ lygtimi. Darant prielaidą, jog perspektyvoje aplinkos poveikis prognozuojamiems rodikliams neturės didelio poveikio galima teigti, kad 2010 metais 0-29 metų amžiaus gyventojų emigracijos rodiklis turėtų didėti (2010 metais iš Lietuvos turėtų emigruoti 20153 gyventojai (0-29 metų amžiaus), 22 pav.). Gauto rezultato patikimumui įvertinti surasta aproksimacijos paklaida, kuri apskaičiuota remiantis 14 formule (17 priedas). Kadangi apskaičiuotos paklaidos reikšmė ($\mu = 8,82$) neviršija 10 proc., tai prognozės rezultatai patikimi. Atlikus gyventojų emigracijos 2001-2009 metų laikotarpiu duomenų eilutės išlyginimą pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį, gautų aproksimacijos paklaidų reikšmės viršijo

10 proc. ($\mu = 14,88$, $\mu = 82,99$), todėl šiuo būdu gautos imigracijos rodiklio prognozės 2010 metams nepatikimos (17 priedas).

22 pav. 0-29 amžiaus gyventojų, kurie 2010 metais turėtų emigruoti iš Lietuvos, skaičiaus prognozė
* prognozuojama tų metų rodiklio reikšmė.
Šaltinis: sudaryta autorės.

Emigrantų pasiskirstymo pagal priežastis atlikto tyrimo metu išsiaiškinta, kad Lietuvos gyventojai emigruoja daugiausiai su tikslu dirbti. Emigrantų, kurie ketina užsienyje dirbti, skaičiaus prognozė analitiniu būdu atlikta remiantis $y = 786,56x^3 - 9933,6x^2 + 35073x - 17699$ lygtimi. Darant prielaidą, jog perspektyvoje aplinkos poveikis prognozuojamiems rodikliams neturės didelio poveikio, todėl galima teigti, kad 2010 metais darbingo amžiaus gyventojų emigracijos rodiklis turėtų didėti (23 pav.).

23 pav. Gyventojų, kurie 2010 metais emigruos iš Lietuvos su tikslu dirbti, skaičiaus prognozė
* prognozuojama tų metų rodiklio reikšmė.
Šaltinis: sudaryta autorės.

Gauto emigrantų, kurie ketina užsienyje dirbti, skaičiaus prognozės 2010 metams rezultato patikimumui įvertinti surasta aproksimacijos paklaida, kuri apskaičiuota remiantis 14 formule (16

priedas). Kadangi apskaičiuotos paklaidos reikšmė ($\mu = 21$) viršija 10 proc., tai prognozės rezultatai nepatikimi. Atlikus gyventojų, išvykstančių dirbti, duomenų eilutės išlyginimą pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį, gautų aproksimacijos paklaidų reikšmės taip pat viršijo 10 proc. ($\mu = 35,27$, $\mu = 83,5$), todėl šiuo būdu gautos imigracijos rodiklio prognozės 2010 metams nepatikimos. Nebuvo surastas tinkamas statistinis būdas prognozei apskaičiuoti.

Atlikus migracijos proceso prognozę taikant analitinį metodą nustatyta, kad darant prielaidą, jog perspektyvoje aplinkos poveikis prognozuojamiems rodikliams neturės didelio poveikio. Galima teigti, kad 2010 metais iš Lietuvos emigruos 35636 gyventojais daugiau nei imigruos. Taip pat padidės 0-29 metų amžiaus gyventojų emigracija. Rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanijos „Baltijos tyrimai“ 2010 metų rugpjūčio mėnesį atliktos apklausos metu aštuoni iš dešimties - 80 proc. - apklaustų gyventojų atsakė, kad reikalai Lietuvoje pastaruoju metu blogėja (delfi.lt, 2010). Negatyvus gyventojų požiūris į Lietuvos ekonominę padėtį gali paskatinti emigracijos augimą. Pilietinės visuomenės instituto tyrimas rodo, kad iki 2030-ųjų Lietuvoje gyventojų dėl emigracijos sumažės apie 300 tūkst. Skaičiuojama, kad per pirmuosius keturis šių metų mėnesius savo išvykimą deklaravo jau 17 tūkst. žmonių. „DnB Nord“ vyriausias analitikas, profesorius Rimantas Rudzkiš (2010) mano, kad per 2010 metus iš Lietuvos emigruos apie 50 tūkst. jaunų žmonių. Analitiko manymu, jei per ateinančius penkerius metus kasmet iš Lietuvos emigruos po 50 tūkst. jaunimo, tai Lietuva praras beveik trečdalį darbuotojų, dirbančių versle ir mokančių už mokslus. Migruoti linkę jaunesni ir geresnį išsilavinimą turintys asmenys, todėl jiems išvykus šalyse liks arba labai jauni, arba senesni (ir dėl to mažiau mobilūs) gyventojai.

3.2. Priemonių gyventojų emigracijai mažinti kryptys

Sunkmetis paskatino emigracijos didėjimą. Ekspertai perspėja, kad greitai mūsų šalis susidurs su jaunų, išsilavinusių darbuotojų trūkumu. Emigracija yra reakcija į šalies vidaus problemas: ekonominę ir politinę kultūrą, biurokratinius suvaržymus, korupciją, išsilavinimo kokybę, galimybes užsidirbti (Lietuvos darbo birža, 2009).

Emigracija savaime nėra blogas reiškinys. Tačiau Lietuvos atveju prarandami kvalifikuoti ir produktyvūs darbuotojai, socialinis kapitalas, aktyvūs pilietinės visuomenės nariai, prastėja viešųjų paslaugų kokybė, Lietuvoje likę emigrantų vaikai susiduria su socialiniais sunkumais. Neigiamiems šio reiškinio padariniams mažinti yra būtinos valstybės biudžeto lėšos, tačiau mokesčių mokėtojų mažėja (Frankfurto lietuvių bendruomenė).

Nuoširdžiai siekiant kuo spartesnio ūkio augimo, ši problema spręstusi savaime. Šiandien ekonominė politika Lietuvoje turėtų būti orientuota į ūkio konkurencingumo didinimą ir jo plėtros spartinimą. Kai 2006-2007 metais Lietuvos ekonomika sparčiai augo, emigracija buvo prislopusi.

Taigi emigraciją sustabdys spartus ūkio augimas ir gerų darbo vietų kūrimas (Tracevičiūtė, 2010). Viena iš stiprių emigracijos paskatų – aukštas nedarbo lygis ir gerokai žemesnis nei ES senbuvėse darbo užmokestis. Todėl kova su bedarbyste ir sparti ūkio plėtra be išlygų turi būti pagrindiniais Vyriausybės prioritetais jos veiksmuose (AB DnB NORD bankas, 2010).

Su „protų nutekėjimo“ problema susiduriančios šalys priverstos imtis įvairių priemonių sulaukyti ar susigrąžinti aukštos kvalifikacijos darbuotojus. Kaip parodė Taivano atvejis, net ir mažos valstybės gali susigrąžinti išvykusius mokslininkus, tačiau tam reikia skubiai imtis skirtingų reemigraciją skatinančių priemonių, iš kurių svarbiausios yra darbo vietų gerinimas ir atlyginimo kėlimas (Misiūnas, 2006).

Taip pat manoma, jog protų nutekėjimo iš naujų ES narių riziką galima sumažinti sukuriant sąlygas aukštos kvalifikacijos darbo jėgos panaudojimui šalies ekonomikoje, ypač palaikant tiesiogines užsienio investicijas į gamybos šakas ir paslaugas, susijusias su informacinėmis technologijomis. Realios valstybės priemonės (gal net privilegijos), skatinančios nedidelių pažangios technologijų firmų kūrimąsi gali teigiamai paveikti informacinių technologijų, biotechnologijų, tikslųjų ir gamtos mokslų specialistų grįžimą. Tokios praktikos pavyzdys yra Graikija, kurioje pastaruoju metu, ypač šaliai prisijungus prie euro zonos, proto nutekėjimas faktiškai liovėsi. Šalies verslo pasaulis pradėjo suvokti vietos mokslo institucijų galimybes ir pajėgumus. Kompanijos ieško mokslininkų, orientuotų į galutinį rezultatą, suvokiančių laiko terminų svarbą, siekiančių konkretaus rezultato ir turinčių darbo pramonėje patirtį. Savo ruožtu mokslininkai tampa realistiškesni ir pradeda geriau suvokti komercinius verslo pagrindus. Tikslinių stipendijų skyrimas galėtų būti dar viena priemonė, kuri skatintų atvykti kitų šalių mokslininkus, ypač gyvenančius ekonomiškai vis dar skurdesniuose kraštuose, tačiau turinčius intelektualinį potencialą. Be to, derėtų remti (tiek stipendijomis, tiek sukuriant kitokio pobūdžio lengvatų bei galimybių ir teikiant pripažinimą) kitų kraštų mokslininkus, tyrinėjančius Lietuvą ir jos gyvenimo procesus (jos ekonomiką, politiką, verslą, visuomenės gyvenimą, kultūrą bei istoriją). Jų patirtis gali būti vertingas naujų idėjų ir sprendimų šaltinis, jeigu šie mokslininkai, neretai galintys pasinaudoti žymiai didesniais Vakarų tyrimų institucijų ištekliais ir pasauline patirtimi, bus veiksmingai įtraukti į Lietuvai rūpimų problemų svarstymą. (Pilietinės visuomenės institutas, 2005)

Ateities migracijos srantai priklausys nuo Lietuvos ekonomikos vystymosi. Jei ji augs, nedarbas kris ir pragyvenimo lygis vysis kitų šalių standartus, migracija sulėtės. (Lietuvos darbo birža, 2006). Ekspertai mano, kad norint sustabdyti jaunimo migraciją, svarbiausia – geresnė socialinė padėtis šalyje, išsilavinimo kokybė ir ne mažesnis nei kitur darbo užmokestis (Technologijos.lt, 2009).

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Remiantis atlikta mokslinės **literatūros šaltinių** analize nustatyta, kad:

- migraciją skatinančios priežastys yra darbo užmokesčių skirtumai šalyse, geresnės sąlygos traukos šalyse (geresnis gyvenimo lygis, didesnė tikimybė susirasti darbą, geresnis išsilavinimas, geresnės savirealizacijos galimybės);
- dažniausiai akcentuojamas gyventojų migracijos poveikis Lietuvai yra darbingo amžiaus gyventojų mažėjimas (ateityje sumažės mokesčių mokėtojų), mažėja nedarbo lygis, mažėja kvalifikuotų darbuotojų (dėl to mažėja Lietuvos ekonominis, inovacinis, konkurencinis potencialas), sumažėja socialinių pašalpų gavėjų.

Ištirus migracijos **kitimo tendencijas** 2001-2009 metų laikotarpiu Lietuvoje nustatyta, kad:

- dėl migracijos proceso daugiausiai (0,02 proc.) gyventojų prarado Lietuva (lyginant su Europos Sąjungos valstybėmis);
- iš Lietuvos emigravo 62535 (iš jų 58707 Lietuvos piliečiai) gyventojais daugiau nei imigravo;
- daugiausiai gyventojų iš Lietuvos išvyko į Airiją, Daniją, Ispaniją, Norvegiją, Jungtinę karalystę, Švediją, Vokietiją.
- daugiausiai tiriamuoju laikotarpiu išvyko iš Lietuvos į Jungtinę Karalystę (26215 gyventojai);
- daugiausiai (74,39 proc.) emigravusių iš Lietuvos 2001-2009 metų laikotarpiu išvyko dirbti;
- pagrindinės emigracijos padidėjimo priežastys yra Lietuvos integracija į Europos Sąjungą (2004 metais, palyginus su 2003 metais, emigracija padidėjo 37 proc. punktais) ir 2008 metų Lietuvos ekonominis nuosmukis (2009 metais, palyginus su 2008 metais, emigracija padidėjo 29 proc. punktais);

Tiriant migracijos mikroekonominis veiksniai (lytis, amžius, išsilavinimas, šeimyninė padėtis) gauti rezultatai:

- Atlikus migrantų pasiskirstymo *pagal lytį* tyrimą nustatyta, kad 2001-2009 metų laikotarpiu:
 - imigravo daugiau vyrų (55,75 proc.) nei moterų (44,25 proc.);
 - emigravo daugiau moterų (50,49 proc.) nei vyrų (49,51 proc.).Dėl didėjančio vyrų skaičiaus ir mažėjančio moterų skaičiaus ateityje gali kilti demografinių problemų.

- Atlikus migrantų pasiskirstymo *pagal amžiaus grupes* tyrimą nustatyta, kad 2001-2009 metų laikotarpiu:
 - daugiausiai migravo jauno amžiaus (0-29 metų) gyventojai (35837 gyventojais daugiau išvyko nei atvyko);
 - Lietuvos ekonominis nuosmukis labiausiai paveikė vidutinio amžiaus gyventojų emigracijos padidėjimą (2009 metais, palyginus su 2008 metais, 3098 vidutinio (30-59 metų) amžiaus gyventojų daugiau emigravo).

Remiantis šio tyrimo rezultatais galima teigti, kad ekonominiai ciklai labiau veikia vidutinio amžiaus gyventojus, nes jiems reikia rūpintis savo šeimos finansiniu saugumu.

- Atlikus emigrantų pasiskirstymo *pagal išsilavinimą* tyrimą nustatyta, kad tiriamuoju laikotarpiu daugiausiai išvyko išsilavinę asmenys (89,79 proc. visų išvykusių). Remiantis šio tyrimo rezultatais galima daryti išvadą, kad labiau migruoja išsilavinę, o tai vyksta dėl to, kad išsilavinę gyventojai lengviau adaptuojasi, moka užsienio kalbas.
- Atlikus emigrantų pasiskirstymo *pagal šeimyninę padėtį* tyrimą nustatyta, kad 2001-2009 metų laikotarpiu nesusituokusiųjų emigravo 18 proc. daugiau nei susituokusiųjų. Susituokusiems sunkiau emigruoti, nes turi išvykti arba visa šeima, arba kai kurie šeimos nariai turi likti gimtoje valstybėje.

Tam, kad nustatyti makroekonominių veiksnių poveikį emigracijai atlikta koreliacinė – regresinė analizė tarp traukos šalių nedarbo lygio, darbo užmokesčio, BVP tenkančio vienam gyventojui, išlaidų švietimui ir emigracijos iš Lietuvos. Vertinant analizės rezultatus nustatyta, kad:

- reikšmingiausias traukos veiksnys į tikslo šalis (Airiją, Daniją, Ispaniją, Norvegiją, Jungtinę karalystę, Švediją, Vokietiją) buvo šių šalių darbo užmokestis ($r > 0,9$);
- padaryta išvada, kad darbo užmokesčio skirtumai šalyse yra svarbiausia gyventojų migracijos priežastis.

Įvertinus 2001-2009 metų laikotarpiu **migracijos poveikį Lietuvos** ekonomikai nustatyta, kad emigracija tiriamuoju laikotarpiu stipriausia poveikį darė gyventojų ($r = -0,87$) ir socialinės pašalpos gavėjų ($r = -0,59$) skaičiaus kitimui, o tai leidžia daryti išvadą, kad didėjant emigracijai tiriamuoju laikotarpiu mažėjo gyventojų ir pašalpos gavėjų skaičius.

Atlikus gyventojų **migracijos perspektyvos tyrimą** (darant prielaidą, jog perspektyvoje aplinkos poveikis prognozuojamiems rodikliams neturės didelio poveikio) nustatyta, kad:

- 2010 metais turėtų iš Lietuvos emigruoti 35636 gyventojais daugiau nei imigruoti;

- turėtų padidėti 0-29 metų amžiaus gyventojų emigracija (turėtų 18847 gyventojais daugiau išvykti nei atvykti). Analitikai mano, kad daugiausiai išvyks jauno amžiaus gyventojai ir tai atsilieps Lietuvos ekonominei ir demografiniai situacijai.

Darbe iš dalies patvirtinta suformuluota mokslinio tyrimo hipotezė, kad daugiausiai migruoja vidutinio, darbingo amžiaus gyventojai. Nors daugiausiai migravo jauno amžiaus gyventojai, bet Lietuvos ekonominis nuosmukis labiau veikė vidutinio (30-59 metų) amžiaus gyventojų migraciją (imigracija sumažėjo, emigracija padidėjo).

Rekomendacijos. Išanalizavus analitikų rekomenduojamas priemonės emigracijai mažinti, pateikiamos tokios emigracijos mažinimo rekomendacijos:

- ūkio konkurencingumo didinimas ir jo plėtros spartinimas;
- darbo vietų kūrimas, nedarbo lygio mažinimas;
- darbo užmokesčio didinimas;
- darbo sąlygų gerinimas;
- sukurti sąlygas aukštos kvalifikacijos darbo jėgos panaudojimui šalies ekonomikoje.

LITERATŪRA

1. AB DnB NORD bankas (2010). Lietuvos ekonomikos perspektyvos 2010. [žiūrėta 2010-09-10]. Prieiga per internetą: <http://www.dnb nord.lt/files/Apzvalgos/lep/lep_2010_lt.pdf>.
2. Aidis, R. (2006). Lietuvos universitetų studentai: nuostatai emigruoti. *Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai*: kovo 17 d. konferencijos pranešimo medžiaga. Vilnius: Valstybės žinios, p. 76-77.
3. Alfa.lt naujienų portalas. *Milijonai emigrantų jau traukia namo* [žiūrėta 2008-10-19]. Prieiga per internetą: <http://www.alfa.lt/straipsnis/10265008/?Milijonai.emigrantu.jau.traukia.namo=2009-03-22_12-01>.
4. Apalainienė, A. (2000). Lietuvos gyventojų statistikos raida ir prognozavimas. *Ekonomika ir vadyba-2000: aktualijos ir metodologija*: tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 27-29.
5. Bagdanavičius, J., Šiaudys, V., Vaitelienė, A. (2007). *Statistikos metodai socialiniuose – ekonominiuose tyrimuose*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
6. Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika. I dalis*. Kaunas: Technologija.
7. Bendorienė, A. ir k.t. (2005). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Alma littera.
8. Bražukienė, I. O. (2004). Ekonominiai ir demografiniai pokyčiai bei švietimo problemos Rytų ir Vidurio Europoje. *Tarptautinės mokslinės konferencijos darbai*. Vilnius: Mažoji ofsetinė spauda.
9. Bureau of labor statistics. Jungtinių Valstijų darbo rinkos departamentas. [žiūrėta 2010-07-24]. Prieiga per internetą: <<http://www.bls.gov/cps/cpsatabs.htm>>.
10. *Central statistics office Ireland*. Airijos statistikos ministerija. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.cso.ie>>.
11. Council of Europe (2005). *Demographic yearbook 2004: recent demographic developments in Europe* [žiūrėta 2010-09-19]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/e/social_cohesion/population/demographic_year_book/2004_Edition/Default.asp#TopOfPage>.
12. *Czech statistical office*. Čekijos statistikos valdyba. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.czso.cz>>.
13. Delfi.lt (2010). Apklausa: 80 proc. gyventojų mano, kad reikalai Lietuvoje blogėja. [žiūrėta 2010-09-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/apklausa-80-proc-gyventoju-mano-kad-reikalai-lietuvoje-blogeja.d?id=36878551>>.

14. *Deutsche welle*. Immigration trends in Germany show net population loss. Vokietijos informacinis internetinis portalas. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.dw-world.de/dw/article/0,,5612321,00.html>>.
15. Dumčius, A. (2006). Ar išliks lietuvių tauta? *Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai*: kovo 17 d. konferencijos pranešimo. Vilnius: Valstybės žinios, p. 75-76.
16. Elektroninė knyga Pasaulio Ir Lietuvos Gyventojai. [žiūrėta 2010-07-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.scribd.com/doc/30123136/Pasaulio-Ir-Lietuvos-Gyventojai>>.
17. Europos komisija (2009). 2009–2011 m. rudens prognozės. ES ekonomika palaipsniui atsigauja. [žiūrėta 2010-09-10]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/news/03112009_rudens_prognozes_lt.htm>.
18. Eurostat. Europos sąjungos valstybių statistinių duomenų bazė. [žiūrėta 2010-07-23]. Prieiga per internetą: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>>.
19. Frankfurto lietuvių bendruomenė. Valstybė laiku neižvelgė emigracijos grėsmės šalies ūkiui. [žiūrėta 2010-09-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.lietuviai.de/Pasiskaitymai/Lietuva-Lietuviai/Valstybe-laiku-neizvelge-emigracijos-gresmes-salies-ukiui.html>>.
20. Germany federal statistical office. Vokietijos statistikos departamentas. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<https://www-genesis.destatis.de>>.
21. Gudonavičiūtė-Bartosevičienė, V. (1997). *Ekonominė statistika*. Kaunas: Technologija.
22. Harris, J., Todaro M. (1970). Migration, unemployment and development: a two sector analysis. *American economic review*. Vol. 40.
23. Hawley, A. (1950). *Human ecology*. New York: Ronald press.
24. Henke, D. (2006). Lietuvos akademinis jaunimas užsienyje – Lietuvos turtas ar problema? *Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai*: kovo 17 d. konferencijos pranešimo medžiaga. Vilnius: Valstybės žinios, p. 52-55.
25. Higienos instituto sveikatos informacijos centras (2010). Pagrindinės sveikatos statistikos sąvokos, jų apibrėžimai ir skaičiavimas. [žiūrėta 2010-09-26]. Prieiga per internetą: <http://www.lsic.lt/data/stat_leid.pdf>.
26. Homeland security. Jungtinių Amerijos Valstijų migracijos statistikos leidiniai. [žiūrėta 2010-07-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.dhs.gov/files/statistics/publications/archive.shtm#1>>.
27. Italian National Institute of Statistics. Italijos statistikos institutas. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://en.istat.it>>.
28. Jančaitytė, R. (2009). Tarpkultūrinės kompetencijos didinimas bei įvairovės valdymo gebėjimų stiprinimas. Vilnius: Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras.

29. Jurgelaitienė, G. (2000). Nelegalios migracijos ir nelegalaus mobilumo prevencija Europoje: mokslinis-metodinis leidinys parengtas pagal Tempus Phare projektą „Valstybės pareigūnų rengimas teisinės sistemos reformai Lietuvoje“. Vilnius: LTA Leidybos centras.
30. Kanopienė, V., Mikulionienė, S. (2006). Darbo emigracijos poveikis Lietuvos visuomenei. *Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai*: kovo 17 d. konferencijos pranešimo medžiaga. Vilnius: Valstybės žinios, p. 89-70.
31. Karpavičius, S. (2006). Emigracijos poveikis Lietuvos ekonomikai. *Moksliniai straipsniai: Pinigų studijos*, 2 (2), p. 21-41.
32. Kasnauskienė, G. (2006). *Demografijos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
33. Kasnauskienė, G. (2005). *Gyventojų migracijos teorijos*. Lietuvos statistikos darbai 2005, nr. 2, p. 4-13.
34. Kripaitis, R. (2005). Tarptautinė darbo jėgos migracija: jos esmė, formos ir ją sąlygojantys veiksniai. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 5, p. 171-179.
35. Krumplytė, J., Palumickaitė, J., Obrikytė, Ž. (2005). Darbo jėgos migracijos įtaka moderniai organizacijai žinių visuomenėje. *Organizacijų vadyba : sisteminiai tyrimai*, 35 (36), p. 81-93.
36. Kuzmickas, B. J. (2006). Emigracija kaip iššūkis. *Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai*: kovo 17 d. konferencijos pranešimo medžiaga. Vilnius: Valstybės žinios, p. 66 - 70.
37. Kuzmienė, V. (2008). Sėkminga adaptacija migracijoje. [žiūrėta 2010-09-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.psyvirtual.lt/straipsniai/adaptacija.html>>.
38. Kvainauskaitė, V. (2004). Tarptautinių ekonominių santykių pagrindai. Kaunas: Technologija.
39. *Latvijas statistika*. Centrinė Latvijos valdyba. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.csb.gov.lv>>.
40. Lee, E. S. (1966). *A Theory of Migration*. Demography 1, p. 47-59.
41. Lewis, W. A. (1954). Economic development with unlimited supplies of labour. *The Manchester School*. Vol.22, No. 2.
42. Lietuvos darbo birža (2006). Dėl emigracijos didžiausius nuostolius patyrė Lietuva. [žiūrėta 2008-10-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Publikacijos/UserDispForm.aspx?ID=2743>>.
43. Lietuvos darbo birža (2009). D.Grybauskaitė: Lietuva turi galvoti apie emigrantų grįžimo skatinimo programas. [žiūrėta 2010-09-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.ldb.lt/Informacija/Apie/Naujienos/UserDisplayForm.aspx?ID=6143>>.

44. Lietuvos Respublikos finansų ministerija. Lietuvos ekonominių rodiklių projekcijos. [žiūrėta 2010-09-10]. Prieiga per internetą:
<http://www.finmin.lt/web/finmin/aktualus_duomenys/makroekonomika#darbas>.
45. Lietuvos socialdemokratų partija (2010). Kur A.Kubiliaus Vyriausybės ataskaitoje slepiasi socialinė politika? [žiūrėta 2010-09-10]. Prieiga per internetą:
<<http://www.lsdpl.lt/lt/nuomones/422-kur-a-kubiliaus-vyriausybes-ataskaitoje-slepiasi-socialine-politika-.html>>.
46. LS. Lietuvos statistikos departamentas. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/>>.
47. Malinauskas, G. (2007). *Darbo migracijos ypatumai – veiksniai, pasekmės, tendencijos – Kauno mieste*. Kaunas: Šeimos santykių institutas.
48. Martinkus, B. (2006). *Darbo išteklių ekonomika ir valdymas*. Kaunas: Technologija.
49. Martinkus, B., Beržinskienė, D. (2005). *Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai*. Kaunas: Technologija.
50. Maslauskaitė, A., Stankūnienė, V. (2007). *Šeima abipus sienų : Lietuvos transnacionalinės šeimos genezė, funkcijos, raidos perspektyvos*. Vilnius : Mokslo aidai.
51. Massey, D.S., ir k.t.(1998). *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the end of the Millennium*, Clarendon Press, Oxford and New York.
52. Matiušaitytė, R. (2003). *Darbo jėgos migracija Europos sąjungoje ir Lietuvoje*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
53. Misiūnas, A. (2006). Migracijos tendencijos. *Lietuvos statistikos darbai*, Nr. 45
54. Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai*. Vilnius: Technika.
55. Pabedinskaitė, A. (2009). *Kiekybiniai sprendimų metodai. I dalis*. Vilnius: Technika.
56. Paulavičius, K. B. (2000). *Tarptautinių ekonominių santykių pagrindai*. Vilnius: VPU leidykla.
57. Pilietinės visuomenės institutas (2005). *Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai*. Vilniu: VŠĮ „Pilietinės visuomenės institutas“.
58. Ranis, G., Fei, J.C. H. (1961). A theory of economic development. *American economic review*. Vol. L1, No. 4.
59. Ravenstein, E. (1889). *The Laws of Migration*. Journal of the Royal Statistical Society.
60. Rudzkiš, R (2010). Analitikai pesimistiški: Lietuva ir toliau žengia klystkeliu. [žiūrėta 2010-09-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.zebra.lt/lt/aktualijos/verslas/DnB-Nord-i-Lietuvos-ateiti-zvelgia-niuriai-2010-06-17.html>>.
61. Saikuvienė, V. (2002). *Nūdienė migracija: mitai ir tikrovė*. Esu, Nr. 11.

62. SCB statistics Sweden. Švedijos statistikos agentūra. [žiūrėta 2010-07-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Subtable.asp?xu=C9233001&yp=tansss&inl=&prodid=BE0101&preskat=O&omradekod=BE&omradetext=Population&tabelltext=Immigrants+and+emigrants+by+country+of+birth+and+sex.+Year&huvudtabell=ImmiEmiFod&starttid=2000&stopptid=2009&langdb=2&lang=2&fromSok=Sok&deltabell=01&deltabellnamn=Immigrants%20and%20emigrants%20by%20country%20of%20birth%20and%20sex.%20Year>>.
63. Sipavičienė, A., Tureikytė, D. (2000). *Nelegali migracija Lietuvoje: retrospektyva ir šių dienų problemos*. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija, Socialinių tyrimų institutas.
64. Sipavičienė, A. (2006). *Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė*. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija, Socialinių tyrimų institutas.
65. Spaine National Statistics Institute. Ispanijos statistikos institutas. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.ine.es>>.
66. Spinter. Rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanija [žiūrėta 2008-10-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.spinter.lt/>>.
67. Stankūnienė, V., Jasilionis, D., Mikulionienė, S., Sipavičienė, A. (2007). *Lietuvos demografinės raidos iššūkiai*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas.
68. Stankūnienė, V. (1995). Lietuvos demografiniai pokyčiai ir gyventojų politika. Vilnius: Lietuvos filosofijos ir sociologijos institutas.
69. Stark, O., Lucas, R. (1987). Migration, remittances and the family economic development and cultural change. 36, p. 465-481.
70. Statistics Austria. Austrijos statistikos puslapis. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <http://www.statistik.at/web_en/>.
71. Statistics Denmark. Danijos statistikos agentūra. [žiūrėta 2010-07-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.statbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1280>>.
72. Statistics Estonia. Estijos statistikos agentūra. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://pub.stat.ee>>.
73. Statistics Norway. Norvegijos statistikos departamentas. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.ssb.no/english/subjects/>>.
74. Statistics office of The Republic of Slovenia. Slovėnijos statistikos valdyba. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.si/eng>>.
75. Statline. Centrinė Nyderlandų statistikos valdyba. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://statline.cbs.nl/statweb/?LA=en>>.
76. Stulgienė, A., Daunorienė, A. (2009). Migracijos poveikis darbo jėgos rinkos pusiausvyrai. *Ekonomika ir vadyba*, Nr.14, p. 948-998

77. Surblytė, R. (2009). Socialiniai ryšiai emigracijos procese: Sociologinė interpretacija. Baigiamasis magistro darbas. Vilnius.
78. Šavareikienė, D., Matuzienė, I., Žičkienė, S. (2005). Legali emigracija į Europos Sąjungą: motyvaciniai aspektai. *Socialiniai tyrimai*, 1 (5), p. 129-135.
79. Technologijos.lt (2009). Iš Lietuvos išvyksta vis daugiau jaunimo. [žiūrėta 2010-09-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.technologijos.lt/n/mokslas/geografija/straipsnis?name=straipsnis-10166&t=/121/316/489/1771/4963&l=5>>.
80. Tracevičiūtė, R. Ateities spalvos - ne vien rožinės. [žiūrėta 2010-09-10]. Prieiga per internetą: <http://www.lzinios.lt/lt/2010-08-02/dienos_temos/ateities_spalvos_ne_vien_rozines.html>.
81. UK office for national statistics. Jungtinės Karalystės statistikos departamentas. [žiūrėta 2010-08-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.statistics.gov.uk>>.
82. Why do people migrate (2003). [žiūrėta 2008-10-19]. Prieiga per internetą: <<http://students.washington.edu/puk/classes>>.
83. Watkins J. F. (1990). *Appalachian Eldery migration: Patterns and Implications. Research on Aging*.
84. Weber, A. (1899). *The Growth of Cities in the Nineteenth Century*. New York: Columbia University Press.
85. XXI amžius (2010). Krikščioniškos minties, kultūros ir visuomenės laikraštis. Neblėstanti emigracijos srovė, Nr. 40.

SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS

Pateikiamas pagrindinių sąvokų remiantis šaltiniais: Bendorienė (2005), Gudonavičiūtė-Bartosevičienė (1997) ir Higienos instituto Sveikatos informacijos centras (2010).

E

Emigracija – žmonių persikėlimas iš tėvynės į kitas šalis. Tarptautinė migracija.

Emigrantas – asmuo išsikėlęs gyventi į kitą šalį.

Emigruoti – išsikelti gyventi į kitą šalį.

J

Jauni asmenys (kūdikiai, vaikai, paaugliai, jaunimas) – tai asmenys nuo 0 iki 29 metų amžiaus.

K

Koreliacija – dviejų ar daugiau dydžių, reiškinių ar procesų tarpusavio priklausomybės statistinis įvertinimas. Koreliacijos koeficientas – statistikos duomenų, jų grupių arba funkcijų ryšių stiprumo rodiklis.

M

Migracija – gyventojų kėlimasis iš vienos vietos į kitą.

Migracijos saldo – skirtumas tarp atvykusiųjų ir išvykusiųjų.

Migrantas – iškeliaujantis, persikeliantis žmogus.

Migruoti – keisti nuolatinio gyvenimo, buvimo vietą, keltis kitur gyventi.

N

Nedarbas - nevysiškas darbo jėgos išteklių panaudojimas ekonominėje veikloje. Nedarbo lygis įvertinamas pagal ieškančių darbo asmenų ir visos darbo jėgos santykį. Nedarbas gali būti laikinasis, atsirandantis dėl perėjimo iš vieno darbo į kitą, ciklinis, atsirandantis dėl kokios nors veiklos sezoniškumo ar ekonomikos cikliškumo, ir struktūrinis, kai darbuotojai neturi tinkamos kvalifikacijos, kai netinkama geografinė vieta arba kai dėl dosnios socialinės paramos nėra paskatų dirbti.

P

Pagyvenęs žmogus - 60 metų ir vyresnio amžiaus.

V

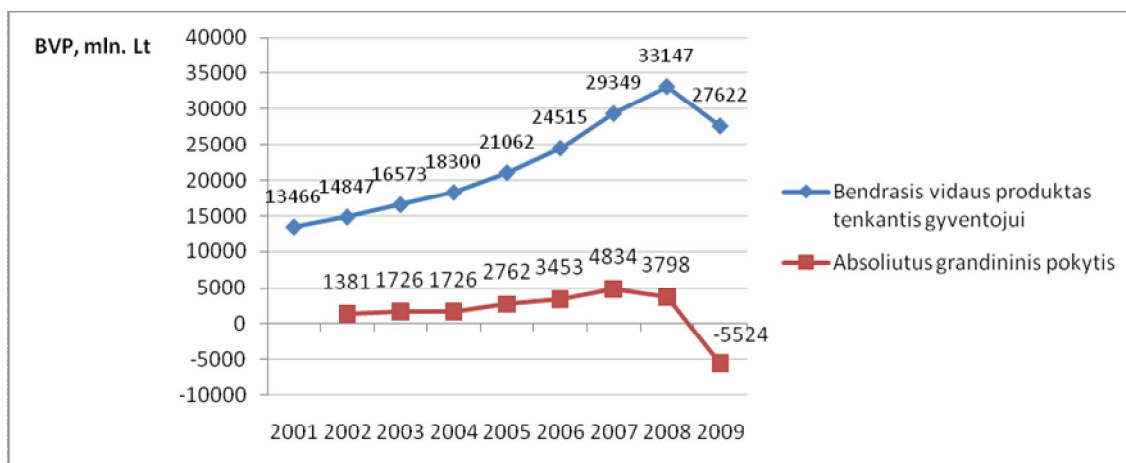
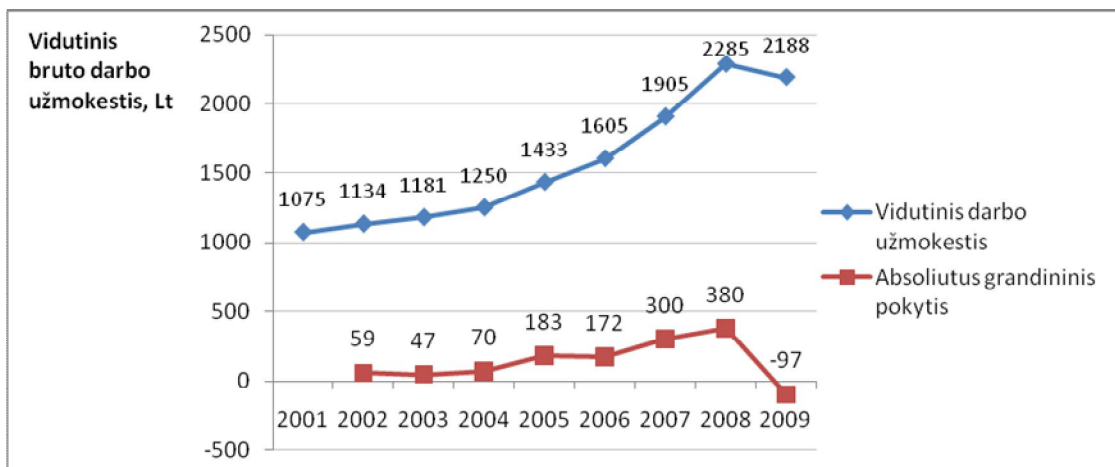
Vidutinio amžiaus asmenys – tai asmenys nuo 30 iki 59 metų amžiaus

PRIEDAI

Lietuvos imigracijos dinamika

Eil. Nr.	Migracijos saldo kitimą indikuojantys rodikliai	Metai								
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1.	Iš viso	bazė 4694	5110	4728	5553	6789	7745	8609	9297	6487
2.	<i>Absoliutus lygio padidėjimas/sumažėjimas (grandininis) Δy, gyv. skaičius.</i>	-	416	-382	825	1236	956	864	688	-2810
3.	<i>Absoliutus lygio padidėjimas/sumažėjimas (bazinis) Δy, gyv. skaičius.</i>	-	416	34	859	2095	3051	3915	4603	1793
4.	<i>Didėjimo/mažėjimo tempas (grandininis) T_d, kartais</i>	-	1,09	0,93	1,17	1,22	1,14	1,11	1,08	0,70
5.	<i>Padidėjimo/sumažėjimo pokytis (grandininis) T_p, %</i>	-	9	-7	17	22	14	11	8	-30
6.	<i>Vidutinis absoliutus padidėjimas/sumažėjimas (grandininis) $\Delta \bar{y}$, gyv. skaičius.</i>	6557								
7.	<i>Vidutinis didėjimo/mažėjimo tempas (grandininis) \bar{T}_d, kartais</i>	1,04								
8.	<i>Vidutinis padidėjimo/sumažėjimo pokytis (grandininis) \bar{T}_p, %</i>	4								
9.	<i>Iš viso 2001-2009 laikotarpiu</i>	59012								

Vidutinio darbo užmokesčio ir BVP Lietuvoje dinamika 2001-2009 metų laikotarpiu

Lietuvos emigracijos dinamika

Eil. Nr.	Migracijos saldo kitimą indikuojantys rodikliai	Metai								
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1.	Iš viso	7253	bazė 7086	11032	15165	15571	12602	13853	17015	21970
2.	<i>Absoliutus lygio padidėjimas/sumažėjimas (grandininis) Δy, gyv. skaičius.</i>	-	-167	3946	4133	406	-2969	1251	3162	4955
3.	<i>Absoliutus lygio padidėjimas/sumažėjimas (bazinis) Δy, gyv. skaičius.</i>	167	-	3946	8079	8485	5516	6767	9929	14884
4.	<i>Didėjimo/mažėjimo tempas (grandininis) T_d, kartais</i>	-	0,98	1,56	1,37	1,03	0,81	1,10	1,23	1,29
5.	<i>Padidėjimo/sumažėjimo pokytis (grandininis) T_p, %</i>	-	-2	56	37	3	-19	10	23	29
6.	<i>Vidutinis absoliutus padidėjimas/sumažėjimas (grandininis) $\Delta \bar{y}$, gyv. skaičius.</i>	13505								
7.	<i>Vidutinis didėjimo/mažėjimo tempas (grandininis) \bar{T}_d, kartais</i>	1,15								
8.	<i>Vidutinis padidėjimo/sumažėjimo pokytis (grandininis) \bar{T}_p, %</i>	15								
9.	<i>Iš viso 2001-2009 laikotarpiu</i>	121547								

Migrantų pasiskirstymas pagal lytį

Imigravusiųjų iš Lietuvos pasiskirstymas pagal lytį

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Vidurkis	Procentas visų imigravusiųjų
<i>Vyrai ir moterys</i>	4694	5110	4728	5553	6789	7745	8609	9297	6487	6557	-
<i>Vyrai</i>	2701	2815	2594	2968	3816	4372	4777	5502	3357	3656	55,75
<i>Moterys</i>	1993	2295	2134	2585	2973	3373	3832	3795	3130	2901	44,25

Emigravusiųjų iš Lietuvos pasiskirstymas pagal lytį

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Vidurkis	Procentas visų emigravusiųjų
<i>Vyrai ir moterys</i>	7253	7086	11032	15165	15571	12602	13853	17015	21970	13505	-
<i>Vyrai</i>	3721	3664	5173	7146	7558	6130	6607	8371	11811	6687	49,51
<i>Moterys</i>	3532	3422	5859	8019	8013	6472	7246	8644	10159	6818	50,49

Migrantų pasiskirstymas pagal amžių

Imigrantų pasiskirstymas pagal amžių

	<i>0-29 amžiaus imigrantai</i>		<i>30-59 amžiaus imigrantai</i>		<i>60 ir vyresnio amžiaus imigrantai</i>	
	Gyventojų skaičius	Absoliutus grandininis pokytis	Gyventojų skaičius	Absoliutus grandininis pokytis	Gyventojų skaičius	Absoliutus grandininis pokytis
2001	1944	-	2180	-	570	-
2002	2058	114	2353	173	699	129
2003	2152	94	2020	-333	556	-143
2004	2930	778	2203	183	420	-136
2005	3538	608	2894	691	357	-63
2006	4050	512	3345	451	350	-7
2007	4247	197	3957	612	405	55
2008	4359	112	4569	612	369	-36
2009	3100	-1259	3086	-1483	301	-68
Iš viso	28378	-	26607	-	4027	-

Emigrantų pasiskirstymas pagal amžių

	<i>0-29 amžiaus emigrantai</i>		<i>30-59 amžiaus emigrantai</i>		<i>60 ir vyresnio amžiaus emigrantai</i>	
	Gyventojų skaičius	Absoliutus grandininis pokytis	Gyventojų skaičius	Absoliutus grandininis pokytis	Gyventojų skaičius	Absoliutus grandininis pokytis
2001	3572	-	3089	-	592	-
2002	3304	-268	3172	83	610	18
2003	5673	2369	4722	1550	637	27
2004	8589	2916	6107	1385	469	-168
2005	8980	391	6138	31	453	-16
2006	7118	-1862	5002	-1136	482	29
2007	7338	220	6010	1008	505	23
2008	8902	1564	7572	1562	541	36
2009	10739	1837	10670	3098	561	20
Iš viso	64215	-	52482	-	4850	-

Gyventojų, emigravusių iš Lietuvos, tikslo šalys (gyventojų skaičius)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Išviso	Vidurkis
<i>Airija</i>	77	66	276	1009	2073	1313	1616	1983	2763	11176	1241
<i>Danija</i>	837	802	667	899	1088	1364	1200	1422	1679	9958	1106
<i>Ispanija</i>	119	174	465	730	794	766	841	917	1355	6161	685
<i>Norvegija</i>	216	289	265	523	783	1339	2356	2854	3163	11788	1310
<i>Jungtinės Valstijos</i>	1735	1787	2302	2980	2010	1771	1540	1782	1700	17607	1956
<i>Jungtinė Karalystė</i>	198	216	980	3525	4223	3223	3659	4472	5719	26215	2913
<i>Vokietija</i>	703	817	1204	1727	1473	1114	1277	1349	1350	11014	1224
<i>Švedija</i>	218	261	232	444	709	889	906	921	1223	5803	645
<i>Kitos šalys</i>	3150	2674	4641	3328	2418	823	458	1315	3018	21825	2425

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento, Eurostat, SCB statistics Sweden, Statistics Denmark, Homeland security duomenimis.

Emigravusių gyventojų skaičiaus pokytis 2001 - 2009 metų laikotarpiu pagal emigravimo kryptį (procentas nuo visų emigravusių)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Airija</i>	1,06	0,93	2,50	6,65	13,31	10,42	11,67	11,65	12,58
<i>Danija</i>	11,54	11,32	6,05	5,93	6,99	10,82	8,66	8,36	7,64
<i>Ispanija</i>	1,64	2,46	4,22	4,81	5,10	6,08	6,07	5,39	6,17
<i>Norvegija</i>	2,98	4,08	2,40	3,45	5,03	10,63	17,01	16,77	14,40
<i>Jungtinės Valstijos</i>	23,92	25,22	20,87	19,65	12,91	14,05	11,12	10,47	7,74
<i>Jungtinė Karalystė</i>	2,73	3,05	8,88	23,24	27,12	25,58	26,41	26,28	26,03
<i>Vokietija</i>	9,69	11,53	10,91	11,39	9,46	8,84	9,22	7,93	6,14
<i>Švedija</i>	3,01	3,68	2,10	2,93	4,55	7,05	6,54	5,41	5,57
<i>Kitos šalys</i>	43,43	37,74	42,07	21,95	15,53	6,53	3,31	7,73	13,74

Emigravusių gyventojų skaičiaus pokytis 2001 - 2009 metų laikotarpiu pagal emigravimo kryptį

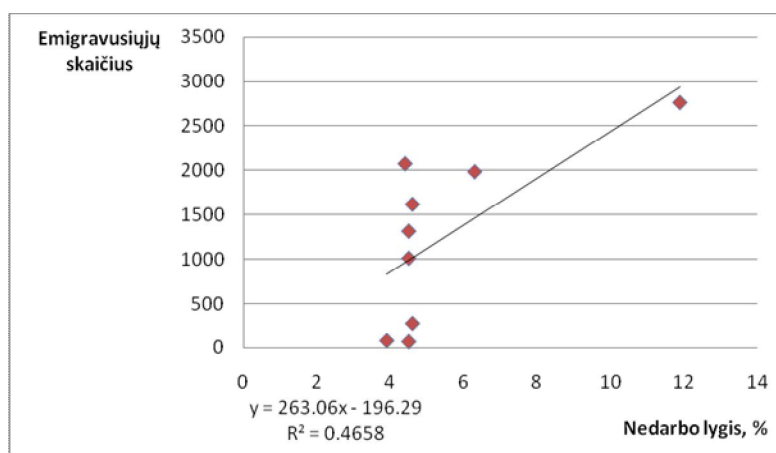
	Airija	Danija	Ispanija	Norvegija	Jungtinės Valstijos	Jungtinė Karalystė	Vokietija	Švedija	Kitos šalys
<i>Absolūtus lygio padidėjimas/sumažėjimas (grandininis) Δy, gyv. skaičius.</i>									
2001	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2002	-11	-35	55	73	52	18	114	43	-476
2003	210	-135	291	-24	515	764	387	-29	1967
2004	733	232	265	258	678	2545	523	212	-1313
2005	1064	189	64	260	-970	698	-254	265	-910
2006	-760	276	-28	556	-239	-1000	-359	180	-1595
2007	303	-164	75	1017	-231	436	163	17	-365
2008	367	222	76	498	242	813	72	15	857
2009	780	257	438	309	-82	1247	1	302	1703
<i>Vidutinis absoliutus padidėjimas/sumažėjimas (grandininis) $\Delta \bar{y}$, gyv. skaičius.</i>									
$\Delta \bar{y}$	336	105	155	368	-4	690	81	126	-17
<i>Padidėjimo/sumažėjimo pokytis (grandininis) T_p, %</i>									
2001	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2002	-14,29	-4,18	46,22	33,80	3,00	9,09	16,22	19,72	-15,11
2003	318,18	-16,83	167,24	-8,30	28,82	353,70	47,37	-11,11	73,56
2004	265,58	34,78	56,99	97,36	29,45	259,69	43,44	91,38	-28,29
2005	105,45	21,02	8,77	49,71	-32,55	19,80	-14,71	59,68	-27,34
2006	-36,66	25,37	-3,53	71,01	-11,89	-23,68	-24,37	25,39	-65,96
2007	23,08	-12,02	9,79	75,95	-13,04	13,53	14,63	1,91	-44,35
2008	22,71	18,50	9,04	21,14	15,71	22,22	5,64	1,66	187,12
2009	39,33	18,07	47,76	10,83	-4,60	27,88	0,07	32,79	129,51
<i>Vidutinis padidėjimo/sumažėjimo pokytis (grandininis) \bar{T}_p, %</i>									
\bar{T}_p	156,44	109,09	135,53	139,86	99,75	152,26	108,50	124,06	99,47

Nedeklaravusių savo išvykimo pasiskirstymas pagal išvykimo priežastį

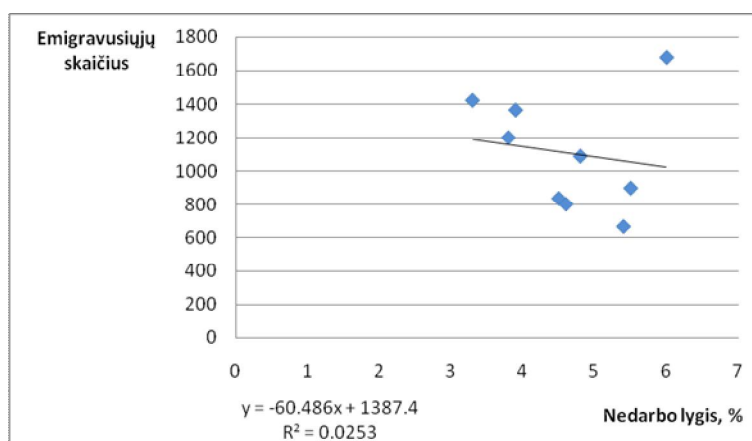
	2001-2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Iš viso
Nedeklaravusių savo išvykimo pasiskirstymas pagal išvykimo priežastį									
<i>Dirbti, tūkst.</i>	14,1	9,6	13,8	26,6	9,6	8,8	4,7	11	98,2
<i>Mokytis, tūkst.</i>	0,9	0,5	0,7	1,4	1	1,6	0,7	-	6,8
<i>Dėl šeiminių aplinkybių, tūkst.</i>	4	1,3	0,8	2,9	2,1	1	0,5	-	12,6
<i>Kitos išvykimo priežastys, tūkst.</i>	4,2	0,3	2	1,6	2,5	1,3	0,8	-	12,7
Nedeklaravusių savo išvykimo pasiskirstymas pagal išvykimo priežastį (procentas visų išvykusiųjų)									
	2001-2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Iš viso
<i>Dirbti, proc.</i>	60,78	82,05	79,77	81,85	63,16	69,29	70,15	86,61	74,39
<i>Mokytis, proc.</i>	3,88	4,27	4,05	4,31	6,58	12,60	10,45	-	5,15
<i>Dėl šeiminių aplinkybių, proc.</i>	17,24	11,11	4,62	8,92	13,82	7,87	7,46	-	9,55
<i>Kitos išvykimo priežastys, proc.</i>	18,10	2,56	11,56	4,92	16,45	10,24	11,94	-	9,62

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

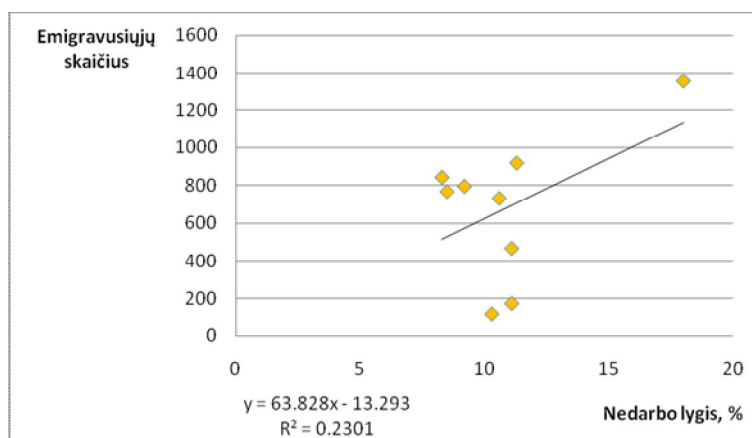
Nedarbo lygio tikslo šalyse ir gyventojų emigracijos iš Lietuvos priklausomybės tyrimas

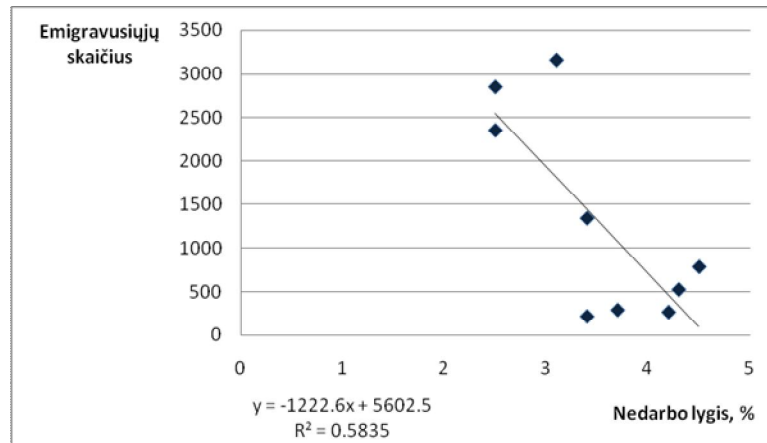
Nedarbo lygio Airijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

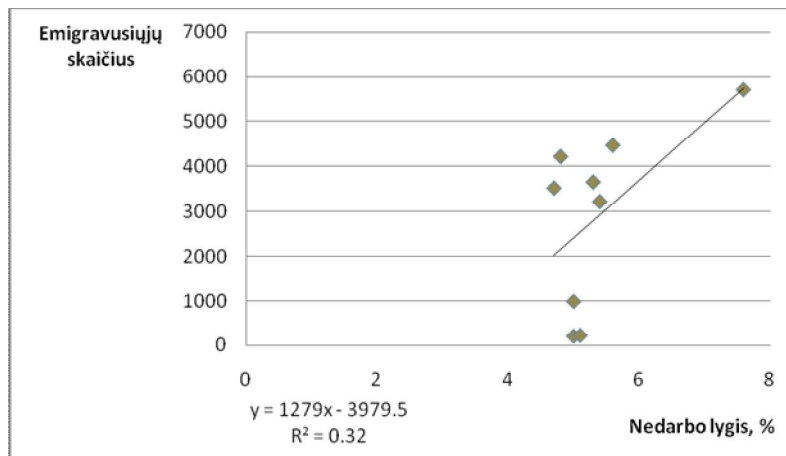
Nedarbo lygio Danijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

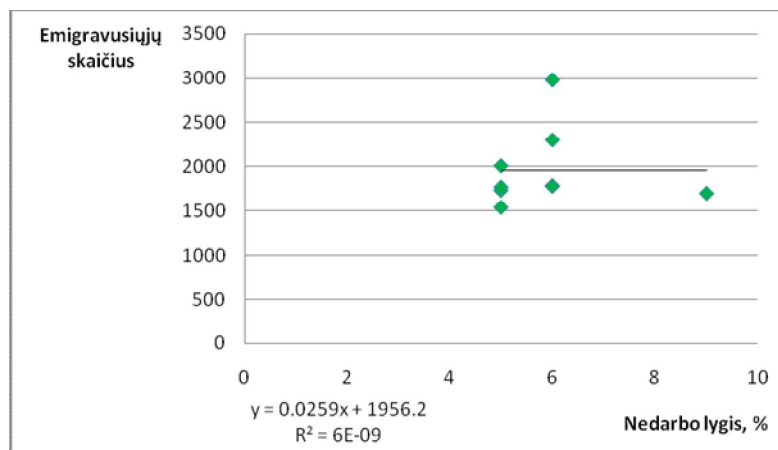
Nedarbo lygio Ispanijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

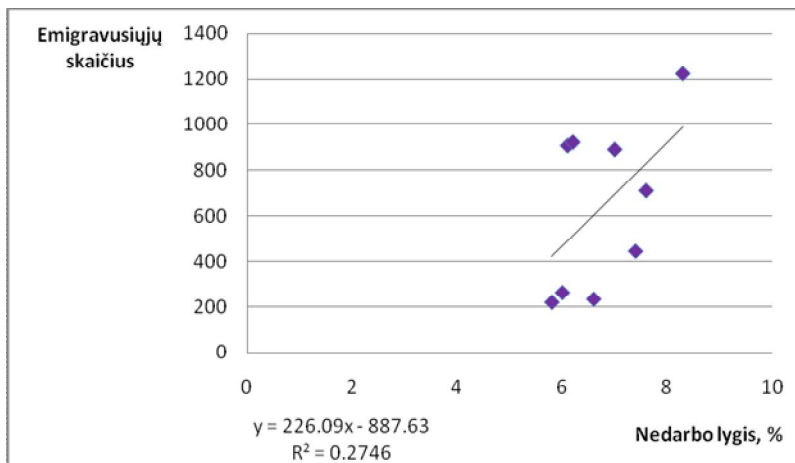
Nedarbo lygio Norvegijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

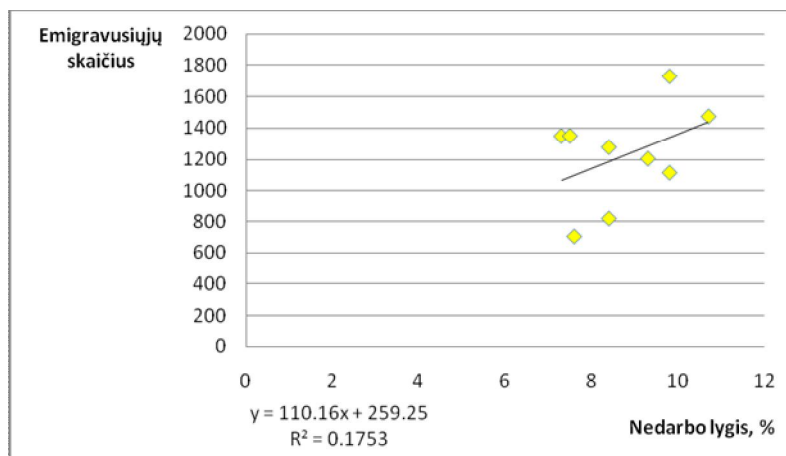
Nedarbo lygio Jungtinėje Karalystėje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

Nedarbo lygio Jungtinėse Valstijose ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

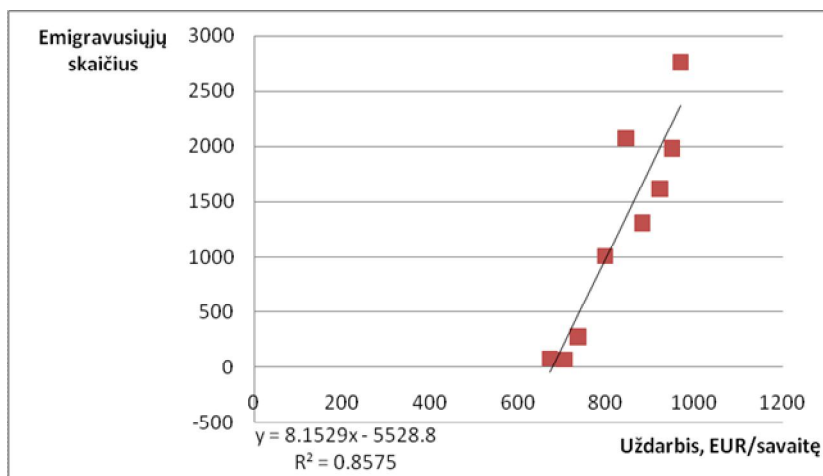
Nedarbo lygio Švedijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

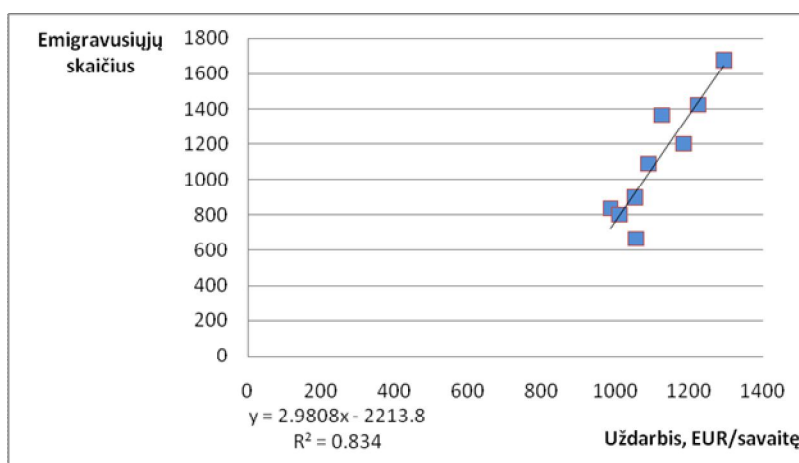
Nedarbo lygio Vokietijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostat ir Bureau of labor statistics duomenimis (2001-2009 m.)

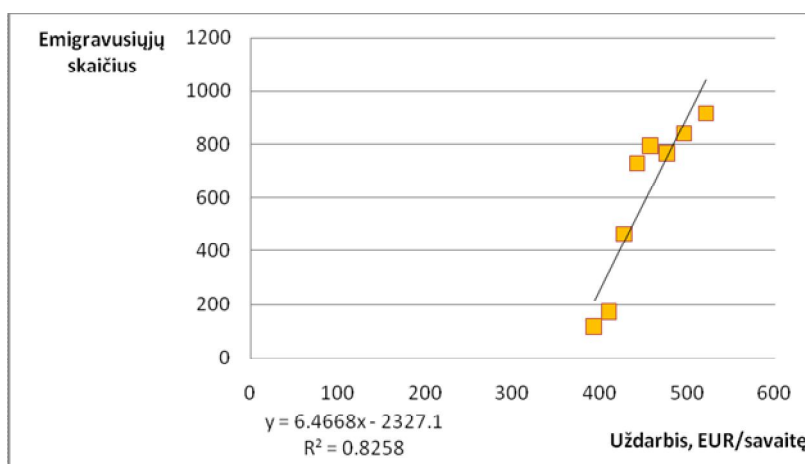
Darbo užmokesčio tikslo šalyse ir gyventojų emigracijos iš Lietuvos priklausomybės tyrimas

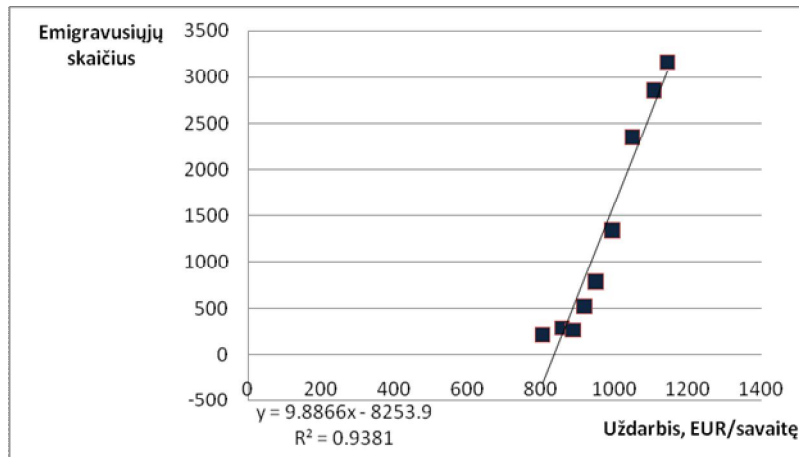
Darbo užmokesčio Airijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

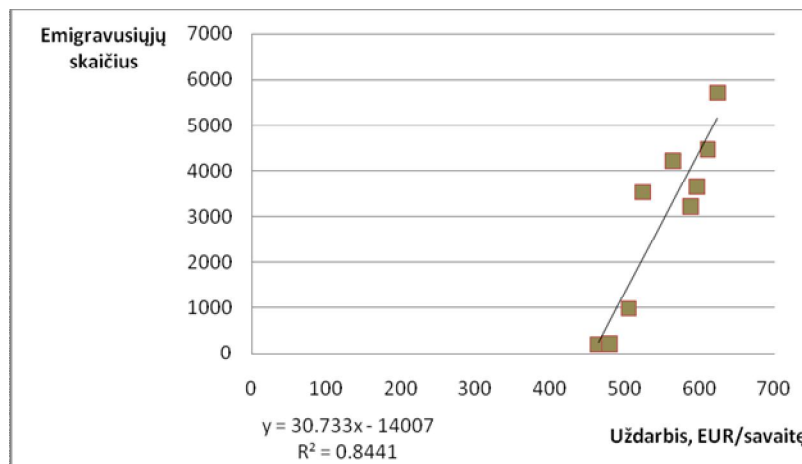
Darbo užmokesčio Danijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

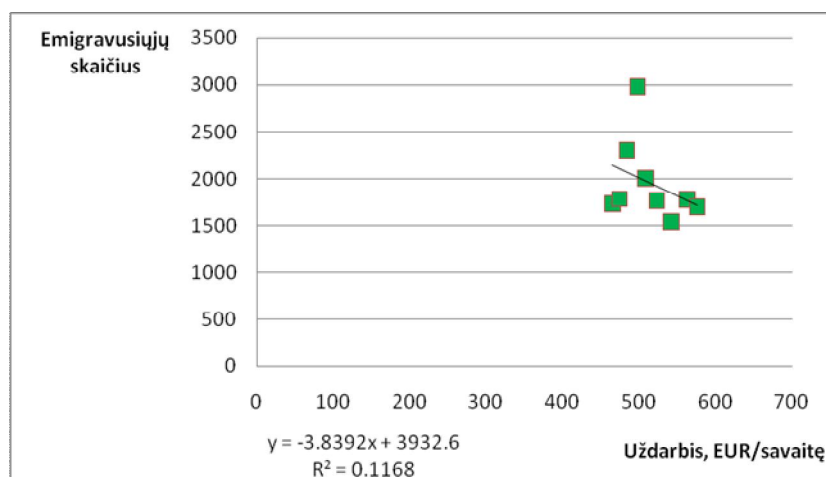
Darbo užmokesčio Ispanijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

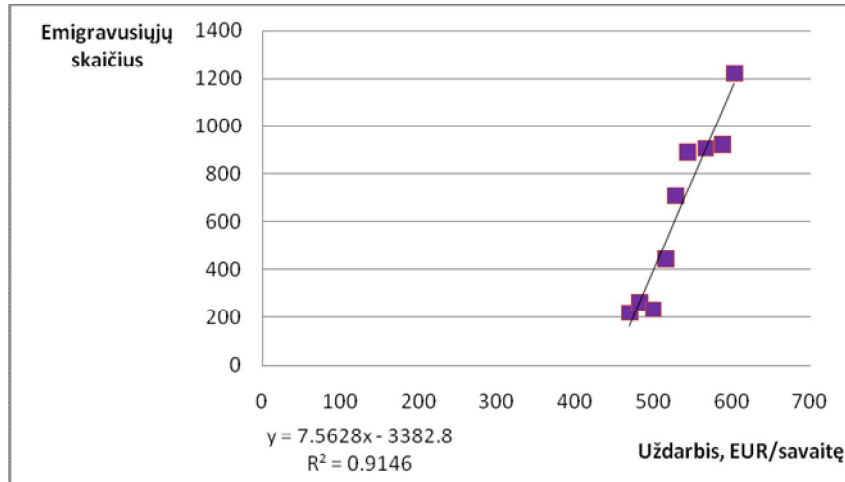
Darbo užmokesčio Norvegijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

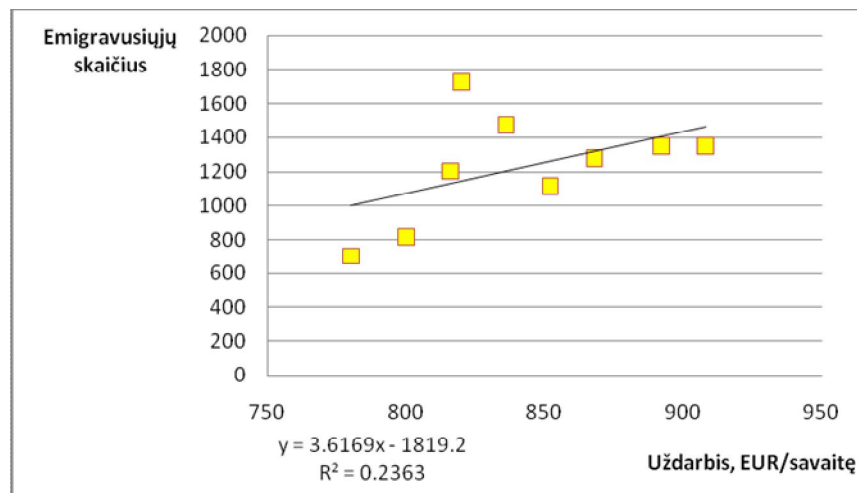
Darbo užmokesčio Jungtinėje Karalystėje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

Darbo užmokesčio Jungtinėse Valstijose ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

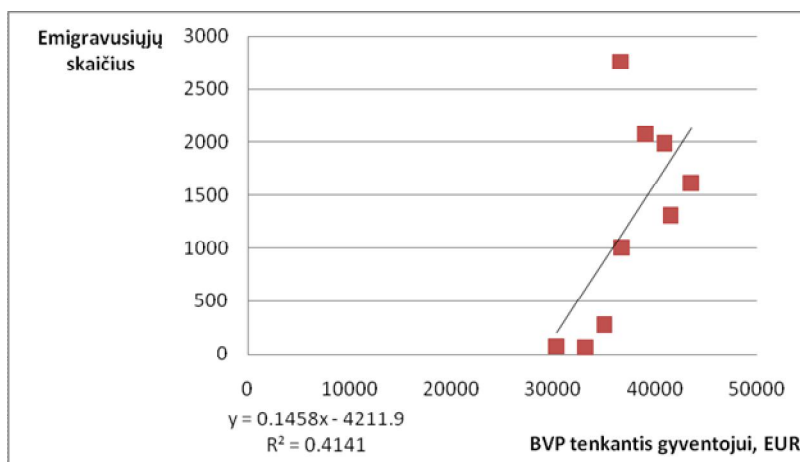

Darbo užmokesčio Švedijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

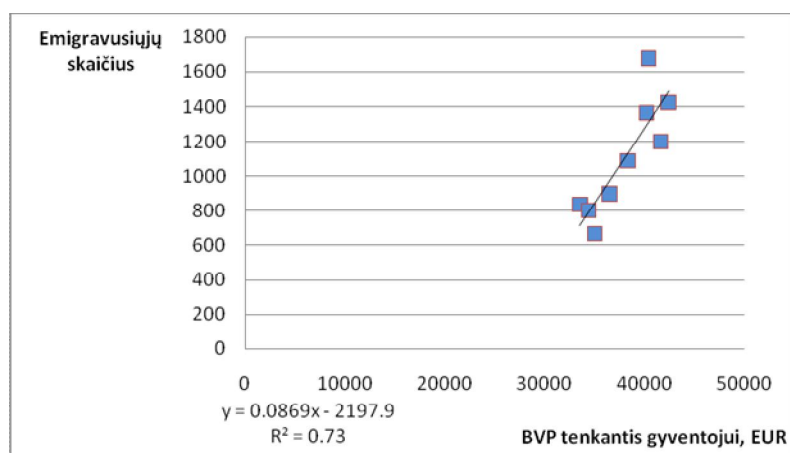

Darbo užmokesčio Vokietijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

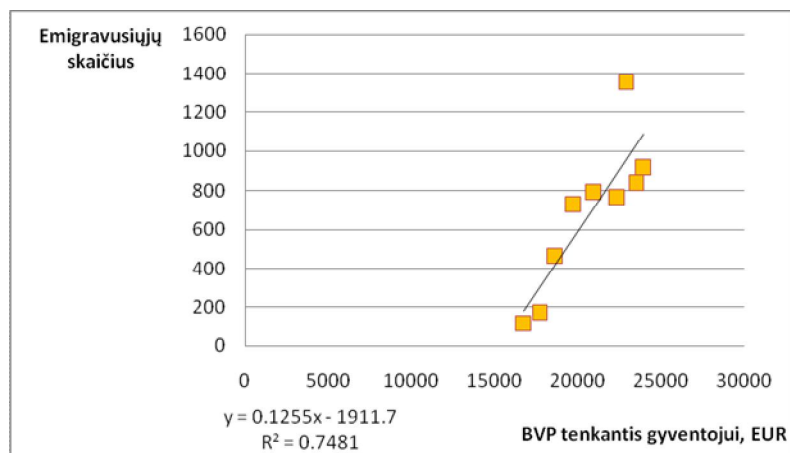
BVP vienam gyventojui tenkančio tikslo šalyse ir gyventojų emigracijos iš Lietuvos priklausomybės tyrimas

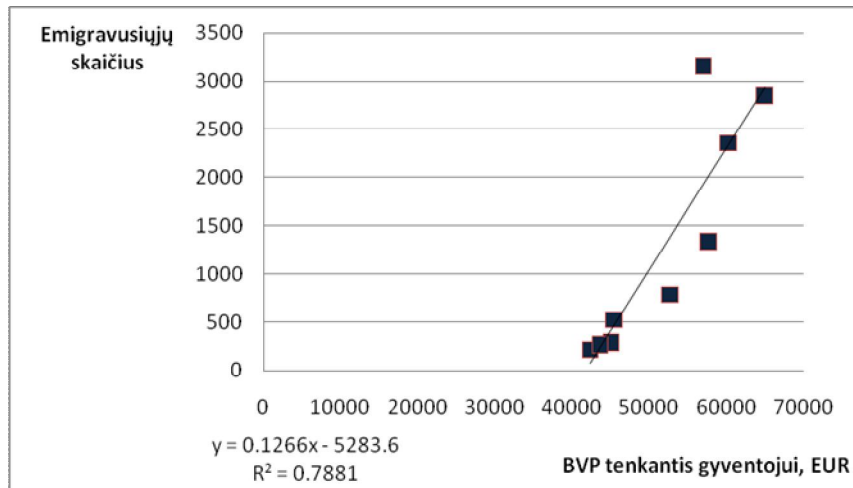
BVP vienam gyventojui tenkančio Airijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

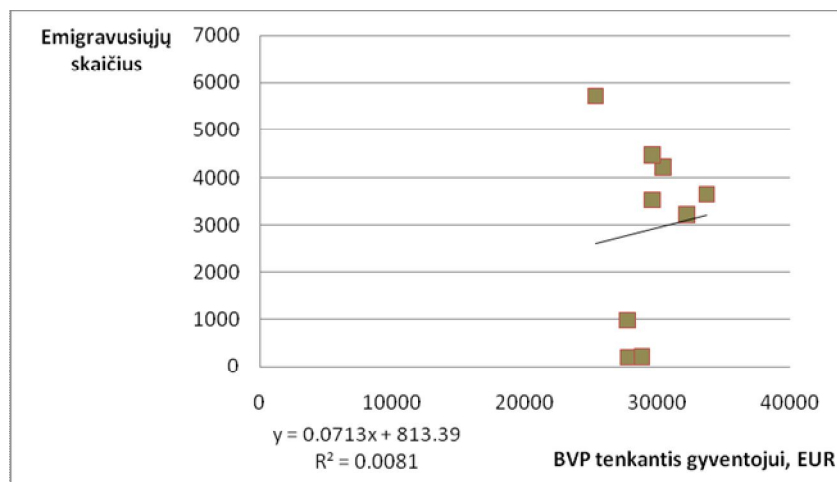
BVP vienam gyventojui tenkančio Danijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

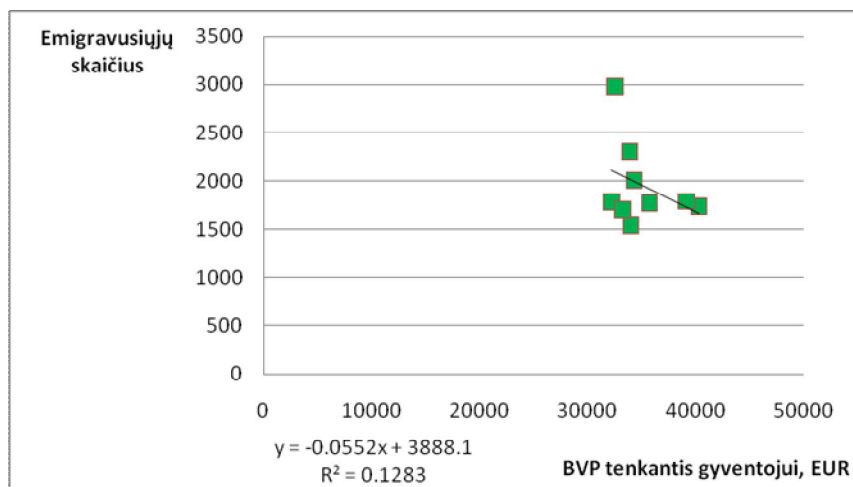
BVP vienam gyventojui tenkančio Ispanijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

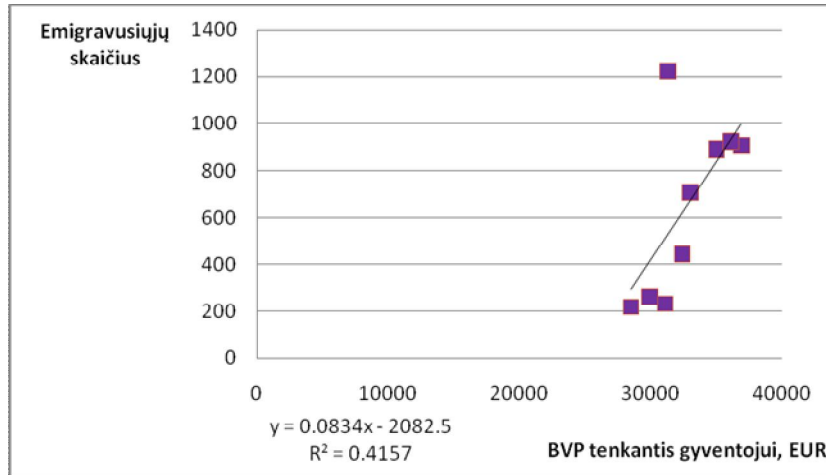
BVP vienam gyventojui tenkančio Norvegijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

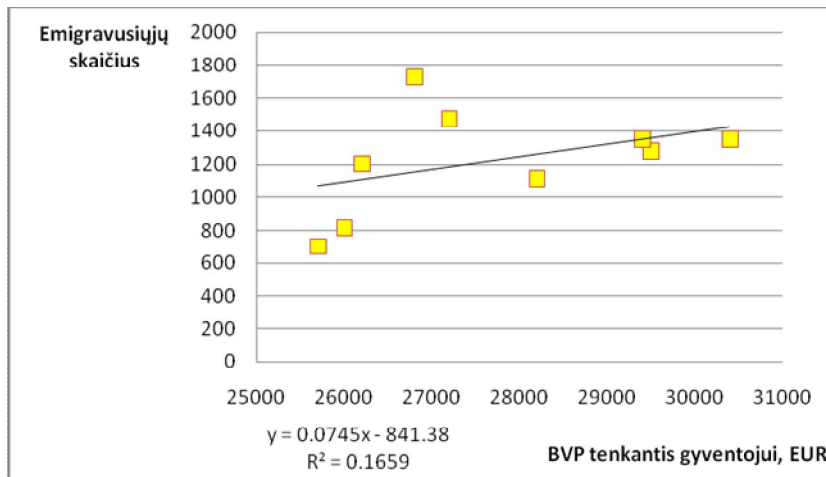
BVP vienam gyventojui tenkančio Jungtinėje Karalystėje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

BVP vienam gyventojui tenkančio Jungtinėse Valstijose ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

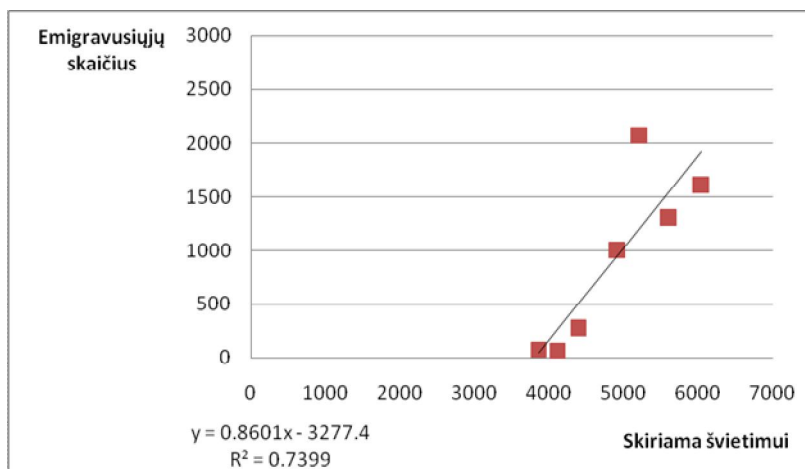

BVP vienam gyventojui tenkančio Švedijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

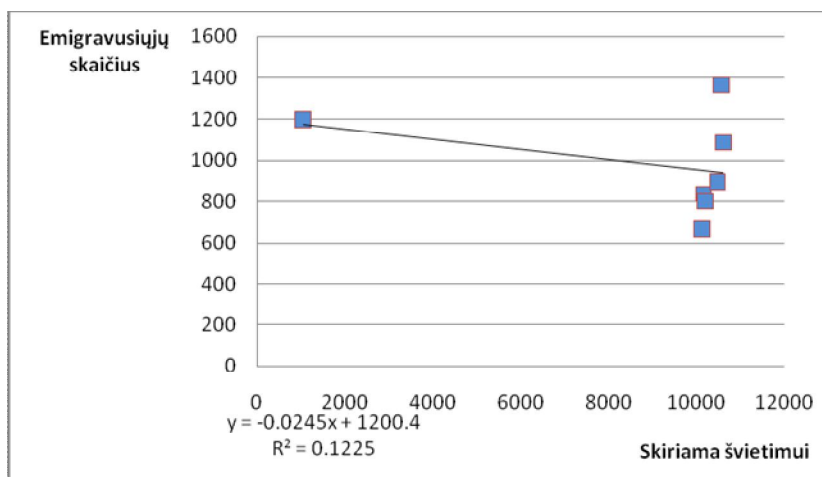

BVP vienam gyventojui tenkančio Vokietijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

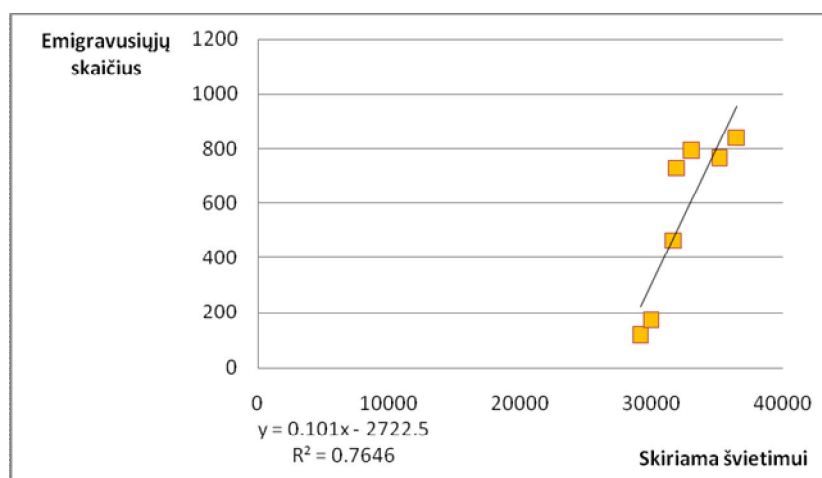
Švietimui skiriamų lėšų tikslo šalyse ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybės tyrimas

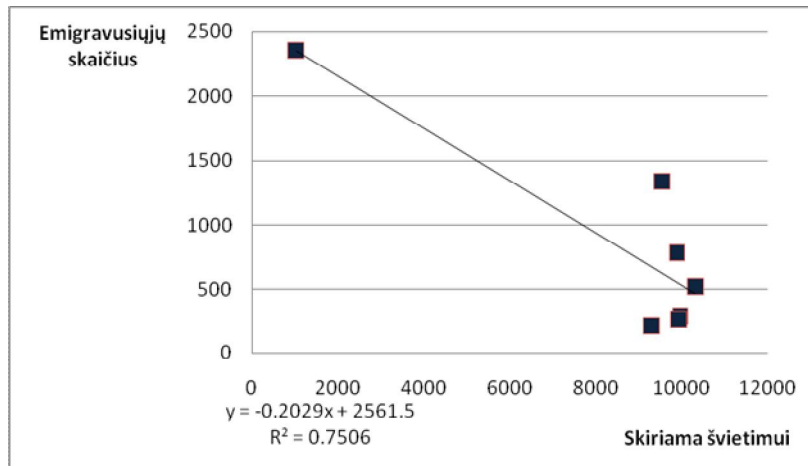
Švietimui skiriamų lėšų Airijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

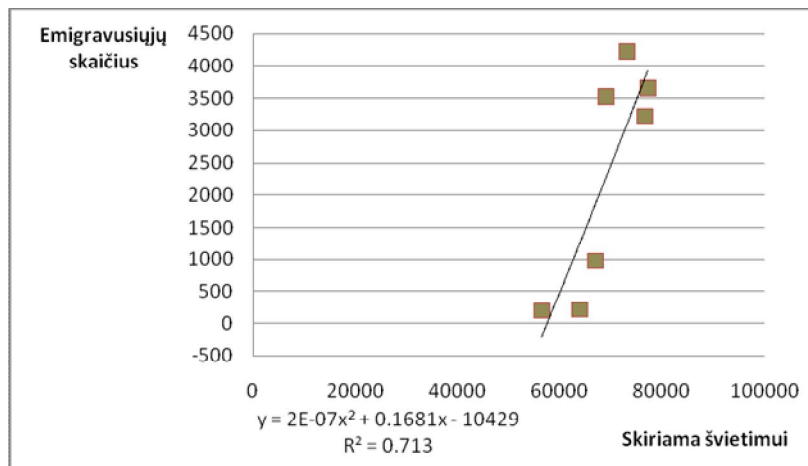
Švietimui skiriamų lėšų Danijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

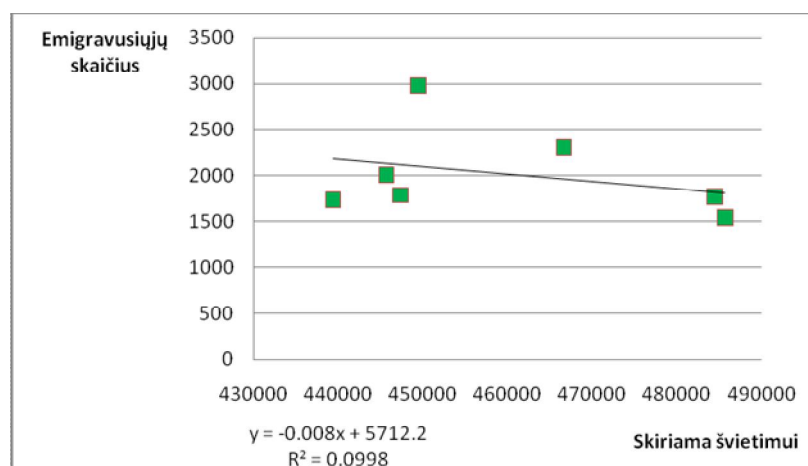
Švietimui skiriamų lėšų Ispanijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

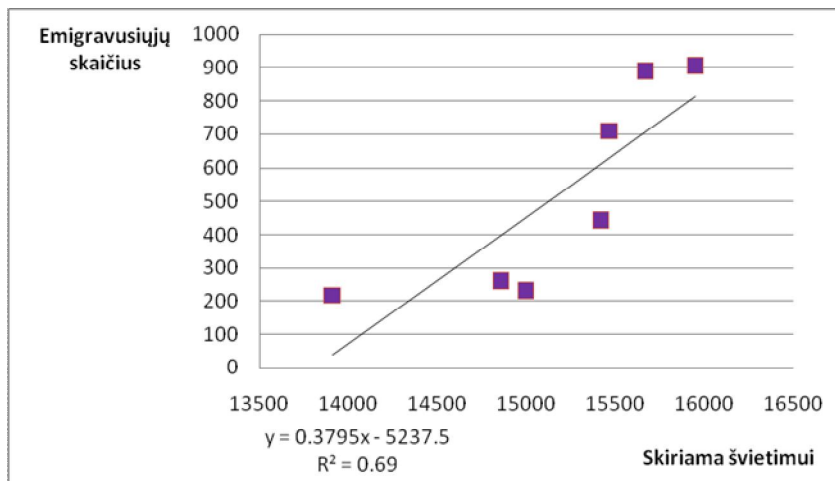
Švietimui skiriamų lėšų Norvegijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

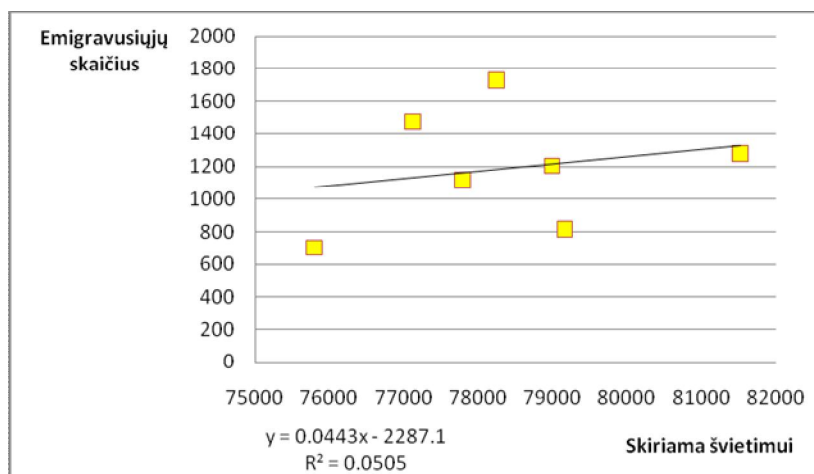
Švietimui skiriamų lėšų Jungtinėje Karalystėje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

Švietimui skiriamų lėšų Jungtinėse Valstijose ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

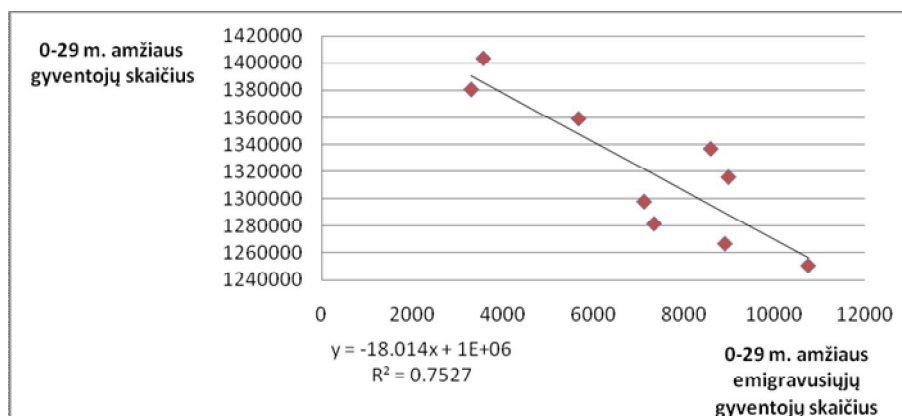
Švietimui skiriamų lėšų Švedijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

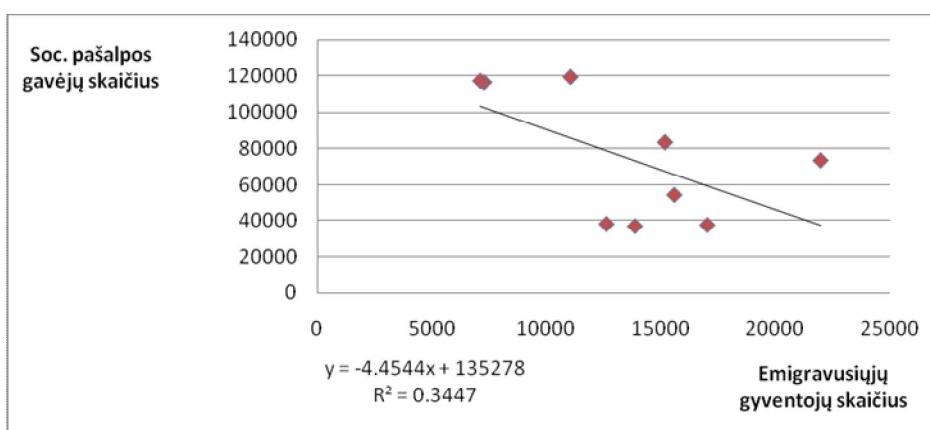
Švietimui skiriamų lėšų Vokietijoje ir išvykstančiųjų iš Lietuvos į šią šalį priklausomybė

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostat duomenimis (2001-2009 m.)

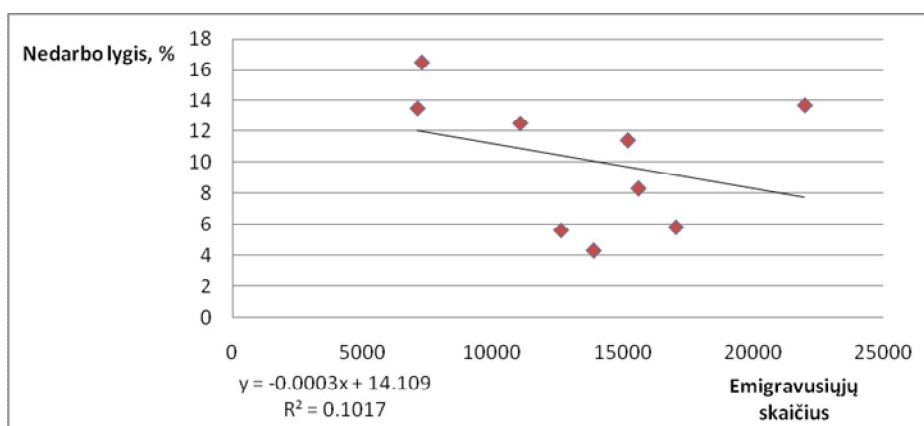
Gyventojų emigracijos iš Lietuvos ir Lietuvos makroekonominių rodiklių priklausomybės tyrimas

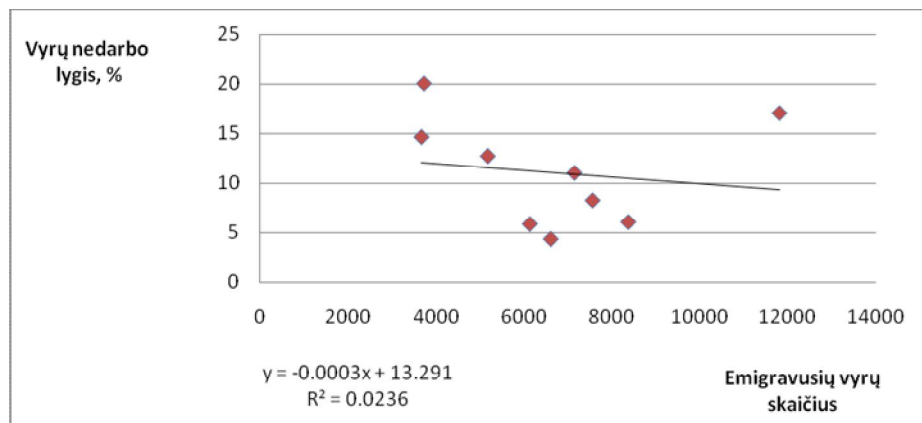
Emigravusių iš Lietuvos 0-29 metų amžiaus gyventojų ir 0-29 metų amžiaus Lietuvos gyventojų priklausomybės tyrimas

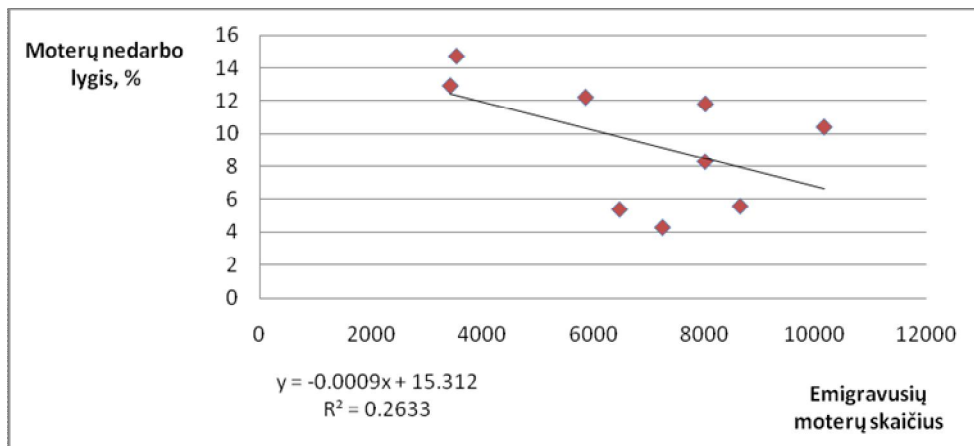
Emigravusių iš Lietuvos gyventojų ir socialinės pašalpos gavėjų Lietuvoje priklausomybės tyrimas

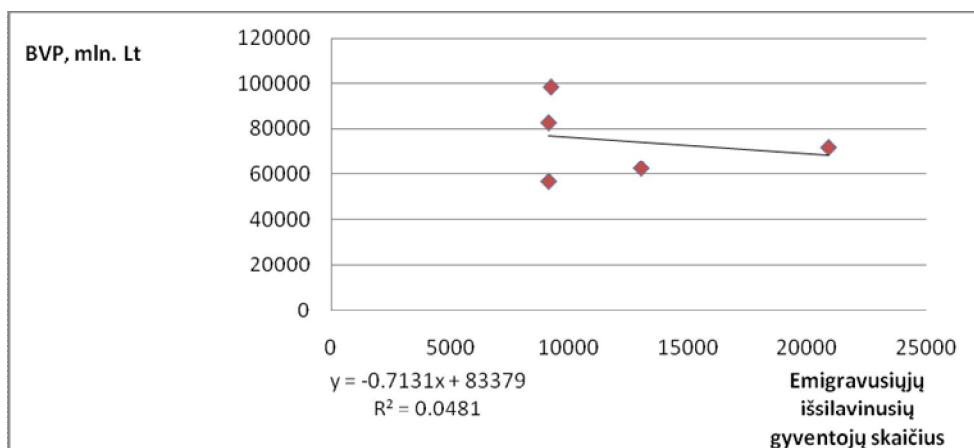
Emigravusių Lietuvos gyventojų skaičiaus ir nedarbo lygio priklausomybė

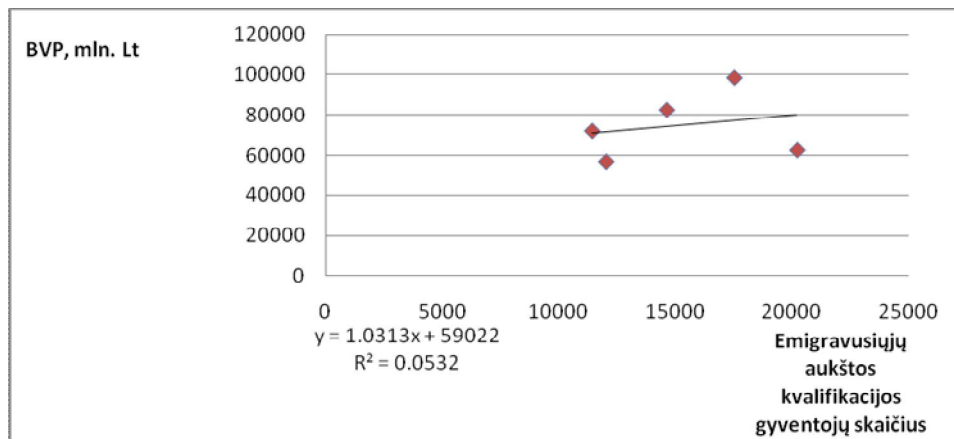
Emigravusių vyrų iš Lietuvos skaičiaus ir vyrų nedarbo lygio priklausomybė

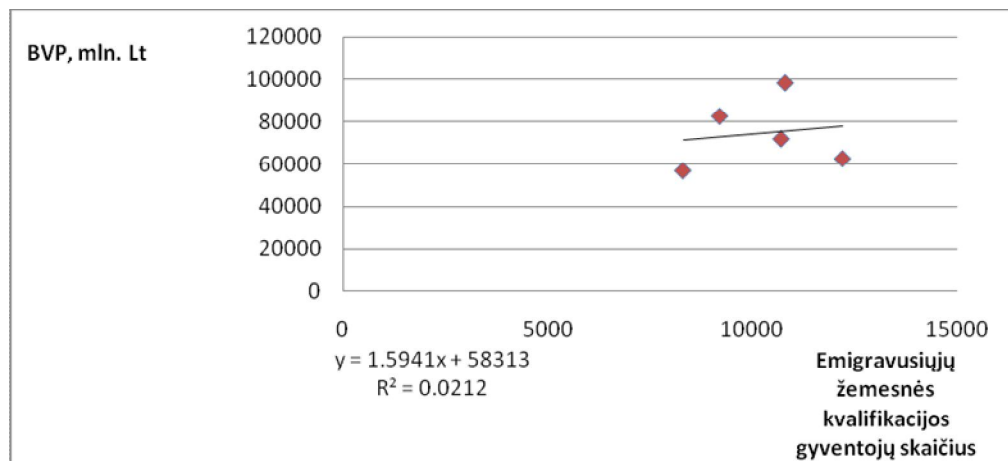
Emigravusių moterų iš Lietuvos skaičiaus ir moterų nedarbo lygio priklausomybė

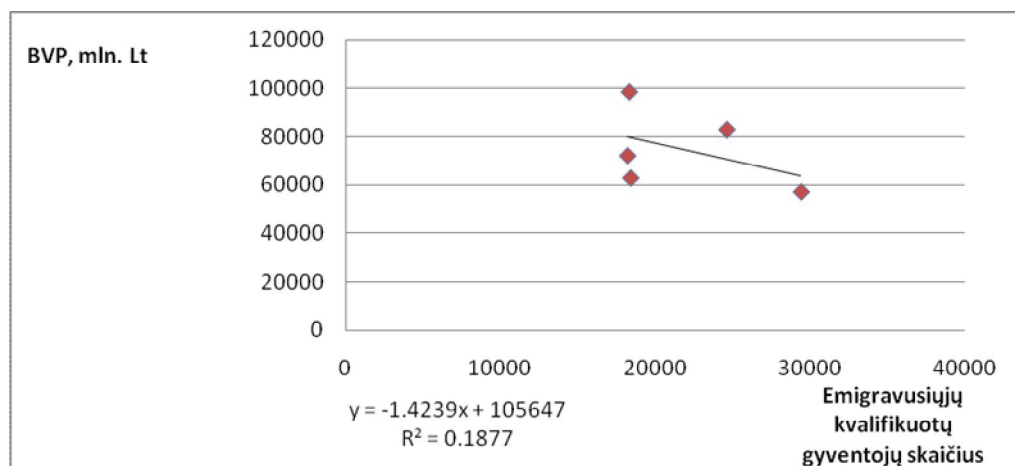
Emigravusių Lietuvos gyventojų (turinčių aukštesnį nei vidurinį išsilavinimą) ir BVP priklausomybė

Emigravusių aukštos kvalifikacijos Lietuvos gyventojų ir BVP priklausomybė

Emigravusių žemesnės kvalifikacijos Lietuvos gyventojų ir BVP priklausomybė

Emigravusių kvalifikuotų Lietuvos gyventojų ir BVP priklausomybė

Migracijos prognozės skaičiavimas

Imigracijos į Lietuvą prognozės 2010 metams skaičiavimas

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	μ (aprosimacijos paklaida)
y (imigravusių gyventojų skaičius)	4694	5110	4728	5553	6789	7745	8609	9297	6487	-	-
Statistinės prognozės analitiniu būdu skaičiavimo rezultatai (tendo funkcijos skaičiavimas)											
\hat{y} (aplygintos y reikšmės)	5077	4409	4748	5722	6952	8065	8684	8433	6937	3821	5,33
Statistinė prognozė išlyginant duomenų eilutę pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį											
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį kitimo tempą)	4694	4918	5142	5366	5591	5815	6039	6263	6487	6711	13,46
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį absoliutinį pokytį)	4694	4888	5089	5299	5518	5746	5983	6230	6487	6755	13,88

Šaltinis: apskaičiuota darbo autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Emigracijos iš Lietuvos prognozės 2010 metams skaičiavimas

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	μ (aprosimacijos paklaida)
y (emigravusių gyventojų skaičius)	7253	7086	11032	15165	15571	12602	13853	17015	21970	-	-
Statistinės prognozės analitiniu būdu skaičiavimo rezultatai (tendo funkcijos skaičiavimas)											
\hat{y} (aplygintos y reikšmės)	6811	8126	11173	13784	14907	14606	14060	15562	22519	39457	7,11
Statistinė prognozė išlyginant duomenų eilutę pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį											
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį kitimo tempą)	7253	9093	10932	12772	14612	16451	18291	20130	21970	23810	14,65
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį absoliutinį pokytį)	7253	8331	9569	10990	12623	14499	16653	19128	21970	25234	13,86

Šaltinis: apskaičiuota darbo autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Gyventojų emigracijos iš Lietuvos su tikslu dirbti prognozės 2010 metams skaičiavimas

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	μ (aprosimacijos paklaida)
y (emigravusių dirbti svetur gyventojų skaičius)	9600	13800	26600	9600	8800	4700	11000	-	-
Statistinės prognozės analitiniu būdu skaičiavimo rezultatai (tendo funkcijos skaičiavimas)									
\hat{y} (aplygintos y reikšmės)	8229	19005	19358	14004	7662	5046	10873	29854	21,00
Statistinė prognozė išlyginant duomenų eilutę pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį									
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį kitimo tempą)	9600	9833	10067	10300	10533	10767	11000	11233	35,27
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį absoliutinį pokytį)	9600	1833	350	67	13	2	0.47	0.09	83,50

Šaltinis: apskaičiuota darbo autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

0-29 amžiaus asmenų migracijos prognozės skaičiavimas

0-29 amžiaus asmenų imigracijos į Lietuvą prognozės 2010 metams skaičiavimas

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	μ (aprosimacijos paklaida)
y (imigravusių 0-29 amžiaus gyventojų skaičius)	1944	2058	2152	2930	3538	4050	4247	4359	3100	-	-
Statistinės prognozės analitiniu būdu skaičiavimo rezultatai (tendo funkcijos skaičiavimas)											
\hat{y} (aplygintos y reikšmės)	2007	1910	2260	2867	3545	4104	4358	4116	3193	1398	3,12
Statistinė prognozė išlyginant duomenų eilutę pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį											
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį kitimo tempą)	1944	2089	2233	2378	2522	2667	2811	2956	3100	3245	16,97
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį absoliutinį pokytį)	1944	388	77	15	3	1	0	0	0	0	86,33

Šaltinis: apskaičiuota darbo autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

0-29 amžiaus Lietuvos gyventojų emigracijos prognozės 2010 metams skaičiavimas

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	μ (aprosimacijos paklaida)
y (emigravusių 0-29 amžiaus gyventojų skaičius)	3572	3304	5673	8589	8980	7118	7338	8902	10739	-	-
Statistinės prognozės analitiniu būdu skaičiavimo rezultatai (tendo funkcijos skaičiavimas)											
\hat{y} (aplygintos y reikšmės)	3309	3889	5866	7689	8536	8308	7636	7877	11112	20153	8,82
Statistinė prognozė išlyginant duomenų eilutę pagal vidutinį kitimo tempą ir vidutinį absoliutinį pokytį											
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį kitimo tempą)	3572	4468	5364	6260	7156	8051	8947	9843	10739	11635	14,88
\hat{y} (aplygintos y reikšmės pagal vidutinį absoliutinį pokytį)	3572	1342	504	190	71	27	10	4	1	1	82,99

Šaltinis: apskaičiuota darbo autorės remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.